

Fundusze Europejskie
dla Wielkopolski

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU STOWARZYSZENIA LIDER ZIELONEJ WIELKOPOLSKI na lata 2023-2027

dla obszaru gmin:

**Brodnica, Czempin, Dominowo, Jaraczewo, Jarocin, Kotlin, Kórnik, Krzykosy,
Książ Wielkopolski, Mosina, Śrem, Środa Wielkopolska, Zaniemyśl**

Środa Wielkopolska, luty 2025

Spis treści	
Rozdział I Charakterystyka partnerstwa lokalnego	4
Podrozdział I.1 Nazwa LGD i forma prawna	4
Podrozdział I.2 Opis procesu tworzenia partnerstwa uwzględniający dotychczasowe doświadczenie we wdrażaniu podejścia RLKS/Leader	4
Podrozdział I.3 Opis struktury LGD	10
Podrozdział I.4 Informacja o składzie organu decyzyjnego	11
Podrozdział I.5 Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym	12
Podrozdział I.6 Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD	13
Rozdział II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR	15
Podrozdział II.1 Opis obszaru LGD	15
Podrozdział II.2 Mapa obszaru objętego LSR	16
Podrozdział II.3 Spójność obszaru LGD	16
Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR	20
Podrozdział III.1 Partycypacyjne metody tworzenia LSR i działania planowane w celu rozwinięcia współpracy	20
Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR	28
Podrozdział IV.1 Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru wdrażania LSR wraz z ich uzasadnieniem	28
Podrozdział IV.1.1 Charakterystyka ład przestrzennego	32
Podrozdział IV.1.2 Gospodarka	33
Podrozdział IV.1.3 Rynek pracy	35
Podrozdział IV.1.4 Sektor społeczny	37
Podrozdział IV.1.5 Problemy społeczne	38
Podrozdział IV.1.6 Zasada równości szans i niedyskryminacji	40
Podrozdział IV.1.7 Dziedzictwo kulturowe i zabytki	40
Podrozdział IV.1.8 Obszary atrakcyjne turystycznie	43
Podrozdział IV.1.9 Produkty lokalne, tradycyjne i regionalne	43
Podrozdział IV.1.10 Edukacja	43
Podrozdział IV.1.11 Zasady zrównoważenia środowiskowego	44
Podrozdział IV.2 Grupy docelowe i grupy w niekorzystnej sytuacji	44
Podrozdział IV.3 Wsparcie inicjatyw poprzez pozostałe instrumenty terytorialne	46
Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia	47
Podrozdział V.1 Zgodność i komplementarność LSR z innymi dokumentami planistycznymi i strategiami	47
Podrozdział V.2 Integrowanie w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć	59
Rozdział VI Cele i wskaźniki	65
Podrozdział VI.1 Opis celów i przedsięwzięć wraz z uzasadnieniem oraz sposoby ich realizacji	65
Podrozdział VI.2 Cele wraz ze źródłami finansowania	76
Podrozdział VI.3 Wskaźniki celów i przedsięwzięć	77

Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru	80
Podrozdział VII.1 Charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD	80
Podrozdział VII.2 Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru	83
Podrozdział VII.3 Innowacyjność, partnerstwo i premiowanie operacji w kryteriach wyboru	83
Podrozdział VII.4 Informacja o realizacji projektów grantowych, operacji własnych i operacji realizowanych w partnerstwie, a także partnerskich z partnerami spoza obszaru LSR	85
Rozdział VIII Plan działania	87
Podrozdział VIII.1 Zwięzła charakterystyka przyjętego harmonogramu osiągnięcia poszczególnych celów i wskaźników wskazująca czas realizacji kluczowych efektów wdrażania LSR	87
Podrozdział VIII.2 Wyszczególnienie kamieni milowych realizacji LSR	89
Rozdział IX Plan finansowy LSR	89
Podrozdział IX.1 Opis źródeł, z którego przewiduje się finansowanie działalności LGD	89
Podrozdział IX.1.1 Fundusze stanowiące bezpośrednie źródło finansowania LSR - budżet LSR	89
Podrozdział IX.1.2 Inne źródła finansowania przedsięwzięć wynikających z LSR	89
Podrozdział IX.2 Opis powiązań poszczególnych źródeł finansowania z celami LSR	90
Rozdział X Monitoring i ewaluacja	91
Podrozdział X.1 Charakterystyka zasad i procedur dokonywania ewaluacji oraz monitoringu	91
Wykaz wykorzystanej literatury	93
Załączniki do LSR	93

Podrozdział I.1 Nazwa LGD i forma prawna

- a) nazwa LGD - **Lider Zielonej Wielkopolski**;
- b) forma prawna – **stowarzyszenie**; LGD działa na podstawie ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U.2020.2261 z późn.zm.) oraz art. 4 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz.U.2022.943 z późn.zm.);
- c) data wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego - 5 września 2007 roku;
- d) numer wpisu do KRS – 0000287505, Rejestr Sądowy prowadzi Sąd Rejonowy Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu IX Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego, ul. Grochowe Łąki 6 61-752 Poznań;
- e) numer Identyfikacji Podatkowej – 786-165-67-34;
- f) numer identyfikacyjny REGON – 300648921.

Podrozdział I.2 Opis procesu tworzenia partnerstwa uwzględniający dotychczasowe doświadczenie we wdrażaniu podejścia RLKS/Leader

Powstanie stowarzyszenia wiązać należy z okresem lat 2006/2007 kiedy to jesienią 2006 r. Burmistrz Jarocina Adam Pawlicki zainicjował serię spotkań z mieszkańcami gmin Jarocin, Jaraczewo, Krzykosy, Książ Wielkopolski, Środa Wielkopolska i Zaniemyśl. Spotkania poświęcone były potrzebie utworzenia stowarzyszenia skupiającego partnerów gospodarczych, społecznych, publicznych oraz mieszkańców, które to stowarzyszenie będzie działało na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Na skutek przeprowadzonych spotkań podpisano list intencyjny w sprawie wspólnego działania wskazanych partnerów. Ostatecznie 27 czerwca 2007 roku w Jarocinie odbyło się zebranie założycielskie Stowarzyszenia Lider Zielonej Wielkopolski, a Stowarzyszenie zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym 5 września 2007 r., uzyskując osobowość prawną i skupiając mieszkańców gmin Jarocin, Jaraczewo, Krzykosy, Książ Wielkopolski, Środa Wielkopolska i Zaniemyśl.

W wyniku intensywnych działań Stowarzyszenia Lider Zielonej Wielkopolski na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, między innymi poprzez pozyskiwanie środków zewnętrznych i grantów, zainteresowanie wstąpieniem do Stowarzyszenia wykazali mieszkańcy sąsiadujących gmin. Zostali oni przyjęci przez Walne Zebranie Członków w następującej kolejności:

- w dniu 28 marca 2008 r. gmina Kórnik, gmina Śrem i gmina Dominowo;
- w dniu 15 lutego 2011 r. gmina Brodnica i gmina Mosina;
- w dniu 23 kwietnia 2012 r. gmina Kotlin.

Lokalna Grupa Działania Lider Zielonej Wielkopolski realizowała Lokalną Strategię Rozwoju w okresie programowania 2007-2013 na obszarze wskazanych 12 gmin.

W dniu 27 lipca 2015 r. przez Walne Zebranie Członków do Stowarzyszenia przyjęto gminę Czempin i w perspektywie finansowej PROW 2014-2020 LGD Lider Zielonej Wielkopolski działał na obszarze 13 gmin.

Żadna z gmin będących członkiem LGD Lider Zielonej Wielkopolski nie jest obecnie członkiem innej Lokalnej Grupy Działania ani podmiotem, który zobowiązał się do współpracy w zakresie realizacji LSR z inną LGD.

Stowarzyszenie posiada duże doświadczenie. W ramach wdrażania LSR PROW 2007-2013 przeprowadzono 7 naborów wniosków o przyznanie pomocy w ramach czterech działań: Małe projekty, Odnowa i rozwój wsi, Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej, Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw. Kluczowe operacje realizowane na obszarze LSR dotyczyły budowy i modernizacji infrastruktury społeczno-sportowej, w tym świetlic wiejskich, boisk sportowych, siłowni zewnętrznych i placów zabaw.

Przeprowadzone nabory ze realizowanymi operacjami pozwoliły na wykorzystanie budżetu w wysokim stopniu:

- Małe projekty, zrealizowano 165 operacji na łączną kwotę 3 023 066,43 zł, co stanowiło ok. 95% zaplanowanego budżetu,

- Odnowa i rozwój Wsi, zrealizowano 46 operacji na łączną kwotę 8 292 168,02 zł, co stanowiło ok. 96% zaplanowanego budżetu,
- Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej, zrealizowano 9 operacji na łączną kwotę 780 975,00 zł, co stanowiło ok. 72% zaplanowanego budżetu,
- Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw, zrealizowano 8 operacji na łączną kwotę 709 307,00 zł, co stanowiło ok. 76% zaplanowanego budżetu, co przełożyło się na osiągnięcie większości wskaźników produktu na wysokim poziomie.

Natomiast w ramach wdrażania LSR PROW 2014-2020 przeprowadzono 25 naborów wniosków oraz dwa nabory na projekty grantowe. Realizacja wskaźników w ramach poszczególnych przedsięwzięć przedstawia się następująco:

- Organizacja czynnego wypoczynku na obszarze LGD:
 - Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej (place zabaw), 29 szt., tj. 74% zaplanowanego wskaźnika,
 - Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej (inne niż place zabaw) 40 szt., tj. 77%,
 - Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii 7 szt., tj. 100%.

Dotychczas zrealizowane wskaźniki pozwoliły zrealizować budżet na to przedsięwzięcie na poziomie 33 %.

- Wypromowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru LGD:
 - Liczba wspartych lokalnych zespołów artystycznych 1 szt., tj. 100% zaplanowanego wskaźnika.

Na realizację takiego poziomu wskaźnika wykorzystano 40% budżetu przeznaczonego na to przedsięwzięcie.

- Tworzenie miejsc spotkań mieszkańców i rozwoju kultury:
 - Liczba wybudowanych, zmodernizowanych i wyposażonych świetlic wiejskich na terenie LGD 15 szt., tj. 100% zaplanowanego wskaźnika,
 - Liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury 1 szt., tj. 100%.

Dotychczas zrealizowane wskaźniki pozwoliły zrealizować budżet na to przedsięwzięcie na poziomie 100 %.

- Wspieranie aktywności i integracji społeczności lokalnej:
 - Liczba zorganizowanych przedsięwzięć o charakterze kulturowym, w tym kultywujących lokalne tradycje oraz ogólnodostępnych przedsięwzięć integracyjnych na terenie LGD 5 szt., tj. 100% zaplanowanego wskaźnika,
 - Liczba zajęć z kapitału społecznego, w tym edukacyjne dla mieszkańców obszaru LGD 1 szt., tj. 100%
 - Liczba stworzonych alternatywnych form spędzania wolnego czasu dla mieszkańców obszaru LGD 5 szt., tj. 100%.

Na realizację takiego poziomu wskaźnika wykorzystano 40% budżetu przeznaczonego na to przedsięwzięcie.

- Wspieranie postaw proekologicznych i w zakresie ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatycznym:
 - Liczba przedsięwzięć promujących edukację ekologiczną, w tym w zakresie ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatycznym 2 szt., tj. 100% zaplanowanego wskaźnika.

Na realizację takiego poziomu wskaźnika wykorzystano 40% budżetu przeznaczonego na to przedsięwzięcie.

- Wsparcie lokalnej przedsiębiorczości tworzącej miejsca pracy:
 - Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa, w tym przez grupy defaworyzowane 20 szt., tj. 31% zaplanowanego wskaźnika.

Dotychczas zrealizowany wskaźnik pozwolił zrealizować budżet na to przedsięwzięcie na poziomie 42%.

- Wsparcie działalności gospodarczej z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań:
 - Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa 12 szt., tj. 80% zaplanowanego wskaźnika,
 - Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa ukierunkowanego na innowacje 3 szt., tj. 60%.

Wskazane wykonanie wskaźników oraz wartości procentowe wykorzystania budżetu na poszczególne przedsięwzięcia wynikają ze zrealizowanych płatności przez ARiMR wg stanu na listopad 2022 r.

LGD Lider Zielonej Wielkopolski wraz z LGD Ziemi Sandomierskiej w okresie PROW 2007-2013 zrealizowała 1 projekt współpracy pn. „Aktywność i integracja na 5 – turystyka, gospodarka, kultura, młodzież, samorząd!”, w ramach Działania 421 Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013.

Natomiast w okresie PROW 2014-2020 zrealizowała we współpracy z Lokalną Grupą Działania Dolina Noteci projekt współpracy o nazwie "Centrum Edukacji Lokalnej Przedsiębiorczości". Celem tego projektu była poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy poprzez stworzenie warunków do zintegrowanych działań dla przedsiębiorców, osób poszukujących pracy, placówek oświatowych i instytucji wspierających rynek pracy. Projekt obejmował organizację ogólnodostępnego, bezpłatnego wyjazdu studyjnego z zakresu przedsiębiorczości oraz organizację Regionalnych Targów Przedsiębiorczości i Edukacji, w postaci otwartego, ogólnodostępnego wydarzenia promocyjnego z udziałem przedsiębiorstw produkcyjnych, handlowych, usługowych i edukacyjnych poszukujących pracowników, prezentujących swój zasób produkcyjny czy ofertę edukacyjną. Odbędzie się też szkolenie dla przedstawicieli grup defaworyzowanych (określonych w LSR Lider Zielonej Wielkopolski).

Również w okresie programowania PROW 2014-2020 we współpracy z 21 LGD, Lider Zielonej Wielkopolski zrealizował projekt współpracy pn. „Kreator Przedsiębiorczości”.

Celem tego projektu, był wzrost aktywności społecznej i gospodarczej, promowanie lokalnej przedsiębiorczości poprzez kreowanie warunków do powstawania stabilnych mikroprzedsiębiorstw i podmiotów ekonomii społecznej, wspieranie istniejących firm oraz kształtowanie postaw przedsiębiorczych wśród dzieci, młodzieży i dorosłych.

Działania w ramach tego projektu obejmowały wyjazdy studyjne krajowe, jak i do LGD Preszowa (LGD Bachureń na Słowacji), szkolenie "Social Media w praktyce" oraz zakup wyposażenia Lokalnego Centrum Wspierania Przedsiębiorczości.

W trakcie realizacji LSR w ramach PROW 2007-2013 LGD Lider Zielonej Wielkopolski realizowała dwa cele ogólne:

- I. Rozwój turystyki i rekreacji,
- II. Zrównoważony rozwój społeczny.

Partnerstwo jakim jest LGD napotkało problemy podczas realizacji LSR w ramach PROW 2007-2013. W 2013 roku wdrażano program naprawczy do realizacji LSR oraz zmieniono kryteria wyboru operacji poprzez ich rozpisanie (uszczegółowienie). LGD pozytywnie rozwiązała wskazane problemy, realizując założone działania.

W trakcie realizacji LSR w ramach PROW 2014-2020 LGD Lider Zielonej Wielkopolski realizowała trzy cele ogólne:

- I. Poprawa atrakcyjności turystycznej i wizerunkowej obszaru LGD
- II. Wzmocnienie poczucia tożsamości lokalnej u mieszkańców obszaru LGD
- III. Zrównoważony rozwój gospodarczy

W tym okresie partnerstwo jakim jest LGD nie napotkało takich problemów, by zobligowane było do realizacji programu naprawczego.

LGD i podmioty ją tworzące posiada zatem doświadczenie w realizacji projektów o zakresie podobnym do wsparcia przewidzianego w niniejszej LSR, gdyż obecnie przewidziane cele i przedsięwzięcia dotyczą wsparcia rozwoju gospodarczego obszaru LGD, rozwoju infrastruktury, a także rozwoju społeczności obszaru LGD. Dlatego też, pomimo iż realizowane będą różnego typu operacje, to realizacja założonych przedsięwzięć i osiągnięcie zakładanych wskaźników jest, patrząc przez pryzmat doświadczenia, realne, a tym samym przyczyni się do osiągnięcia zakładanych w niniejszej LSR celów.

Partnerstwo lokalne jakie zostało urzeczywistnione poprzez powstanie Stowarzyszenia wynika zarówno ze spójności terytorialnej jaką tworzą gminy, które obejmuje Stowarzyszenie, ale także z takich cech jak zbliżony poziom rozwoju, zidentyfikowane podobne problemy, które są konieczne do rozwiązania oraz podobne spojrzenie na środki i metody, które do tego prowadzą, w tym także to, iż lepiej wspólnie, mając większą siłę oddziaływania radzić sobie z tymi problemami i wyzwaniem, co czyni takie partnerstwo bardzo istotnym z punktu widzenia wdrażania LSR. Bliskie położenie ułatwia nawiązywanie współpracy pomiędzy poszczególnymi członkami, ale też osobami i instytucjami oraz podmiotami funkcjonującymi na tym obszarze. Nie bez znaczenia jest także wspólna historia partnerów, a także łącząca ich tradycja i wartości.

Lokalne podmioty i zwykli mieszkańcy mieli znaczący udział w przygotowaniu LSR. Mieszkańcy nie tylko mogli brać udział w spotkaniach konsultacyjnych wiosną roku 2022, w których wzięło udział blisko 130 osób i które

odbyły się w każdej gminie, ale także mogli indywidualnie zgłaszać swoje propozycje działań do wdrożenia na terenie LGD w postaci arkuszy pomysłów, których zgromadzono w sumie 200. Spotkania na temat przygotowania LSR dwukrotnie odbywały się także z przedstawicielami władzy gmin członkowskich oraz członków Zarządu i pracowników biura. Przeprowadzono także ankiety wśród mieszkańców obszaru LGD, co było kolejną formą angażowania społeczności w przygotowanie LSR. O fakcie szerokiego i liczego zaangażowania społecznego w przygotowanie LSR może świadczyć fakt, że udział w nim brali przedstawiciele OSP, KGW, stowarzyszeń, centrów kultury, bibliotek, ośrodków pomocy społecznej, szkół, przedszkoli, przedsiębiorców, osoby fizyczne, sołtysi i przedstawiciele osiedli, a także parafie.

LGD w trakcie wdrażania LSR nadal będzie pracować nad tym, by poszerzać i pogłębiać zaangażowanie lokalnej społeczności i zachęcać do udziału we wdrażaniu LSR. LGD ma inkluzywny charakter działalności i jest zarówno otwarta na nowych członków, a członkowie organów stowarzyszenia pełnią swoje funkcje przez określone w Statucie kadencje. Dlatego też lokalna społeczność poprzez uczestnictwo w Stowarzyszeniu ma możliwość nie tylko stać się członkami organów Stowarzyszenia, ale także wpływać na realizację LSR, szczególnie z uwagi na to iż strategiczne decyzje, m.in. w zakresie kształtu/treści LSR podejmuje Walne Zebranie Członków, w którym mogą brać udział wszyscy członkowie stowarzyszenia.

LGD, korzystając już z bogatego doświadczenia wynikającego z wdrażania inicjatywy LEADER w ramach PROW 2007-2013 oraz PROW 2014-2020, dba o partnerskie relacje między partnerami tworzącymi LGD. Pomimo, że każdy podmiot w LGD ma do odegrania inną rolę, to LGD dba o to, by wszyscy partnerzy znali się i bez problemów mogli się kontaktować oraz współpracować przy realizacji zadań jakie ma LGD. **Relacje pomiędzy członkami LGD oparte są na pogłębionym partnerstwie, a wdrażanie działań odbywa się także przy skutecznej komunikacji.**

Stosowane są **różnorodne formy komunikacji**. Nie tylko odbywa się ona pisemnie, ale częstokroć i telefonicznie, a w przypadku problemów w rozmowach telefonicznych, nawet za pomocą mediów społecznościowych, które to narzędzia mogą być używane, z uwagi na dobre relacje pomiędzy partnerami tworzącymi LGD. Taki sprawny i szybki oraz wygodny sposób komunikacji ułatwia realizację wszelkich zadań, konsultacje oraz podejmowanie decyzji.

Struktura LGD i sposób funkcjonowania charakteryzuje **kolegialny sposób podejmowania decyzji**, co nie jest rozwiązaniem prostym przy aż 13 gminach i fakcie, że LGD LZW jest największą LGD w Wielkopolsce. Jednakże, z uwagi na pogłębione partnerstwo, zdecydowano, że ważna jest współpraca na każdej płaszczyźnie i wdrożono m.in. takie podejście, iż w każdym z organów tj. Zarząd, Rada i Komisja Rewizyjna jest po 13 członków – po jednym z terenu każdej gminy. Zapewnia to wypracowanie najlepszych decyzji dla wszystkich, bo umożliwia szerszą i szybszą konsultację. Decyzje dotyczące bieżącego funkcjonowania LGD nie są podejmowane jednoosobowo przez Prezesa, a kolegialnie, przede wszystkim przez Zarząd, w skład którego wchodzi po jednym przedstawicielu z terenu każdej gminy. Do realizacji poszczególnych zadań np. związanych z przygotowaniem szkoleń, albo uczestnictwem w wydarzeniach/targach **powoływany jest zespół**. Wówczas jego zadaniem jest praca nad uczestnictwem w targach/konferencjach, na których reprezentowana jest LGD, i do jego zadań należy np. zebranie uczestników, zespołów folklorystycznych z gmin LGD, zebranie produktów lokalnych, albo także bezpośredni udział członków tego zespołu.

LGD, bazując na doświadczeniu dokonało także zmian w Statucie i zmniejszyło wymaganą liczbę osób, na których wnioski może zostać **zwołane Walne Zebranie Członków. Dotychczas wymóg ten dotyczył 1/2 członków, a obecnie zredukowano ten wymóg do 1/3**. Takie działanie jest przejawem pogłębionego zaufania i partnerstwa w LGD w zakresie odpowiedzialności członków za efektywne zarządzanie i zwoływanie Walnego Zgromadzenia. **Podobnie jak przejawem pogłębionego partnerstwa i zaufania jest redukcja wymogu quorum przy zmianie statutu z 1/2 członków do 1/3.**

Zarząd częstokroć konsultuje się także z innymi członkami LGD, wchodzącymi w skład Rady czy Komisji Rewizyjnej i w ten sposób wypracowuje rozwiązania np. dotyczące planowanych naborów, ich terminu, działań animujących, terminów i miejsc szkoleń, czy zmian dokumentów. LGD skupiające gminy, także odbywa konsultacje z władzami gmin oraz korzysta z ich merytorycznego wsparcia urzędów gmin. Kompetencje Zarządu reguluje Statut i Regulamin Zarządu, a decyzje Zarządu ograniczają się w większości co do bieżącego funkcjonowania Biura i LGD. W pozostałym zakresie, szczególnie strategicznym, jak kryteria wyboru, LSR itp. Zarząd stara się prowadzić możliwie szerokie konsultacje, mając każdorazowo na uwadze reżim czasowy, w którym dana sprawa musi być

rozstrzygnięta. Realizację działań i decyzji zawsze weryfikuje także Komisja Rewizyjna, która do tej pory nie miała w zakresie działań decyzyjnych Zarządu i ich konsultowania żadnych zastrzeżeń.

LGD jest otwarta na inicjatywy i pomysły swoich członków. Przedstawiciele lokalnej społeczności m.in. dzięki funkcjonowaniu biura LGD będą mogli zawsze zgłaszać pomysły dotyczące funkcjonowania LGD i wdrażania LSR, a także brać udział we wszystkich spotkaniach i szkoleniach organizowanych przed naborami przez pracowników biura, co ułatwi i korzystnie wpłynie na dostępność dla lokalnej społeczności, a także przyczyni się do pogłębienia ich zaangażowania. **LGD sformułuje zachęty do zgłaszania nowych pomysłów/inicjatyw** dotyczących funkcjonowania LGD i wdrażania LSR m.in. w postaci tego, że aktywni członkowie będą mieć pierwszeństwo w udziale np. w wydarzeniach, w których uczestniczyć będzie LGD lub wizytach i wyjazdach studyjnych poświęconych tematyce Lokalnych Grup Działania i obszarom wiejskim.

LGD, zgodnie z wieloletnią praktyką, nadal będzie informowała członków, komunikując w dogodny sposób, w skutecznej formie o tym, jak podeszła do zgłoszonej propozycji/inicjatywy, by nawet jeśli dany pomysł nie mógł być wdrożony, to aby członek LGD mógł mieć poczucie, iż jego zaangażowaniu poświęcono uwagę, przeanalizowano zgłoszoną inicjatywę i warto zawsze z LGD się kontaktować w takim celu.

Dzięki otwartej możliwości stania się członkiem Stowarzyszenia, lokalna społeczność posiada także możliwość nadzorowania działalności Stowarzyszenia/LGD jako podmiotu odpowiedzialnego za wdrożenie LSR, poprzez członkostwo w organie, jakim jest Komisja Rewizyjna. Członkowie Stowarzyszenia oraz lokalnej społeczności będą mogli brać udział w przedsięwzięciach organizowanych przez LGD, w tym także projektach własnych LGD.

LGD, by wspierać realizację LSR przez przedstawicieli lokalnej społeczności, w tym członków LGD będzie zachęcać do współpracy i udzielać zarówno wsparcia na przygotowanie projektów partnerskich, jak i stosować preferencje w kryteriach oceny wniosków dla tych wnioskodawców, którzy zamierzają realizować projekty w partnerstwie, co przyczyni się do większego zaangażowania społeczności w realizację LSR i będzie środkiem animującym współpracę. **LGD będzie także poszukiwać i kojarzyć ze sobą partnerów** i w ten sposób także animować realizację projektów w partnerstwie. Doceniając wartość jaką niesie ze sobą realizacja projektów partnerskich, zarówno z partnerami krajowymi spoza obszaru objętego niniejszą LSR, jak i zagranicznymi **przewiduje organizację konkursów dedykowanych tego rodzaju partnerstwu**, a uprzednio wsparcie grantowe na przygotowanie takich projektów.

LGD jako działanie na etapie wdrażania LSR przewiduje, że lokalna społeczność, w tym jej członkowie będą mogli opiniować kryteria, jakie będą projektowane dla poszczególnych naborów i celów przyjętych w LSR, a także ich zmianę, za wyjątkiem sytuacji, gdy zmiana kryteriów będzie wynikała z rekomendacji instytucji wdrażającej lub zarządzającej.

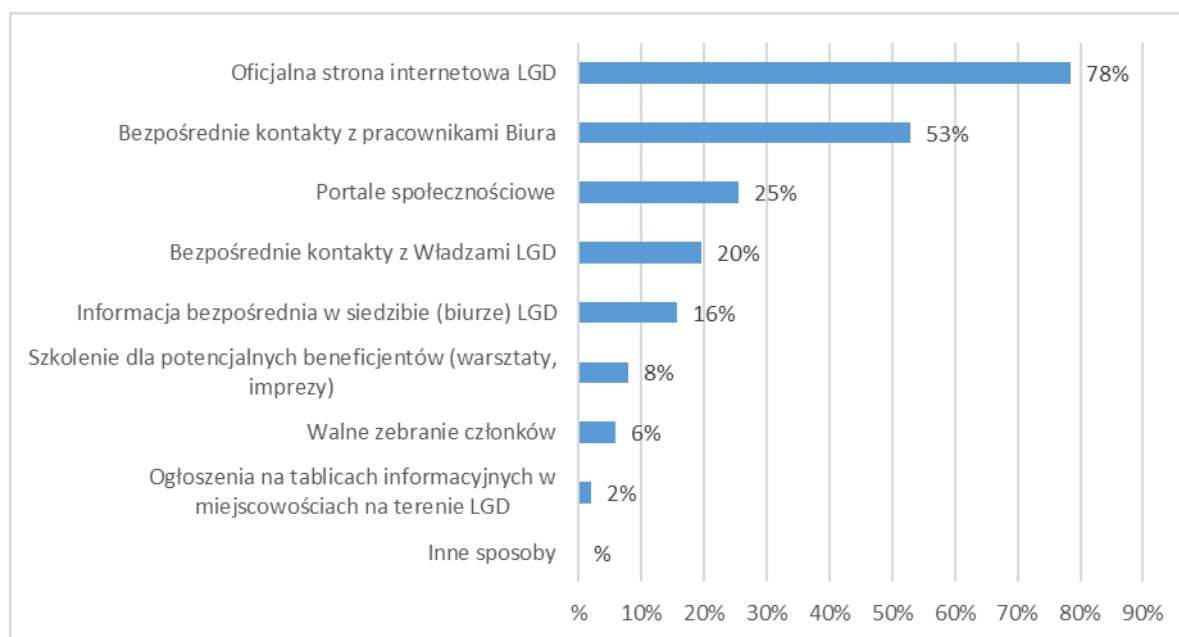
Biuro LGD oraz członkowie Zarządu, w skład którego wchodzi po jednym przedstawicielu z terenu każdej gminy, **będą także naturalnym łącznikiem i osobami spajającymi, animującymi zawiązywanie się partnerstw na terenie LGD.** Będą także pośrednikami między społecznościami lokalnymi, a LGD co ułatwi przepływ informacji, a także zgłaszanych podczas wszelkich konsultacji uwag i pomysłów związanych z wdrażaniem LSR. Dzięki posiadanym zasobom i potencjałowi instytucjonalnemu kontakty z LGD będą się mogły odbywać, w szczególności poprzez biuro, zarówno w postaci mailowej, jak i telefonicznej, poprzez portal społecznościowy, ale również poprzez bezpośrednie spotkania i to nie tylko w biurze, ale także np. w trakcie szkoleń, czy wydarzeń organizowanych na terenach gmin członkowskich np. dożynek czy dni miasta, które organizują gminy i w których licznie biorą udział mieszkańcy.

Z uwagi na fakt, że najbardziej komunikacja potrzebna jest z lokalną społecznością na etapie przygotowania LSR, zarówno w zakresie diagnozy jak i planowania, a następnie na etapie wdrażania LSR, tak została przyjęta strategia komunikacji przez LGD. LGD zintensyfikowało kontakty z lokalną społecznością na etapie przygotowania LSR, prowadząc spotkania na terenie gmin; zbierając arkusze pomysłów zarówno, poprzez strony internetowe, jak i w formie papierowej rozprowadzanej wśród mieszkańców, jak i przedstawicieli organizacji społecznych i instytucji; prowadząc ankietyzację; angażując członków Stowarzyszenia w konsultowanie kształtu LSR; skończywszy na jego uchwaleniu przez Walne Zebranie. Tak też planuje się komunikację na etapie wdrażania LSR, w szczególności przygotowywania i prowadzenia naborów wniosków, gdyż to wtedy szczególnie intensywny kontakt jest potrzebny. Wówczas poza formami kontaktu, które będą stosowane w okresach poza naborami tj. kontakt telefoniczny z biurem i konsultacje stacjonarne w biurze, a także kontakt z członkami Zarządu, będzie też możliwa komunikacja w trakcie

szkoleń na terenie gmin członkowskich, o których informacje będą rozpowszechniane nie tylko w mediach, ale też przez bazę kontaktów z beneficjentami, członkami LGD oraz bazy kontaktów posiadanych przez gminy (i strony i profile prowadzone przez gminy członkowskie).

Komunikacja pomiędzy LGD, a społecznością lokalną będzie prowadzona w sposób uwzględniający wyniki dotychczasowych badań. W wyniku przeprowadzonych badań w procesie ewaluacji ustalono, że zdecydowana większość odpowiadających (78%) informacje dotyczące funkcjonowania LGD czerpie z oficjalnej strony internetowej. Zainteresowaniem, w tym zakresie, cieszą się także bezpośrednie kontakty z pracownikami Biura – wskazuje je 53% osób. Podium zamykają portale społecznościowe, które są źródłem informacji dla co czwartego badanego. Poniżej 10% głosów otrzymały natomiast: szkolenie dla potencjalnych beneficjentów, walne zebranie członków oraz ogłoszenia na tablicach informacyjnych.

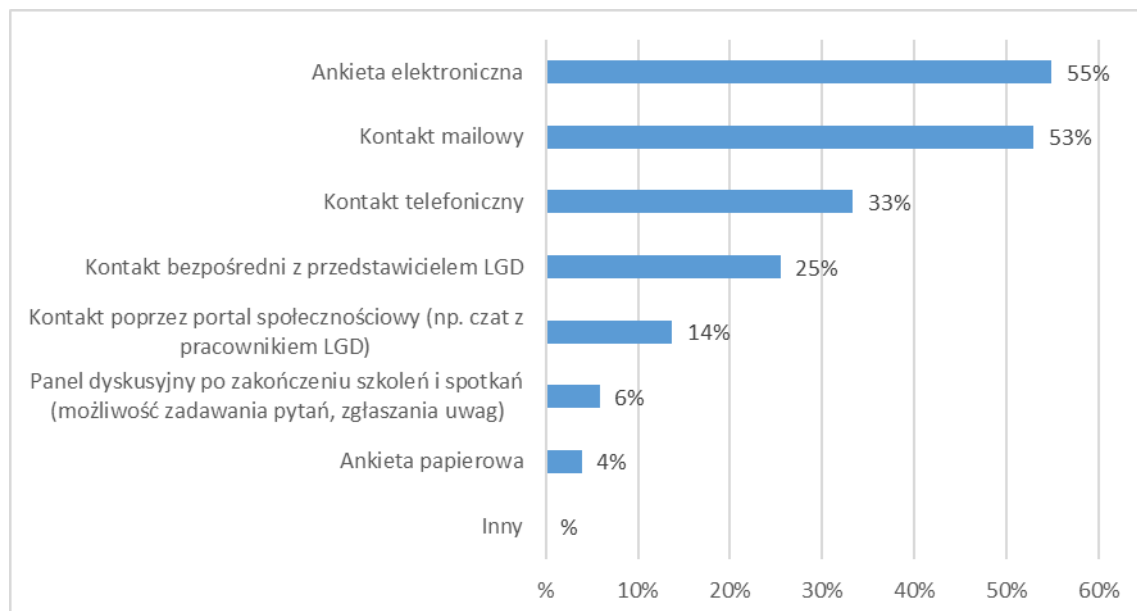
Wykres 1: Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania?

Źródło: Ewaluacja zewnętrzna realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016 – 2022 Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Lider Zielonej Wielkopolski, Warszawa 2022

Dlatego też w kontaktach ze społecznością LGD nadal będzie wykorzystywała tak efektywne narzędzia, jak publikacja informacji dotyczących funkcjonowania LGD i wdrażania LSR na oficjalnej stronie internetowej i portalu społecznościowym. Będzie nadal oferowała również możliwość bezpośrednich kontaktów z pracownikami biura oraz możliwość wizyt w biurze. Jednakże LGD będzie także wdrażała takie kanały komunikacji, jak szkolenia i udział w imprezach, gdzie na miejscu – w poszczególnych gminach, społeczność może mieć też kontakt z pracownikami LGD. Z badań wynika także, że ponad połowa ankietowanych jako najbardziej odpowiedni kanał przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD wskazuje ankietę elektroniczną oraz kontakt mailowy. Kontakt telefoniczny wybiera natomiast co trzeci odpowiadający, a bezpośredni, z przedstawicielem LGD – co czwarty. Ankieta papierowa i panel dyskusyjny nie są dla respondentów najlepszymi sposobami przekazywania informacji – wskazuje je kolejno 4% i 6% osób.

Wykres 2: Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni?

Źródło: Ewaluacja zewnętrzna realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016 – 2022 Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Lider Zielonej Wielkopolski, Warszawa 2022.

Zatem, uwzględniając wyniki badań, LGD będzie stosowała wszystkie wskazane wyżej sposoby zbierania informacji zwrotnej od społeczności, kładąc szczególny nacisk na formy, które są najbardziej efektywne i preferowane przez społeczność.

Podrozdział I.3 Opis struktury LGD

Strukturę Stowarzyszenia tworzą organy: Walne Zebranie Członków, Zarząd, Rada i Komisja Rewizyjna. Organem administracyjnym jest Biuro Stowarzyszenia. Skład grupy jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności. **Walne Zebranie Członków** - jest najwyższą władzą Stowarzyszenia. Walne Zebranie Członków składa się ze 108 członków (stan na 15.04.2023 r.) reprezentujących sektor gospodarczy, publiczny, społeczny oraz mieszkańców. Reprezentacje poszczególnych sektorów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1: Reprezentacja sektorów wśród członków LGD.

Wyszczególnienie	Członkowie Stowarzyszenia		
	Sektor gospodarczy	Sektor publiczny	Sektor społeczny
ilość osób	22	59	27
% udział sektorów	20,37%	54,63%	25%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych LGD.

Do głównych kompetencji Walnego Zebrania Członków należą m.in.:

- 1) podejmowanie uchwał obejmujących kierunki działania Stowarzyszenia;
- 2) dokonywanie wyboru oraz odwoływanie członków Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej;
- 3) udzielanie absolutorium Zarządowi;
- 4) uchwalanie Statutu i jego zmian;
- 5) opiniowanie projektu LSR, podjęcie uchwały o jej przyjęciu;
- 6) podjęcie uchwały o rozwiązaniu Stowarzyszenia i podziale jego mienia.

Statut LGD zawiera zapisy dotyczące kadencyjności władz. Zasada kadencyjności daje możliwość Walnemu Zgromadzeniu na zmianę członków organów stowarzyszenia. Jednocześnie motywuje członków organów do prawidłowego działania. **Kadencja członków Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia trwa 4 lata.**

W przypadku zmniejszenia się liczby członków władz w trakcie trwania kadencji, Zarząd zwołuje Walne Zebranie w celu odbycia wyborów uzupełniających na okres do upływu kadencji.

Zarząd stowarzyszenia - organ wykonawczy składający się z 13 członków, osób fizycznych będących członkami Stowarzyszenia lub reprezentantami członków Stowarzyszenia – osób prawnych;

Do głównych kompetencji Zarządu należą m.in.:

- 1) realizacja celów Stowarzyszenia oraz uchwał Walnego Zebrania Członków;
- 2) zwoływanie Zwyczajnego i Nadzwyczajnego Walnego Zebrania Członków;
- 3) aktualizacja LSR oraz innych dokumentów wymaganych odrębnymi przepisami;
- 4) realizacja LSR zgodnie z zasadami wynikającymi z zapisów PS WPR i FEW;
- 5) uchwalanie i aktualizacja Regulaminu Zarządu oraz innych dokumentów regulujących wewnętrzną działalność Stowarzyszenia, będących w kompetencji Zarządu.

Rada - składa się z 13 członków, osób fizycznych będących członkami Stowarzyszenia lub reprezentantami członków Stowarzyszenia – osób prawnych i jest organem do którego właściwości należy wybór operacji w rozumieniu art. 2 pkt 4 rozporządzenia 2021/1060, a także ustalanie kwoty wsparcia dla operacji, które mają być realizowane w ramach LSR, zgodnie z art. 33 ust. 3 lit. d rozporządzenia 2021/1060. Wybór ww. operacji dokonywany jest w formie uchwały Rady. Zasady oceny i wyboru operacji określa Regulamin Rady.

Komisja Rewizyjna - organ kontrolny składający się z 13 członków, osób fizycznych będących członkami Stowarzyszenia lub reprezentantami członków Stowarzyszenia – osób prawnych.

Do głównych kompetencji Komisji Rewizyjnej należą m.in.:

- 1) okresowa kontrola całej działalności Stowarzyszenia ze szczególnym uwzględnieniem sfery finansowej;
- 2) ocena realizacji przez Zarząd uchwał Walnego Zebrania Członków;
- 3) występowanie z wnioskiem o udzielenie absolutorium dla Zarządu.

Podrozdział I.4 Informacja o składzie organu decyzyjnego

Rada jest organem decyzyjnym Stowarzyszenia. Rada LGD Lider Zielonej Wielkopolski składa się z 13 członków, w tym Przewodniczącego, Wiceprzewodniczącego i Sekretarza. Skład Rady jest wybierany i odwoływany przez Walne Zebranie, spośród członków Stowarzyszenia, dlatego też ma charakter inkluzywny. Do kompetencji Rady należy przede wszystkim: dokonywanie oceny projektów oraz wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR, a także ustalanie kwoty wsparcia. Reprezentatywność składu Rady przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2: Reprezentatywność składu Rady.

Wyszczególnienie	Członkowie Rady		
	Grupa interesu sektora gospodarczego	Grupa interesu sektora publicznego	Grupa interesu sektora społecznego
ilość osób (w tym kobiety)	2 (0)	5 (2)	6 (2)
% udział sektorów	15,38%	38,46%	46,15%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych LGD.

W Radzie LGD, ani grupa interesów sektora publicznego, ani żadna inna zdiagnozowana grupa interesów (grupa interesu sektora gospodarczego, grupa interesu sektora społecznego oraz grupa interesu-kobiety) nie kontroluje procesu podejmowania decyzji.

Szczegółowe zasady funkcjonowania Rady określa jej Regulamin.

Struktura LGD jest reprezentatywna dla lokalnej społeczności i uwzględnia przedstawicieli sektora publicznego, społecznego, gospodarczego, a także innych grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz mieszkańców. W skład LGD wchodzi po jednym przedstawicielu z każdej gminy z grupy interesu sektora publicznego, społecznego i gospodarczego. Zapewnia on reprezentację grup docelowych przewidzianych do wdrożenia w LSR przedsięwzięć, w tym osób w niekorzystnej sytuacji, a także seniorów i ludzi młodych.

W skład organu decyzyjnego (Rady) wchodzi przedstawiciele władz publicznych, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych, przy czym żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji.

Decyzje Rady, w szczególności decyzje w sprawach związanych z oceną i wyborem operacji, podejmowane są w formie uchwały zwykłą większością głosów, przy zachowaniu odpowiednich parytetów.

- Nad prawidłowym przebiegiem procesu oceny, wyboru, poprawności dokumentacji i zgodności formalnej czuwał będzie pracownik Biura LGD, wyznaczany przed każdym naborem wniosków.
- W przypadku stwierdzenia istotnych rozbieżności w ocenach według lokalnych kryteriów wyboru dokonanych przez oceniających członków Rady w zakresie punktów przyznanych operacjom w poszczególnych kryteriach, Przewodniczący Rady wzywa tych członków Rady do złożenia wyjaśnień i dokonania stosownej korekty, w trakcie posiedzenia organu decyzyjnego. W przypadku, gdy nadal istnieją istotne rozbieżności, rozstrzyga je Przewodniczący Rady.
- Zarząd LGD Lider Zielonej Wielkopolski prowadzi rejestr interesów, bazujący na oświadczeniach poufności i bezstronności przedstawicieli organu decyzyjnego.
- Członek Rady, który jest wnioskodawcą wybieranej przez Radę operacji lub reprezentuje wnioskodawcę lub zachodzi pomiędzy nim a wnioskodawcą stosunek bezpośredniej podległości służbowej lub jest z nim spokrewniony lub jest osobą fizyczną reprezentującą przedsiębiorstwo powiązane z przedsiębiorstwem reprezentowanym przez wnioskodawcę lub zgłosi inne powiązanie z daną operacją lub co do którego zachodzi podejrzenie stronniczości przy wyborze danej operacji, zostaje wykluczony z tego wyboru. Ponadto obowiązkiem są wyłączenia członków Rady w przypadku stwierdzenia innych powiązań. Członkowie Rady są zobowiązani zachować bezstronność w wyborze operacji (każdorazowe wypełnienie deklaracji poufności i bezstronności)

Członkowie Rady będą podnosili swoje kompetencje uczestnicząc w zajęciach warsztatowych, seminariach, konferencjach i kursach z zakresu oceny wniosków celem podniesienia wiedzy i kompetencji. Przewodniczący Rady będzie składał każdego roku zapotrzebowanie na szkolenia wg wniosku członków organu decyzyjnego.

Mechanizm zarządzania służący realizacji LSR uzupełnia Biuro LGD, które do prowadzenia spraw LGD zatrudnia doświadczonych pracowników. Zakresy obowiązków pracowników są określone w regulaminie Biura przyjętym przez Zarząd LGD, czuwający nad realizacją LSR. Pracownicy posiadają kwalifikacje ekonomiczne oraz administracyjne niezbędne do gospodarowania środkami publicznymi. Pracownicy ci posiadają niezbędną wiedzę i doświadczenie do zarządzania LSR oraz wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych.

Skład pracowniczy Biura przedstawia się następująco:

- Dyrektor Biura:
Dyrektor Biura ukończył Liceum Ogólnokształcące w Środzie Wlkp., studia magisterskie i podyplomowe w zakresie doradztwa rolniczego na Akademii Rolniczej (obecnie Uniwersytecie Przyrodniczym) w Poznaniu. Niezbędne doświadczenie uzyskał pracując najpierw na stanowisku doradcy w Wielkopolskim Ośrodku Doradztwa Rolniczego, a następnie jako kierownik Zespołu Doradczego w Powiecie Średzkim. Od 02.08.2012 r. pełni funkcję Dyrektora Biura LGD Lider Zielonej Wielkopolski. Dodatkowo od 2019 r. odpowiada za realizację programu „Działaj Lokalnie”, który finansowany jest przez Polsko-Amerykańską Fundację Wolności przy wsparciu Akademii Rozwoju Filantropii w Polsce. Ponadto Dyrektor posiada ukończone kursy i szkolenia związane z tematyką PROW 2007-2013 i PROW 2014-2020, w tym z kwestią RLKS.
- Pracownik administracyjno-biurowy
Pracownik administracyjno-biurowy ukończył Technikum Ekonomiczne w Zespole Szkół Ekonomicznych w Łęknie, ekonomiczne studia licencjackie i magisterskie w Wielkopolskiej Akademii Społeczno-Ekonomicznej - Akademia Nauk Stosowanych w Środzie Wlkp. Niezbędne doświadczenie uzyskał odbywając staż od kwietnia 2017 r., a następnie jako pracownik LGD Lider Zielonej Wielkopolski. Ponadto Pracownik administracyjno-biurowy posiada ukończone kursy i szkolenia związane z tematyką PROW 2014-2020, w tym w tym z kwestią RLKS.

- **Specjalista ds. wdrażania LSR**
Specjalista ds. wdrażania LSR ukończył Technikum Ekonomiczne w Śremie, studia licencjackie w Wyższej Szkole Bankowej w Poznaniu, studia magisterskie na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz studia podyplomowe „Strategia pozyskiwania i zarządzanie funduszami unijnymi” na Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu. Niezbędne doświadczenie uzyskał jako stażysta i pracownik Urzędu Gminy w Brodnicy, Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Śremie, a od 21.08.2014 r. pracuje na wskazanym stanowisku w LGD Lider Zielonej Wielkopolski. Dodatkowo od 2019 r. jako trener/animatore/koordynator realizuje program „Działaj Lokalnie” finansowany przez Polsko-Amerykańską Fundację Wolności przy wsparciu Akademii Rozwoju Filantropii w Polsce. Ponadto posiada ukończone kursy i szkolenia związane z tematyką PROW 2007-2013 i PROW 2014-2020, w tym z kwestią RLKS.
- **Specjalista ds. rozwoju obszarów wiejskich**
Specjalista ds. rozwoju obszarów wiejskich ukończył Liceum Ogólnokształcące w Środzie Wlkp., studia inżynierskie na Akademii Rolniczej (obecnie Uniwersytecie Przyrodniczym), studia magisterskie na Uniwersytecie Przyrodniczym w Poznaniu oraz studia podyplomowe: Zarządzanie projektem i ich ewaluacja na Uniwersytecie Technologiczno-Przyrodniczym w Bydgoszczy. Niezbędne doświadczenie uzyskał odbywając staż w ARiMR w Środzie Wlkp. Od 13.10.2009 r. pracuje na wskazanym stanowisku w LGD Lider Zielonej Wielkopolski. Dodatkowo od 2019 r. jako koordynator/trener/animatore realizuje program „Działaj Lokalnie” finansowany przez Polsko-Amerykańską Fundację Wolności przy wsparciu Akademii Rozwoju Filantropii w Polsce. Ponadto posiada ukończone kursy i szkolenia związane z tematyką PROW 2007-2013 i PROW 2014-2020, w tym z kwestią RLKS.
- **Pracownik administracyjno-biurowy**
Pracownik administracyjno-biurowy ukończył Technikum Rolnicze o kierunku Technologia Żywności w Środzie Wlkp. Aktualnie studiuje w Wielkopolskiej Akademii Społeczno-Ekonomicznej - Akademia Nauk Stosowanych w Środzie Wlkp. Niezbędne doświadczenie uzyskał jako stażysta w Stowarzyszeniu LGD Lider Zielonej Wielkopolski. Od 01.09.2022 r. pracuje na wskazanym stanowisku w LGD Lider Zielonej Wielkopolski. Dodatkowo od 2023 r. jako trener/animatore/koordynator realizuje program „Działaj Lokalnie” finansowany przez Polsko-Amerykańską Fundację Wolności przy wsparciu Akademii Rozwoju Filantropii w Polsce. Posiada ukończone szkolenia związane z tematyką PROW 2014-2020, w tym z kwestią RLKS.

Podobnie jak w przypadku Rady również dla pracowników biura LGD przewidziano, iż będą nieustannie podnosić poziom swojej wiedzy i kwalifikacji. Szkolenia te mogą być organizowane i prowadzone we wszystkich pozaszkolnych formach dydaktycznych, m.in. jako zajęcia warsztatowe, seminaria, konferencje oraz kursy.

Dyrektor Biura będzie wskazywał każdego roku zapotrzebowanie na szkolenia dla poszczególnych stanowisk.

Podrozdział I.6 Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD wskazano w poniższej tabeli, przedstawiając także najważniejsze kwestie, które regulują oraz sposób ich uchwalania i aktualizacji.

Tabela 3: Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD.

Lp.	Rodzaj dokumentu	Regulowane kwestie	Sposób uchwalania i aktualizacji
1.	Statut LGD	Określa: - organ nadzoru nad stowarzyszeniem, jakim jest Marszałek Województwa Wielkopolskiego; - nazwę stowarzyszenia, obszar działania, siedzibę stowarzyszenia, cele działalności, sposób nabywania i utraty członkostwa w LGD i w jej organach, prawa i obowiązki członków;	Dokument jest uchwalany i aktualizowany przez Walne Zebranie Członków (WZC) na najbliższym posiedzeniu WZC po

		- organy stowarzyszenia, tryb dokonywania ich wyboru, uzupełniania składu oraz ich kompetencje, sposób reprezentowania stowarzyszenia oraz zaciągania zobowiązań majątkowych, a także warunki uchwalania uchwał; - zasady dokonywania zmian statutu; - organ, do którego właściwości należy wybór operacji w rozumieniu art. 2 pkt 9 rozporządzenia 1303/2013 oraz art. 2 pkt 4 rozporządzenia 2021/1060, zwanych dalej „operacjami”, które mają być realizowane w ramach LSR, oraz ustalenie kwoty wsparcia; - organ kompetentny w zakresie uchwalenia LSR i jej aktualizacji, zatwierdzania procedur i kryteriów wyboru operacji oraz ich aktualizacji; - uregulowania dotyczące zachowania bezstronności członków organu decyzyjnego w wyborze operacji (w tym przesłanki wyłączenia z oceny operacji).	przedstawieniu propozycji projektu
2.	Regulamin organu decyzyjnego-Rady	Określa: - szczegółowe kompetencje Rady; - zasady zwoływania i organizacji posiedzeń; - szczegółowe rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji; - zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji, w tym zasady elektronicznej oceny wniosków; - zasady wynagradzania członków Rady.	Dokument jest uchwalany i aktualizowany przez WZC na najbliższym posiedzeniu WZC po przedstawieniu propozycji projektu
3.	Regulamin biura LGD	Określa: - strukturę organizacyjną biura; - uprawnienia dyrektora biura; - podział zadań pracowników biura w zakresie animacji lokalnej i współpracy oraz doradztwa w biurze; - zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników; - zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD, a także zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych; - opis metody oceny efektywności świadczonego przez pracowników LGD doradztwa.	Dokument jest uchwalany i aktualizowany przez Zarząd na najbliższym posiedzeniu po przedstawieniu propozycji projektu
4.	Regulamin Zarządu LGD	Określa: - podział zadań pomiędzy członków Zarządu; - zasad organizacji posiedzeń Zarządu; - zasady protokołowania posiedzeń.	Dokument jest uchwalany i aktualizowany przez Zarząd

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych LGD.

LGD jest podmiotem, którego funkcjonowanie i dotychczasowe doświadczenie oraz cechy łączących go członków, uzasadniają istnienie takiego partnerstwa i czynią istotne z punktu widzenia wdrażania LSR. Reprezentatywne względem zdiagnozowanych grup docelowych uczestnictwo członków społeczności lokalnej było i jest priorytetem we wzmacnianiu trafności, adekwatności efektywności wdrażania LSR.

Podrozdział II.1 Opis obszaru LGD

LGD obejmuje obszar 13 gmin z terenu 5 powiatów województwa wielkopolskiego: jarocińskiego, kościańskiego, poznańskiego, średzkiego, śremskiego. Poniższa tabela przedstawia nazwy poszczególnych gmin obszaru LGD wraz z informacją, na terenie którego powiatu te gminy się znajdują oraz typem gminy, tj. czy dana gmina jest gminą wiejską, czy miejsko-wiejską.

Tabela 4: Wykaz gmin wraz z przynależnością do powiatu oraz typem gminy.

L.p.	Nazwa gminy	Powiat	Typ gminy
1.	Brodnica	śremski	gmina wiejska
2.	Czempiń	kościański	gmina miejsko- wiejska
3.	Dominowo	średzki	gmina wiejska
4.	Jaraczewo	jarociński	gmina miejsko- wiejska
5.	Jarocin	jarociński	gmina miejsko- wiejska
6.	Kotlin	jarociński	gmina wiejska
7.	Kórnik	poznański	gmina miejsko- wiejska
8.	Krzykosy	średzki	gmina wiejska
9.	Książ W	śremski	gmina miejsko- wiejska
10.	Mosina	poznański	gmina miejsko- wiejska
11.	Śrem	śremski	gmina miejsko- wiejska
12.	Środa Wlkp.	średzki	gmina miejsko- wiejska
13.	Zaniemyśl	średzki	gmina wiejska

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych LGD.

Powierzchnia obszaru LGD wynosi 187 029 ha. Liczba mieszkańców LGD, z wyłączeniem miast powyżej 20 tys. mieszkańców, czyli miast Jarocin, Śrem i Środa Wielkopolska według stanu na dzień 31.12.2020 r. wynosi 166 864 mieszkańców.

Dane dotyczące powierzchni oraz liczby mieszkańców dla poszczególnych gmin zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 5: Powierzchnia i liczba mieszkańców gmin objętych LSR z wyłączeniem miast powyżej 20 tysięcy mieszkańców.

L.p.	Nazwa gminy	Powierzchnia objęta LSR w km2	Liczba mieszkańców objętych LSR z wyłączeniem miast powyżej 20 tys. mieszkańców
1.	Brodnica	9 583	4 749
2.	Czempiń	14 219	11 421
3.	Dominowo	7 936	3 210
4.	Jaraczewo	13 309	7 813
5.	Jarocin	20 013	19 293
6.	Kotlin	8 392	7 134
7.	Kórnik	18 612	33 491
8.	Krzykosy	11 072	7 224
9.	Książ Wlkp.	14 792	8 193
10.	Mosina	17 143	34 696
11.	Śrem	20 587	13 590
12.	Środa Wlkp.	20 716	9 113

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS na dzień 31.12.2020 r.

W każdej z wyżej wymienionych gmin zdiagnozowane zostały potrzeby i problemy, których rozwiązanie możliwe będzie dzięki realizacji operacji również z udziałem środków EFSI, dlatego dla wszystkich gmin obszaru LGD LZW została przewidziana możliwość pozyskania dofinansowania ze wszystkich trzech funduszy, tj. EFRROW, EFRR oraz EFS+.

Podrozdział II.2 Mapa obszaru objętego LSR

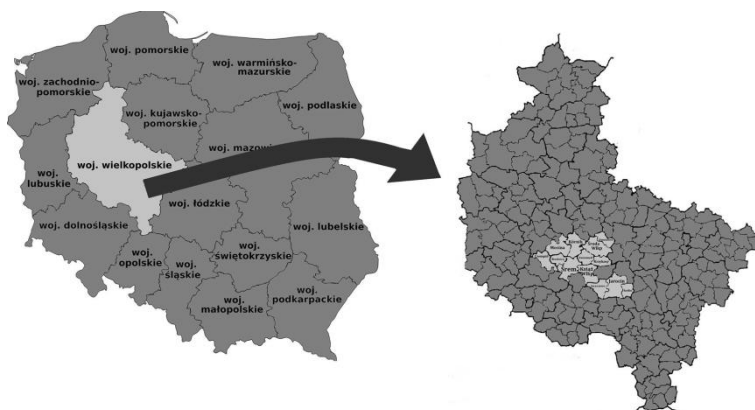
Obszar LGD położony jest w południowej części Wielkopolski, jest to **obszar spójny przestrzennie**, którego granice administracyjne obrazuje poniższa mapa.

Mapa 1: Mapa obszaru objętego LSR.

Źródło: Opracowanie własne.

Mapa 2: Położenie obszaru LGD na mapie województwa wielkopolskiego.

Źródło: Opracowanie własne.

Podrozdział II.3 Spójność obszaru LGD

Obszar LSR obejmuje gminy, które oprócz spójności terytorialnej wyróżnia również spójność innych cech i czynników. Do tych cech zaliczamy w szczególności czynniki składające się na **spójność gospodarczą** i decydujące o potencjale gospodarki. Wszystkie gminy są położone w strefie wpływów aglomeracji poznańskiej, cechuje je podobny poziom wzrostu gospodarczego, gminy rozwijają się w porównywalnym tempie. Dodatkowo na potencjał gospodarczy gmin obszaru LGD wpływ ma dogodne położenie w sieci dróg krajowych, ekspresowych oraz zasięgu ważnych/głównych linii kolejowych. O rozwoju i potencjale gospodarczym obszaru LGD świadczy odnotowany znaczący wzrost liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w stosunku do 2015 r., według danych GUS w 2015 r. było takich podmiotów 25 309 podczas gdy w 2020 r. już 29 871. Nie bez znaczenia w kontekście rozwoju gospodarczego pozostaje również fakt, iż wszystkie gminy z obszaru LGD były pod zaborem pruskim, co niewątpliwie wpłynęło na rozwój gospodarczy tego obszaru. Prusy były niewątpliwie atrakcyjne z racji

większego zaawansowania gospodarczego, cywilizacyjnego i wyższego poziomu życia. Atrakcyjność ta sprawiała, że starano się naśladować tych, którzy są bogatsi i lepiej żyją. W ten sposób świadomie i podświadomie przyjmowano wzory zachowań i rozwiązania instytucjonalne. Dzięki przejmowaniu i przenikaniu się wzorców, obszary znajdujące się pod zaborem pruskim stawały się najwyższej zaawansowane gospodarczo i urbanizacyjnie.

Obszar LGD wykazuje również dużą **spójność środowiskową**, co niewątpliwie przekłada się na atrakcyjność turystyczną całego obszaru. Na obszarze występuje wiele form ochrony przyrody, liczne rzeki i jeziora, a także cenne przyrodniczo obszary leśne. Wprawdzie ogólny wskaźnik lesistości na obszarze LGD wynosi 19,84% i jest niższy niż średnia dla województwa wielkopolskiego, która wynosi 25,8% i Polski – 29,4%; choć na obszarach gmin z terenu LGD takich jak: Kórnik, Krzykosy i Mosina wskaźnik ten jest wyższy od średniej wojewódzkiej, a w przypadku gminy Mosina (wskaźnik lesistości wynoszący 37,5%) nawet od średniej dla Polski.

Powyższe zasoby środowiskowe (przyrodnicze) występujące na obszarach gmin LGD dają szerokie możliwości do rozwoju turystyki aktywnej, w szczególności rowerowej i wodnej, dzięki równinnemu krajobrazowi sprzyjającemu rozwojowi turystyki rowerowej, zaś zasoby wodne w postaci rzeki Warty oraz naturalnych zbiorników wodnych sprzyjają rozwojowi infrastruktury do uprawiania sportów wodnych, turystyki kajakowej, czy też rekreacyjno-wypoczynkowych kąpielisk.

Oprócz wspólnego potencjału przyrodniczego łączącego wszystkie gminy z obszaru LGD, obszar ten charakteryzują **wspólne tradycje i historia**. Najbardziej znaczące dla lokalnej historii i tradycji nazwiska to: hr. Raczyński, J.H. Dąbrowski, J. Wybicki, ksiądz Piotr Wawrzyniak, Ryszard Brewiński, Wł. Zamoyski, E. Bojanowski, D. Chłapowski, rodzina Mańkowskich, Harcmistrz Marciniak, Wojewoda Górka, rodzina Wańkowiczów, A. Baraniak, J. Berdyszak, P. Mocek, J. Krauthofer-Krotowski, Napoleon Bonaparte, Elegant z Mosiny (postać fikcyjna), S. Taczak, F. Łabędzki, K.T. Barwicki, J. Iwaszkiewicz, Hugo von Radolin, ród Zarembów, J. Wójcikiewicz, T. Działyński, W. Szymborska, T. Szoldrska-Potulicka, ks. S. Rymarkiewicz. Udział wyżej wymienionych postaci w życiu społeczności lokalnych jest bardzo widoczny w postaci: lokalnych patronackich imprez, nazw ulic i skwerów, publikacji, edukacji szkolnej i pomników.

Społeczeństwo, mieszkające na obszarze Lokalnej Grupy Działania, kultywuje i pielęgnuje wiele zwyczajów i obrzędów, mających swoje podłoże w wyznawanej religii lub tradycji wielopokoleniowej. Do najważniejszych imprez o charakterze tradycji lokalnej należą:

- Zaniemyskie Bitwy Morskie;
- Zawody Sportowo-Pożarnicze – na szczeblu gminnym i powiatowym;
- Międzynarodowe Zawody w Chodzie Sportowym;
- Festiwal Piosenki Dziecięcej „Wesołe nutki”;
- Ogólnopolskie Spotkania Kapel Podwórkowych;
- Jarocin Festiwal;
- Kórnickie Spotkania z Białą Damą;
- Dni azalii i różaneczników w Arboretum Kórnickim;
- Festiwal Letni Muzyka z Kórnika;
- Wielkopolski Przegląd Kapel Gitarowych;
- Szeroko na Wąskiej;
- Festiwal Akordeonowy;
- Wielkopolski Turniej Dudziarzy;
- Wielki Jarmark Czempiański;
- Zawody konne w Olszy i Jaszkanie;
- Średzkie Sejmiki Kultury;
- Jesień na Łęgach Mechlińskich;
- Święta cebuli, pyry, dyni, smaków.

Na obszarze gmin LGD działają również liczne ludowe, folklorystyczne i artystyczne zespoły, tj.: Tośtoki, Nadwarcianie, Kapela Szczuny z Sulęcinka, Średzioki, Głos z nad Warty, Chór Seniora Łańcuszek Wspomnień, Chór Consensus, Zespoły Tańca Mażoretkowego, Zespół Pieśni i Tańca Ziemi Kórnickiej, Chór Moniuszko, Chór Cantavi ad homini, Zespół akordeonowy „Kotlin”, Chór „Arion”, Kapele Biesiadna Jaraczewioki, Grupa Wokalna Złota Jesień, Młodzieżowy Zespół Folkowy „Janki”, „Sławoszewiaczy”, „Snutki”, Harcerska Orkiestra Dęta, Kapela Dudziarska ze Starego Gołębina, Chór Harfa, Kapela Regent, Chór Polihymnia. Zespoły ludowe, folklorystyczne

i artystyczne w większości działające przy Ośrodkach i Centrach Kultury w gminach członkowskich zajmują się promocją poprzez występy i prezentacje na imprezach lokalnych i regionalnych.

Na obszarze LGD znaczącą część populacji stanowią osoby młode, do 25 roku życia, obecna oferta dla ludzi do 25 roku życia skoncentrowana jest głównie wokół działalności szkół, centrów/domów kultury, bibliotek, niekiedy organizacji pozarządowych. Oferta szkół to przede wszystkim propozycje związane z udziałem w kołach zainteresowań – np. koło dziennikarskie, taniec, nauka gry na gitarze, kołach naukowych i przedmiotowych – np. koło młodego odkrywcy, językowe, kreatywna matematyka, geograficzne, chemiczne, historyczne, czy też zajęciach sportowych – piłka nożna, lekkoatletyka, siatkówka. Natomiast centra/domy kultury, biblioteki i organizacje pozarządowe najczęściej ofertują możliwość udziału w szeroko rozumianych zajęciach plastycznych, w tym warsztatach ceramiki, rękodzieła, zajęciach tanecznych w tym zajęcia np. z baletu, śpiewaczo-wokalne związane z emisją głosu, nauką śpiewu, warsztaty teatralne, zajęcia związane ze sztukami walki – taekwondo, judo.

Z informacji przedstawionych powyżej wynika, że oferta dla osób młodych sfokusowana jest wokół możliwości wzięcia udziału w kołach zainteresowań, kołach przedmiotowych, czy też zajęciach sportowych. Niestety za udział w części tych zajęć pobierane są opłaty, co wyklucza udział młodych osób, których rodzice nie są w stanie sfinansować udziału w takich zajęciach. Często oferowane zajęcia dodatkowe są nieatrakcyjne, gdyż prowadzone są w standardowy wykładowy sposób nauczaniu oparty na podręczniku, a nie na metodzie opartej na przeprowadzaniu doświadczeń i eksperymentów. Dodatkowo nadal brakuje ciekawej oferty spędzania czasu wolnego dla młodzieży poza szkołą, a także ciekawej oferty kulturalnej (szerzej na ten temat w rozdziale IV LSR Analiza potrzeb i potencjału LSR).

Z diagnozy zawartej w rozdziale IV LSR Analiza potrzeb i potencjału LSR, gdzie zawarto szczegółowe dane na ten temat, wynika, że na obszarze LSR z każdym rokiem przybywa osób powyżej 60 roku życia. W okresie pięciu lat (2015-2020) przybyły 1 303 osoby powyżej 60 roku życia. **Na obszarze LGD obecna oferta dla osób powyżej 60 roku życia** sfokusowana jest wokół zajęć poprawiających zdolności ruchowe – np. aqua aerobik, zajęcia sportowe, zajęcia z florystyki i bukieciarstwa, rękodzieła, warsztaty teatralne, koła śpiewu, kręgle, szachy, tenis stołowy, gry planszowe. Organizatorem oferty dla ludzi powyżej 60 roku życia są głównie centra/domy kultury, biblioteki publiczne oraz organizacje pozarządowe.

Z pozoru wydawać, by się mogło, że oferta dla seniorów jest adekwatna i nie ma powodów, by podejmować jakiegokolwiek działania mające na celu jej rozwijanie, jednak oferta ta jest ograniczona tematycznie i koncentruje się wokół zajęć związanych ze śpiewem, tańcem, aktywnością ruchową, a brakuje oferty związanej z kulturą, lokalną tradycją, a także oferty podnoszenia kwalifikacji i kompetencji związanych z różnymi aspektami życia – np. z zakresu przeciwdziałania e-wykluczeniu, czy też wiedzy prawnej. Dodatkowo część prowadzonych zajęć jest odpłatna i wiele osób nie jest w stanie ponieść kosztów za udział w tych zajęciach.

W trakcie prowadzonych konsultacji w ramach przygotowania LSR oraz badań diagnozy obszaru LGD, stwierdzono, że populacją wśród ludności obszaru LGD, która boryka się z różnymi problemami tj. poczucie osamotnienia, bariery architektoniczne, brak atrakcyjnych form integracji oraz ograniczona oferta usług rehabilitacyjnych, są osoby niepełnosprawne (szerzej na ten temat w rozdziale IV LSR).

W wyniku przeprowadzonych konsultacji oraz badań, stwierdzono również, że kolejną grupą, która boryka się z różnymi problemami są kobiety. Problemy, z którymi muszą radzić sobie kobiety dotyczą m.in. niewystarczającej ilości miejsc opieki przedszkolnej, stereotypu kobiety jako osoby zajmującej się domem i dziećmi, czy też problemami z pogodzeniem życia rodzinnego z pracą zawodową.

Obok wspólnych i opisanych powyżej czynników przestrzenno-terytorialnych, środowiskowych, społecznych, historycznych, tożsamościowych, czy też lokalnej tradycji, gminy z obszaru LGD wykazują również wspólne potrzeby i oczekiwania, wśród których do najczęściej wymienianych możemy zaliczyć: rozwój przedsiębiorczości, inwestycje w małą infrastrukturę, infrastrukturę społeczną w tym turystyczną i małą infrastrukturę edukacyjną, poszerzenie oferty kulturalnej, podejmowanie działań podnoszących kompetencje mieszkańców, działań z zakresu profilaktyki, zdrowia i opieki społecznej, a także adaptacji do zmian klimatu, działań z dziedziny tradycji lokalnych oraz organizacji imprez i festynów (szerzej na temat potrzeb i oczekiwań w rozdziale IV Analiza potrzeb i potencjału LSR).

Wspólna historia, tradycja, kultura, spójność terytorialna, podobny poziom rozwoju gospodarczego i potencjał rozwojowy, wspólne potrzeby i oczekiwania, a także bliskie położenie ułatwiające nawiązywanie współpracy strawiły, że LGD Lider Zielonej Wielkopolski jest partnerstwem lokalnym 13 gmin.

Partnerstwo jest trójsektorowe, oparte na grupie interesu sektora publicznego, grupie interesu sektora gospodarczego i grupie interesu sektora społecznego. Do pierwszej grupy interesu – grupy interesu sektora publicznego należą m.in. gminy, członkowie rady gminy, członkowie rady powiatu, sołtysi, samorządowe jednostki organizacyjne gminy. Przedstawiciele grupy interesu sektora publicznego pochodzą z 13 gmin, co wydawać by się mogło, że będzie powodować pewne trudności natury organizacyjnej oraz komunikacyjnej, jednak partnerstwo to funkcjonuje w prawidłowy sposób. Grupę interesu sektora publicznego charakteryzuje duże zaufanie do Stowarzyszenia, a LGD może zawsze liczyć na wsparcie ze strony tej grupy w realizacji LSR. Kolejna grupa - grupa interesu sektora społecznego jest reprezentowana głównie przez mieszkańców, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe, związki zawodowe, organizacje społeczno-zawodowe rolników, w tym koła gospodyń wiejskich oraz inne dobrowolne zrzeszenia i ruchy obywatelskie funkcjonujące na obszarze LGD. Grupa interesu sektora społecznego stara się być aktywna, choć nie jest tak bardzo aktywna, jak grupa interesu sektora publicznego. Przedstawiciele grupy interesu sektora społecznego, którzy już raz otrzymali dotacje, starają się o kolejne. Aktywność grupy interesu sektora społecznego daje bardzo pozytywne rezultaty dla społeczności lokalnej. Niestety zauważalnym problemem wśród przedstawicieli grupy interesu sektora społecznego są problemy związane z przygotowywaniem wniosku o dotacje i opracowaniem biznes planu, nawet przez stowarzyszenia aktywnie działające w tej grupie interesu, tj. Koła Gospodyń Wiejskich. Trzeci partner, czyli grupa interesu sektora gospodarczego reprezentowana jest w szczególności przez podmioty prowadzące działalność gospodarczą, w tym przedsiębiorstwa społeczne i rolników, a także samorząd gospodarczy, w tym m. in. Cechy rzemieślnicze. Grupa interesu sektora gospodarczego również angażuje się w działania LGD przede wszystkim poprzez sponsorowanie działalności organizacji pozarządowych, przedstawiciele tej grupy interesu są beneficjentami wsparcia LSR i wdrażają projekty.

W wyniku przeprowadzonej diagnozy, konsultacji społecznych oraz badań ankietowych stwierdzono, iż do grupy osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji należy zaliczyć kobiety (szerzej na temat grupy docelowej, którą są kobiety w rozdziale IV LSR – Analiza potrzeb i potencjału LSR), która to grupa jest także grupą interesu. 75% ankietowanych stwierdziło, że wsparcie w ramach LSR powinno być kierowane właśnie dla kobiet. Ankietowani stwierdzili, że niekorzystna sytuacja kobiet jest spowodowana m.in.: niewystarczającą ilością i brakiem miejsc opieki żłobkowej (54,5% ankietowanych), stereotypem kobiety jako osoby zajmującej się dziećmi i domem (47% ankietowanych), problemami z pogodzeniem życia zawodowego i rodzinnego (40,1% ankietowanych), brakiem elastycznych form zatrudnienia (38%), niewystarczającą liczbą miejsc opieki przedszkolnej (34% ankietowanych), czy też gorszą sytuacją na rynku pracy (26,4% ankietowanych). Celem zapewnienia kobietom bezpośredniego wpływu na funkcjonowanie i działalność LGD zapewniono im miejsca w organie decyzyjnym, czyli Radzie Stowarzyszenia, w której tworzy grupę interesu. Z uwagi na powyższe, obecnie w organie decyzyjnym, czyli Radzie Stowarzyszenia mamy cztery grupy interesu.

Współpraca pomiędzy grupami interesu przebiega prawidłowo również z uwagi na fakt, że przedstawiciele wszystkich wyżej wymienionych grup interesu zasiadają w organach LGD, dodatkowo w organie decyzyjnym Stowarzyszenia, którym jest Rada żadna z ww. grup interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji.

LGD prowadzi działania aktywizujące na rzecz mieszkańców, zarówno poprzez projekty, prowadzone przez Stowarzyszenie, jak i działania polegające na uczestniczeniu w wielu imprezach lokalnych, na które są zapraszani np. przez gminy. LGD bierze udział w wydarzeniach osobiście, albo poprzez dostarczenie materiałów i gadżetów promocyjnych przygotowanych przez Stowarzyszenie. LGD jest rozpoznawalna na obszarze swojego działania. Prowadzone działania dobrze animują, aktywizują mieszkańców, polegają także na kojarzeniu partnerów i nadal podtrzymywana jest chęć prowadzenia działań w tym zakresie, zachęcają do aktywności, zgłaszania pomysłów, a zarazem promują działalność Stowarzyszenia i jego markę, tak, że jest rozpoznawalna na całym obszarze LGD.

Gminy pozytywnie przyjmują propozycje i oferty LGD i wykazują duże zainteresowanie działaniami LGD. Dodatkowo grantobiorcy korzystający z dofinansowania Stowarzyszenia Lider Zielonej Wielkopolski często przeznaczają pozyskane środki na cele publiczne i swoimi działaniami wspierają działania gmin np. poprzez doposażanie świetlic wiejskich, co świadczy o ścisłej współpracy i chęci zaspakajania potrzeb społeczności lokalnej przez różnych typów interesariuszy, a także wpływa na jakość i podkreśla rangę partnerstwa lokalnego LGD.

Podsumowując, obszar LGD objęty niniejszą LSR jest jednorodny, wykazuje wysoką spójność społeczną i realizowany będzie na terytorium, które charakteryzuje się wspólnymi tradycjami, lokalną tożsamością, poczuciem przynależności oraz wspólnymi potrzebami i oczekiwaniami.

Podrozdział III.1 Partycypacyjne metody tworzenia LSR i działania planowane w celu rozwinięcia współpracy

LSR jest dokumentem, który został wypracowany nie tylko dla lokalnej społeczności, ale przede wszystkim przy jej aktywnym udziale. Podczas tworzenia LSR zagwarantowany został udział lokalnej społeczności w procesie tworzenia strategii i podjęte zostaną działania zachęcające do utrzymania tego zaangażowania również na etapie realizacji LSR. Zastosowane zostały narzędzia, które, ze względu na duży obszar LGD, dały możliwość dotarcia do jak największej grupy odbiorców. **Zainteresowane podmioty, o których mowa poniżej były zaangażowane w opracowywanie strategii począwszy od oceny potrzeb, poprzez identyfikację szans, aż po wyznaczenie celów. Zaangażowanie to przybierało różne formy:** udział w badaniach ankietowych on-line, tradycyjne wypełnianie ankiet, udział w spotkaniach na terenie poszczególnych gmin, udział w otwartych spotkaniach organizowanych w siedzibie LGD i przez LGD na terenie Środy Wielkopolskiej, rozmowy fokusowe, wypełnianie arkusza pomysłu, strona internetowa LGD, na której można było pobrać arkusz pomysłu, ankiety oraz pozyskać informacje o kolejnych etapach prac nad LSR, a także profil LGD LZW na portalu Facebook, który umożliwiał dołączanie swoich wniosków i komentarzy.

W konsultacjach społecznych udział wzięli przedstawiciele kluczowych grup istotnych z punktu widzenia realizacji LSR, w tym przede wszystkim przedstawiciele instytucji samorządowych - gmin, bibliotek, centrów/domów kultury, ośrodków pomocy społecznej, przedszkoli, ochotniczych straży pożarnych, kół gospodyń wiejskich, licznych stowarzyszeń działających na rzecz rozwoju aktywności gmin, rozwoju mieszkańców, rozwoju wsi, emerytów i rencistów, uczniowskich klubów sportowych, bractwa rowerowe sołtysi, parafie, przedsiębiorcy działający w różnych branżach w szczególności w usługach i produkcji, przedsiębiorstwa usług komunalnych oraz mieszkańcy obszaru LGD, w tym osoby znajdujące się w niekorzystnej sytuacji – m.in. kobiety, osoby niepełnosprawne, osoby młode, osoby powyżej 60 roku życia.

Przez cały okres prac nad LSR funkcjonowało biuro LGD Lider Zielonej Wielkopolski (Środa Wielkopolska, ulica Libelta 2), gdzie odbywały się indywidualne spotkania konsultacyjno-informacyjne z mieszkańcami. W biurze odbywały się spotkania z mieszkańcami i spotkania grupy roboczej. Grupa robocza posiada swój stały skład składający się z pracowników Biura LGD oraz wybranych członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej oraz z członków, którzy odpowiedzi na otwarte zaproszenie do udziału w grupie roboczej.

Poniżej opis metod angażowania społeczności lokalnej w przygotowanie LSR wraz z określeniem grup docelowych, do których metody te są skierowane, w rozbiciu na etapy:

1) etap definiowania potrzeb i problemów:

W pierwszym etapie prac nad LSR, LGD w dniach od 24 marca 2022 r. do 14 czerwca 2022 r. przeprowadziło konsultacje społeczne dotyczące kształtu LSR na lata 2023-2027.

W dniu 24 marca 2022 r. w Środzie Wielkopolskiej odbyło się spotkanie konsultacyjne z biurem LGD podczas którego ustalono m.in., że środki na działania z zakresu przedsiębiorczości powinny nadal stanowić istotną część budżetu, podkreślono atrakcyjność instrumentu – premii na zakładanie działalności gospodarczej, które „przywiązują” mieszkańców do obszaru wiejskiego LGD, jak również dają szanse na tworzenie przyszłych miejsc pracy. W wyniku przeprowadzonych konsultacji ustalono, że przewiduje się małe zainteresowanie składaniem wniosków w zakresie m.in. skracania łańcuchów dostaw, tworzenia zagród edukacyjnych, projektów współpracy w zakresie przedsiębiorczości. Ustalono również, że największe zainteresowanie związane jest z przeznaczaniem grantów na projektu związane z tworzeniem i uzupełnianiem małej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, wyposażeniem obiektów, w tym obiektów infrastruktury kulturalnej, promocją wydarzeń związanych tematycznie z tradycją i dziedzictwem kulturalnym, edukacją (nabywaniem wiedzy i umiejętności) i aktywnością ruchową. Zwrócono również uwagę na niskie zainteresowanie grantami ze strony organizacji pozarządowych wynikające z braku doświadczenia członków organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu środków zewnętrznych, braku umiejętności koniecznych do przygotowania wniosku o dofinansowanie, problemów z opracowaniem biznes planu oraz z rozliczeniem przyznanych środków finansowych. W związku z czym, należy przeznaczyć środki na wsparcie metodyczne i finansowe dla organizacji pozarządowych i zwiększenie ich zaangażowania w proces wnioskowania o

wsparcie w ramach grantów. Podczas konsultacji ustalono, że w każdej gminie obszaru LGD odbędzie się co najmniej jedno spotkanie z mieszkańcami, reprezentantami instytucji/organizacji działających na danym terenie.

W dniu 11 maja 2022 r. odbyło się spotkanie konsultacyjnej z reprezentantami JST oraz Rady i Biura LGD w Środzie Wielkopolskiej. Podczas spotkania dyskutowano o przyszłych kierunkach inicjatyw prowadzonych przez LGD i przyszłej LSR. Podczas konsultacji ustalono, iż projekty powinny być nastawione na uzyskiwanie trwałych efektów (dotyczy również grantów), potrzebę szerszego wsparcia organizacji pozarządowych w procesie ubiegania się i rozliczania operacji, gdyż podmioty te są mało aktywne i wciąż są słabym partnerem do realizacji projektów. Podczas konsultacji dotyczącej wyboru obszarów tematycznych, najwięcej głosów otrzymał obszar związany z tworzeniem i rozwojem przedsiębiorczości, drugie miejsce zajął obszar związany z usługami dla społeczności, a trzecim wybranym obszarem była mała architektura publiczna. Spotkanie zostało zakończone debatą dotyczącą budżetu LSR.

Następnie w dniach od 10 maja 2022 r. do 10 czerwca 2022 r. odbywały się spotkania konsultacyjne w każdej z gmin obszaru LGD (**spotkania z mieszkańcami obszaru LGD**). W spotkaniach uczestniczyli przedstawiciele sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego. Spotkania odbyły się metodą warsztatową polegającą na zaprezentowaniu sposobu tworzenia analizy SWOT oraz wspólne wybranie najważniejszych silnych i słabych stron obszaru oraz szans i zagrożeń wskazanych przez uczestników w danej gminie. Podczas spotkań konsultacyjnych mieszkańcy zostali poinformowani o etapie prac nad nową LSR, zaprezentowano obszary tematyczne wynikające z Planu Strategicznego dla wspólnej polityki rolnej na lata 2023-2027 oraz dyskutowano o walorach obszaru i problemach, jakie należy rozwiązać. Główne problemy, które zostały wskazane podczas konsultacji ogniskowały się wokół takich zagadnień jak: niewystarczający poziom edukacji ekologicznej, brak infrastruktury zachęcającej do uprawiania turystyki rowerowej, brak odpowiedniej infrastruktury wypoczynkowej, wiat rowerowych, małej architektury, stacji naprawczych dla rowerów, ścieżek edukacyjnych, niewystarczająca ilość wydarzeń kulturalnych, brak infrastruktury świetlic wiejskich i wyposażenia świetlic wiejskich, brak placów zabaw, siłowni zewnętrznych, niski poziom wykorzystania OZE oraz wdrażania działań adaptacyjnych do zmian klimatu, brak lub ograniczony dostęp do innowacyjnych metod i technik edukacji oraz dostosowania edukacji do potrzeb rynku pracy, niski poziom wdrażania innowacyjnych rozwiązań w przedsiębiorstwach na obszarach wiejskich, brak specjalistów określonych branż, niechęć do angażowania się w inicjatywy społeczne, ograniczony dostęp do usług zdrowotnych, brak oferty spędzania czasu wolnego. Spotkania odbywały się według ustalonego harmonogramu, który został przedstawiony w tabeli poniżej.

Tabela 6: Spotkania z mieszkańcami.

L.p.	Gmina	Data i miejsce spotkania
1	Brodnica	Sala w Urzędzie Gminy w Brodnicy, ul. Parkowa 2, 25.05.2022 r.
2	Czempin	Budynek Tlenowni, ul. Nowa 2 w Czempiniu, 16.05.2022 r.
3	Dominowo	Gminny Ośrodek Kultury Dominowo, ul. Centralna 10, 08.06.2022 r.
4	Jaraczewo	Sala Sesyjna Urzędu Miasta i Gminy Jaraczewo, ul. Jarocińska 1, 23.05.2022 r.
5	Jarocin	Kamienica Kultury w Jarocinie, Rynek 17, 13.05.2022 r.
6	Kotlin	Dom Kultury w Kotlinie, ul. Powstańców Wielkopolskich 3A, 10.05.2022 r.
7	Kórnik	Dom Integracji Międzypokoleniowej w Kórniku, Plac Powstańców Wielkopolskich 13, 14.06.2022 r.
8	Krzykosy	Sala wiejska w Solcu, 31.05.2022 r.
9	Książ Wielkopolski	Urząd Miejski ul. Stacha Wichury 11 a w Książu Wielkopolskim, 12.05.2022 r.

10	Mosina	Ośrodek Kultury w Mosinie, ul. Dworcowa 4, 7.06.2022 r.
11	Śrem	Biblioteka Publiczna im. H. Święcickiego w Śremie, ul. Grunwaldzka 10, 10.06.2022 r.
12	Środa Wielkopolska	Ośrodek Kultury ul. 20 Października 30 w Środzie Wielkopolskiej, 11.05.2022 r.
13	Zaniemyśl	Gminny Ośrodek Kultury ul. Sienkiewicza 3 w Zaniemyślu, 31.05.2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych LGD.

- arkusz pomysłu - skierowany do przedstawicieli sektorów: publicznego, społecznego, gospodarczego. Łącznie zebrano 200 wypełnionych arkuszy. Termin zbierania arkuszy upłynął w marcu 2023 r.

- strona internetowa LGD - skierowana do przedstawicieli sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego, na stronie internetowej LGD umieszczano arkusz pomysłu, ankiety do pobrania i wypełnienia i odesłania do biura LGD, informacje o terminach spotkań z mieszkańcami obszaru LGD w gminach, spotkań aktywizujących i relacje z nich,

- profil LGD LZW na portalu Facebook - skierowany do przedstawicieli sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego, na profilu zamieszczano informacje o konsultacjach społecznych w poszczególnych gminach. Umożliwiono dołączenie swoich wniosków i komentarzy.

Wynik/efekt – powstanie diagnozy obszaru LGD – określenie mocnych i słabych stron, identyfikacja szans gmin członkowskich LGD (SWOT).

2) etap określania celów i ustalania ich hierarchii:

-w dniu 27 kwietnia 2023 r. odbyło się spotkanie z mieszkańcami obszaru LGD wspólne dla sektora publicznego, społecznego i gospodarczego w formie zebrania otwartego dla całego obszaru LGD. Informacja o wspólnym spotkaniu została umieszczona na stronie internetowej LGD. Podczas spotkania dyskutowano na temat możliwych do realizacji celów, osiągniętych do tej pory efektów podejścia LEADER na terenie obszaru LGD oraz potrzeb, które miałyby zostać zaspokojone poprzez realizację przyjętych celów w nowej LSR. Uczestnicy zgodzili się w kwestii tego, że cele powinny obejmować nie tylko dziedzinę rozwoju przedsiębiorczości, ale także m.in. infrastruktury oraz realizację tzw. projektów miękkich o charakterze społecznym i odpowiednio powinny być skonstruowane cele, przedsięwzięcia w ich ramach oraz działania,

-strona internetowa LGD – skierowana do przedstawicieli sektorów publicznego, społecznego i gospodarczego, na stronie umieszczone zostały zbiorcze wyniki wypracowane na spotkaniu z mieszkańcami z możliwością wysyłania swoich uwag za pomocą podanego adresu e-mail do biura LGD,

-profil LGD na portalu Facebook – skierowany do przedstawicieli sektorów publicznego, społecznego i gospodarczego, na profilu zamieszczano informacje o konsultacjach społecznych, umożliwiono dołączenie swoich wniosków i komentarzy,

-rozmowy fokusowe (LGD, przedstawiciele z obszaru) – spotkanie odbyło się w dniu 05 kwietnia 2023 r., podczas rozmowy debatowano nad kierunkami rozwoju obszaru i nad celami LSR. Ustalono, że cele LSR powinny obejmować zakres związany z rozwojem gospodarczym poprzez rozwój przedsiębiorczości i animacje do podejmowania nowych działalności, poprawą dostępności i jakości szeroko rozumianej infrastruktury społecznej w tym przede wszystkim infrastruktury pełniące funkcje turystyczne, rekreacyjne, kulturalne i edukacyjne oraz zakres związany z rozwojem społecznym mieszkańców obszaru LGD.

Wynik/efekt – określenie celów LSR, z uwzględnieniem celów skierowanych do grup w niekorzystnej sytuacji.

3) etap poszukiwania rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii

-w dniu 08 maja 2023 r. odbył się warsztat zespołu roboczego w formie warsztatu otwartego dla mieszkańców wszystkich gmin członkowskich i przedstawicieli wszystkich sektorów. Grupa uczestników zespołu roboczego została stworzona z osób, które odpowiedziały na zaproszenie umieszczone na stronie internetowej LGD oraz na spotkaniach konsultacyjnych w każdej gminie. Celem warsztatu było wypracowanie wspólnych wyników do dalszej dyskusji społecznej.

- strona internetowa LGD – skierowana do przedstawicieli sektorów publicznego, społecznego i gospodarczego, na stronie zostały umieszczone zbiorcze wyniki wypracowane na spotkaniu z mieszkańcami z możliwością wysyłania swoich uwag za pomocą podanego adresu e-mail do biura LGD,
- profil Lidera Zielonej Wielkopolski na portalu Facebook – skierowany do przedstawicieli sektorów publicznego, społecznego i gospodarczego, na profilu zamieszczano informacje o konsultacjach społecznych, umożliwiono dołączenie swoich wniosków i komentarzy,
- ankietyzacja tradycyjna – została przeprowadzona wśród osób odwiedzających LGD LZW, a wśród mieszkańców dystrybuowana z pomocą osób z zespołu roboczego strategii,
- rozmowy fokusowe odbyły się w dniu 11 maja 2023 r., podczas których odbyła się debata nad kierunkami rozwoju obszaru i nad poszukiwaniem rozwiązań będących sposobami realizacji LSR.

Wynik/efekt – Wskazanie pomysłów i propozycji na rozwój obszaru i realizację celów strategii oraz określenie sposobów ich wybierania (propozycje kryteriów wyboru operacji).

4) etap formułowania wskaźników realizacji LSR

- w dniu 15 maja 2023 r. odbył się warsztat zespołu roboczego w formie warsztatu otwartego (z zaproszeniem na stronie internetowej LGD) dla przedstawicieli wszystkich sektorów,
- strona internetowa LGD - relacja z warsztatów otwartych została umieszczona na stronie internetowej LGD z informacją o możliwości zgłaszania uwag i pomysłów poprzez email do biura LGD,
- profil Lidera na portalu Facebook, skierowany do przedstawicieli sektorów publicznego, społecznego i gospodarczego, na profilu zamieszczano informacje o konsultacjach społecznych, umożliwiono dołączenie swoich wniosków i komentarzy,

Wyniki/efekt – ustalenie wskaźników oddziaływania, produktu i rezultatu w oparciu o propozycje operacji zgłaszane w ankietach, arkuszach pomysłów, spotkań i warsztatów.

5) etap identyfikacji grup docelowych strategii

- w dniu 26 kwietnia 2023 r. odbył się warsztat zespołu roboczego w formie spotkania otwartego z zaproszeniem umieszczonym na stronie internetowej LGD LZW z zaproszeniem do mieszkańców wszystkich gmin i wszystkich sektorów w celu wypracowania wspólnego stanowiska dotyczącego identyfikacji grupy docelowej. Podczas spotkania omówiono dotychczasowe efekty prac, diagnozy oraz możliwe do wyboru grupy docelowe w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej oraz Funduszy Europejskich dla Wielkopolski, w tym Europejskiego Funduszu Społecznego Plus i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Podczas spotkania zaprezentowano dotychczasowe wyniki diagnozy, w tym ankietyzacji, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki grup docelowych. W trakcie dyskusji poświęconej tej tematyce zidentyfikowano grupy docelowe, które według uczestników spotkania powinny zostać w szczególności wsparte w ramach wdrażania nowej LSR na lata 2023-2027,
- strona internetowa LGD – relacja z warsztatów otwartych została umieszczona na stronie internetowej LGD z informacją o możliwości zgłaszania uwag i pomysłów poprzez email do biura LGD,
- profil Lidera na portalu Facebook, skierowany do przedstawicieli sektorów publicznego, społecznego i gospodarczego, na profilu zamieszczano informacje o konsultacjach społecznych, umożliwiono dołączenie swoich wniosków i komentarzy.

Wynik/efekt – Wybranie najważniejszych grup docelowych w realizacji LSR, w tym określenie grup w niekorzystnej sytuacji, określenie sposobu komunikacji z grupami docelowymi.

Podczas spotkań i konsultacji społecznych wykorzystane zostały techniki warsztatowe tj. wspólne z mieszkańcami wypracowanie wyników, zgłaszane uwagi poddawane były pod dyskusję zebranych, następnie na spotkaniach grupy roboczej dokonano akceptacji lub odrzucenia poszczególnych zgłaszanych przez mieszkańców uwag a ich uwzględnienie w LSR równało się z akceptacją zapisu w odniesieniu do całego obszaru danej Gminy. W każdym ze spotkań i konsultacjach społecznych uczestniczyli przedstawiciele sektorów publicznego, społecznego i gospodarczego. Każdy etap prac nad dokumentem kończył się analizą zgromadzonych materiałów dokonaną przez pracowników biura LGD oraz członków grupy roboczej a następnie dyskusji nad ich uwzględnieniem bądź

odrzućeniem, a podsumowanie każdego etapu prac nad dokumentem zostało sporządzone w formie pisemnej i udostępnione na stronie internetowej i profilu społecznościowym Stowarzyszenia do dalszych konsultacji.

Oddolne uczestnictwo społeczeństwa w pracach nad strategią kontynuowane będzie również podczas etapu jej wdrażania. W przypadku wystąpienia konieczności dokonania zmiany lub aktualizacji LSR zachowany zostanie oddolny charakter strategii i lokalne społeczeństwo będzie miało możliwość zgłaszania uwag i zastrzeżeń do zmienianych/aktualizowanych elementów dokumentu, dzięki udostępnieniu proponowanych zmian na stronie internetowej LGD. Na etapie realizacji strategii oraz na etapie jej aktualizacji jej założeń przewidziane zostały konsultacje społeczne, będą stosowane narzędzia umożliwiające uzyskanie informacji zwrotnej od społeczności lokalnej. W tym celu stosowane będą: badania ankietowe oraz wywiady indywidualne.

Opis metod angażowania społeczności lokalnej w proces realizacji strategii z określeniem grup docelowych, do których metody te będą skierowane, podczas:

- 1) monitorowania i oceny realizacji strategii,
- 2) aktualizacji strategii,
- 3) opracowania i zmiany lokalnych kryteriów wyboru.

Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji zostały wykorzystane w dalszej części LSR – w rozdziale VI Cele i wskaźniki, VII – Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru, VIII – Plan działania oraz IX – Plan finansowy LSR, stały się podstawą określenia potrzeb i problemów występujących na obszarze LGD, celów i ustalenia ich hierarchii, rozwiązań stanowiących sposoby realizacji strategii, a także umożliwiły sformułowanie wskaźników realizacji strategii oraz miały decydujący wpływ na określenie grupy docelowej.

Dane z konsultacji społecznych, które zostały wykorzystane do opracowania LSR:

- 1) potrzeby kobiet – zapewnienie dzieciom opieki żłobkowej i przedszkolnej, walka ze stereotypem kobiety zajmującej się domem i dziećmi, pomoc w pogodzeniu życia rodzinnego z pracą, możliwość podjęcia pracy w niepełnym wymiarze czasu pracy czy też pracy zdalnej (szerzej na ten temat w rozdziale IV – Analiza potrzeb i potencjału LSR),
- 2) potrzeby osób niepełnosprawnych- przystosowanie infrastruktury społecznej dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami, umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, włączenie w inicjatywy społeczne i integracja, udziału w zajęciach rehabilitacyjnych (szerzej na ten temat w rozdziale IV – Analiza potrzeb i potencjału LSR),
- 3) potrzeby osób młodych poniżej 25 roku życia – organizacja ciekawych zajęć przedszkolnych i zajęć dodatkowych z wykorzystaniem metody doświadczalnej dla uczniów¹, budowa infrastruktury takiej jak skateparki, pumtracki, modernizacja infrastruktury sportowej, organizacja wydarzeń kulturalnych, stworzenie ciekawej oferty spędzania czasu wolnego (szerzej na ten temat w rozdziale IV – Analiza potrzeb i potencjału LSR),
- 4) potrzeby osób starszych powyżej 60 roku życia – zagospodarowanie czasu wolnego, organizacja szkoleń/warsztatów podnoszących kwalifikacje osób starszych (np. z zakresu obsługi komputera, smartfona, nauka robienia przelewów elektronicznych, warsztaty jak nie paść ofiarą oszustwa metodą na wnuczka, itp.), integracja i włączenie społeczne (szerzej na ten temat w rozdziale IV – Analiza potrzeb i potencjału LSR),
- 5) zidentyfikowanie najważniejszych problemów występujących na obszarze LGD:
 - a) brak specjalistów określonych branż oraz deficyt niektórych usług,
 - b) niekorzystne tendencje i odczuwanie skutków zmian klimatu,
 - c) brak infrastruktury zachęcającej do uprawiania turystyki rowerowej: niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych, brak infrastruktury odpoczynkowej - wiat rowerowych i małej architektury, brak stacji naprawczych dla rowerów, brak ścieżek edukacyjnych, które stanowiłyby dodatkową zachętę do aktywnego wypoczynku, oznakowania obiektów, szlaków i atrakcji turystycznych,
 - d) brak atrakcyjnej oferty zajęć dla przedszkolaków,
 - e) brak atrakcyjnej oferty bezpłatnych zajęć pozalekcyjnych i nieatrakcyjny sposób prowadzenia zajęć/lekcji,
 - f) braki w odpowiednim wyposażeniu przedszkoli/szkół uniemożliwiające prowadzenie ciekawych zajęć
 - g) zbyt mała liczba zajęć wykorzystująca sposób nauczania z wykorzystaniem metody doświadczalnej

¹ Metoda doświadczalna polega na zastosowaniu metody badawczej w nauczaniu polegającej na doświadczeniach i eksperymentach, a nie na metodzie wykładowej skoncentrowanej na pracy z książką.

- h) brak oferty spędzania czasu wolnego,
 - i) brak odpowiedniej oferty kulturalnej,
 - j) niski poziom aktywności osób starszych,
 - k) niewystarczająca oferta wsparcia opiekuńczego dla seniorów,
 - l) poczucie osamotnienia
- m) brak znajomości prawa i przepisów skutkujący, że seniorzy bywają ofiarami przestępstw i nadużyć finansowych (szerzej na temat zdiagnozowanych problemów na obszarze LGD w rozdziale IV – Analiza potrzeb i potencjału LSR),
- 6) ustalenie celów LSR – Rozwój gospodarczy obszaru LGD, Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej, Rozwój społeczny mieszkańców obszaru LGD,
- 7) ustalenie sposobów realizacji LSR i zasad dotyczących stosowanych kryteriów premiujących w naborach – sposoby realizacji: konkursy, projekty realizowane w partnerstwie, projekty partnerskie, operacje własne, operacje grantowe, animacje, dodatkowo będą udzielane granty na przygotowanie projektów partnerskich kryteria premiujące – innowacyjność, realizacja operacji w partnerstwie, realizacja projektu partnerskiego z partnerem zagranicznym, realizacja operacji na rzecz lub przez grupy osób w niekorzystnej sytuacji – kobiet lub osób z niepełnosprawnościami, realizacja operacji na rzecz lub przez osoby do 25 roku życia oraz na rzecz lub przez osoby powyżej 60 roku życia,
- 8) określenie wskaźników realizacji strategii: ustalono, iż w związku ze zdiagnozowanymi problemami i przyjętymi celami, wskaźniki realizacji strategii powinny dotyczyć: liczby mikro-, małych przedsiębiorstw objętych wsparciem, zielonej infrastruktury wybudowanej lub zmodernizowanej w celu przystosowania się do zmian klimatu, liczby obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem, długości wspieranej infrastruktury rowerowej, liczby wspartych miejsc aktywizacji społecznej, liczby wspartych obiektów kulturalnych i turystycznych, liczby inicjatyw w zakresie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego, liczby dzieci objętych dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej, liczby uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem, liczby osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej (szerzej na temat wskaźników przyjętych w LSR w rozdziale VI Cele i wskaźniki, rozdziale VIII Plan działania oraz w załączniku nr 2 do LSR – Plan działania),
- 9) określenie grupy docelowej oraz beneficjentów - szerzej na temat zdiagnozowanej grupy docelowej oraz określonych typów beneficjentów w rozdziale IV Analiza potrzeb i potencjału LSR, podrozdziału IV.2 Grupy docelowe i grupy w niekorzystnej sytuacji,
- 10) określenie grupy osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji – określono, iż grupą osób w niekorzystnej sytuacji są kobiety oraz osoby z niepełnosprawnościami (szerzej na temat zdiagnozowanej grupy osób w niekorzystnej sytuacji w rozdziale IV Analiza potrzeb i potencjału LSR)

Wnioski z przeprowadzonych konsultacji:

Jak wynika z przeprowadzonych konsultacji społecznych w formie spotkań z mieszkańcami każdej z gmin obszaru LGD oraz zebranych arkuszy pomysłów, mieszkańcy obszaru wskazali na potrzeby realizacji operacji związanych przede wszystkim z inwestycjami w małą infrastrukturę – 12%; taki sam procent społeczeństwa wypowiedział się, że widzi największą potrzebę inwestowania w infrastrukturę społeczną, na wysokim miejscu w hierarchii potrzeb znalazła się również potrzeba poszerzenia oferty kulturalnej - 11%, warsztaty, szkolenia podnoszące kompetencje mieszkańców oraz inwestycje w infrastrukturę turystyczną i małą infrastrukturę edukacyjną – po 8%, przedsiębiorczość i profilaktyka, zdrowia i opieka społeczna po 7%, w dalszej kolejności potrzeb znalazły się adaptacja do zmian klimatu, warsztaty z dziedziny tradycji lokalnych oraz organizacja imprez i festynów – po 6% (szerzej na ten temat w rozdziale IV – Analiza potrzeb i potencjału LSR).

Podczas przeprowadzonych konsultacji społecznych dyskutowano również na temat związany z działaniami, które należy podjąć, by **utrzymać zaangażowanie lokalnej społeczności na etapie wdrażania LSR**. Ustalono, iż niezwykle ważne są skuteczne działania informacyjne umożliwiające dotarcie informacji do jak najszerszego grona odbiorców. Ustalono, iż najlepszym sposobem będzie wiadomość mailowa wysłana bezpośrednio do zainteresowanych osób/podmiotów (o ile takie adresy zostały zebrane przy okazji wcześniejszego angażowania się tych osób/podmiotów w działania prowadzone przez LGD). Planuje się wykorzystanie również kontaktu telefonicznego lub organizację spotkań bezpośrednich, a także wykorzystanie potencjału tkwiącego w gminach poprzez przesyłanie informacji również bezpośrednio do poszczególnych gmin, by te informowały o działaniach na

swoich stronach internetowych/portalach społecznościowych oraz przesyłały informacje do swoich jednostek organizacyjnych, czy też współpracujących z gminami organizacji pozarządowych lub bezpośrednio do podmiotów gospodarczych, a także publikacja informacji na stronie internetowej oraz profilu facebook LGD. Dodatkowo utrzymanie zaangażowania na etapie wdrażania LSR odbywać się będzie poprzez udział w konsultacjach społecznych dotyczących kryteriów wyboru projektów, udział w szkoleniach przed ogłaszaniem naborami, bezpośredni udział w realizowanym projekcie oraz aktywne włączenie się w animacje prowadzone przez Biuro LGD, tj. możliwość zgłaszania pomysłów/inicjatyw dotyczących realizacji projektów, czy też udział w otwartych konsultacjach.

LGD podjęło szeroko zakrojone działania, by umożliwić jak najszerszemu gronu podmiotów udział w tworzeniu LSR. W proces tworzenia LSR zaangażowali się przedstawiciele gmin, w tym wójtowie/burmistrzowie, podmioty prowadzące działalność gospodarczą, przedstawiciele centrów/domów kultury, ośrodków pomocy społecznej, parafie, ośrodki pomocy społecznej, przedszkola, organizacje pozarządowe, w tym przede wszystkim KGW, OSP oraz organizacje zajmujące się problemami społecznymi, a także radni, sołtysi.

LGD będzie prowadzić działania animacyjne, zachęcające do zaangażowania się w proces wdrażania LSR m.in. poprzez organizację szkoleń, spotkań aktywizujących, stworzenie możliwości zgłaszania pomysłów/inicjatyw dotyczących realizacji projektów, przy czym LGD będzie informować o wyniku weryfikacji zgłoszonego pomysłu/inicjatywy wraz z uzasadnieniem swojego stanowiska, zgłaszanie pomysłów/inicjatyw będzie możliwe za pomocą formularzy kontaktowych na stronie internetowej lub podczas zaplanowanych otwartych konsultacji, ustanowienie kryteriów premiujących, o czym mowa w rozdziale VII LSR – Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru.

Z uwagi na kadencyjność organów oraz inkluzywny charakter prowadzonej działalności, podmioty angażujące się we wdrażanie LSR mogą zostać wybrane w skład organów LGD i mieć jeszcze większy wpływ na całokształt podejmowanych decyzji i inicjatyw. W ramach zwiększenia zaangażowania lokalnej społeczności planuje się również wprowadzenie mechanizmu opiniowania lokalnych kryteriów wyboru projektów, tak by społeczność lokalna miała wpływ również na projekty, które będą wybierane do dofinansowania.

By zmobilizować biernych dotychczas interesariuszy, LGD zamierza wykorzystać przede wszystkim metody bezpośredniego kontaktu z interesariuszami, gdyż taki kontakt jest najbardziej skuteczny, a także nie wymaga od interesariusza konieczności dotarcia w określone miejsce, co wiąże się z oszczędnością kosztów i czasu. LGD zamierza podjąć działania polegające na bezpośrednim dotarciu do biernych dotychczas interesariuszy przez osoby/podmioty, które mają z nimi stały i bezpośredni kontakt, np. w przypadku osób dorosłych posiadających dzieci uczące się w szkole podstawowej przewiduje się dotarcie poprzez informacje przekazywane przez nauczycieli podczas wywiadówek, do osób w wieku powyżej 60 roku życia przewiduje się dotarcie z zachętą do podjęcia aktywności poprzez organizacje pozarządowe, ośrodki pomocy społecznej, ośrodki/centra kultury, czy też biblioteki publiczne. Dodatkowo planuje się zwiększenie zaangażowania pracowników Biura w uczestnictwo w wydarzeniach organizowanych przez gminy, np. w dożynkach, festynach, festiwalach smaku, itp., gdyż takie uroczystości są doskonałą okazją do bezpośredniej rozmowy i zachęcenia dotychczas niezaangażowanych osób do włączenia się w działania na rzecz realizacji LSR. Dodatkowo informacje zachęcające do włączenia się w realizację LSR zostaną udostępnione na stronie internetowej i profilu społecznościowym Stowarzyszenia.

LSR dobiera metody i sposoby komunikacji i udostępniania informacji z uwzględnieniem podmiotu, do którego kierowany jest komunikat, możliwości percepcji odbiorcy oraz stara się, by odbiór informacji przez odbiorcę był możliwie prosty i nie wymagał z jego strony żadnego wysiłku, w tym wysiłku związanego z koniecznością dotarcia w określone miejsce. Z uwagi na fakt, że przy przekazywaniu informacji LGD w pierwszej kolejności stawia sobie za cel bezpośrednie dotarcie do odbiorcy/rozmowę zakłada się, że taka forma dotarcia będzie skuteczna i wywoła oczekiwane cele w postaci oczekiwanej zmiany – np. włączenie się w proces wdrażania LSR przez biernych interesariuszy, wygenerowanie działania – kontynuacja zaangażowania lub aktywne włączenie się w proces realizacji LSR przez dotychczas biernych interesariuszy, osiągnięcie zrozumienia – komunikat zostanie zrozumiany i wywoła pożądaný efekt. **W przypadku, gdy jednak podjęte przez LGD działania nie przyczynią się do osiągnięcia oczekiwanego efektu, a komunikacja okaże się nieskuteczna,** to LGD dogłębnie zdiagnozuje przyczyny powstałych problemów w ramach działań monitoringu i ewaluacji. W ramach monitoringu przewiduje się m. in. ocenę sposobu przekazywania informacji, a w ramach ewaluacji przewiduje się w ocenę działalności biura, która polega m.in. na ocenie sposobu przepływu informacji oraz ocenie efektywności promocji i aktywizacji lokalnej

społeczności. Na podstawie uzyskanych wyników monitoringu i ewaluacji LGD przygotowuje propozycje usprawnienia komunikacji i podniesienia jej efektywności, która zostanie skonsultowana ze społecznością lokalną przed jej wdrożeniem.

Szczególnie ważne jest **pielęgnowanie partnerskich relacji w LGD**, gdyż jest to fundamentalna i niezaprzeczalna cecha podejścia RLKS. Podmioty wdrażające LSR musi charakteryzować ścisła i efektywna współpraca. Każdy podmiot w LGD ma do odegrania inną rolę, ale wszystkie one muszą ze sobą współpracować i podejmować właściwe decyzje, jeżeli cały „mechanizm” ma działać wydajnie i osiągnąć mają być przyjęte cele. LGD bazując na doświadczeniu dokonała zmian w Statucie i zmniejszyła wymaganą liczbę osób, na których wniosek może zostać zwołane Walne Zebranie Członków, dotychczas wymóg ten dotyczył 1/2 członków, obecnie zredukowano ten wymóg do 1/3. Takie działanie jest przejawem pogłębionego zaufania i partnerstwa w LGD w zakresie odpowiedzialności członków za efektywne zarządzanie i zwoływanie Walnego Zgromadzenia. Podobnie przejawem pogłębionego partnerstwa i zaufania jest redukcja wymogu quorum przy zmianie statutu z 1/2 członków do 1/3. Dodatkowo w organach zasiadają przedstawiciele wszystkich grup interesu – publicznego, społecznego i gospodarczego. Dodatkowo w Radzie występuje czwarta grupa interesu - kobiety. Żadna grupa interesu nie ma większości w organie decyzyjnym, jakim jest Rada, decyzje są podejmowane kolegiałnie, w LGD obowiązuje zasada kadencyjności organów, szczegółowe zasady partnerstwa w kontekście funkcjonowania LGD zostały opisane w rozdziale I LSR – Charakterystyka partnerstwa lokalnego.

Realizacja niniejszej strategii będzie realizowana ze szczególnym uwzględnieniem projektów realizowanych w partnerstwie oraz projektów partnerskich. Charakter projektów, na które mogą być wydatkowane środki w szczególności w ramach EFS+ oraz EFRR, a także zdiagnozowane potrzeby obszaru LGD wskazują, że możliwa a nawet pożądana jest realizacja projektów partnerskich, by uzyskać efekt skali oraz zrealizować projekty bardziej kompleksowe, a unikać nadmiernego rozproszenia małych projektów, gdyż to właśnie realizacja dużych i kompleksowych projektów pozwala na osiągnięcie zakładanych wskaźników i uzyskanie całkowitych rezultatów LSR. Dlatego też na etapie wdrażania LSR przewiduje się premiowanie projektów realizowanych w partnerstwie oraz przeprowadzenie naborów dedykowanych dotyczących realizacji projektów partnerskich z partnerami spoza LGD zarówno krajowymi, jak i zagranicznymi. By zachęcić do współpracy pomiędzy podmiotami z obszaru LGD oraz zwiększyć zainteresowanie realizacją projektów partnerskich planuje się podjęcie działań przez biuro LGD polegające na kojarzeniu partnerów oraz realizację szeregu działań animujących polegających na informowaniu, organizowaniu szkoleń, spotkań aktywizujących, co pozwoli lepiej się poznać i lepiej współpracować, z jeszcze większym zaufaniem i lepszym kontaktem/komunikacją co przełoży się na komunikację w całym LGD. Za aktywny udział w działaniach animujących przewiduje się także prawo pierwszeństwa do udziału w wyjazdach studyjnych organizowanych przez LGD. Z uwagi na wyżej opisaną charakterystykę partnerstwa w sposób jednoznaczny należy stwierdzić, iż **relacje między członkami LGD na etapie wdrażania LSR będą oparte na pogłębionym partnerstwie i skutecznej komunikacji.**

Na etapie tworzenia jak i realizacji LSR uwzględnione zostały zasady horyzontalne określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060, w tym:

- poszanowania praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej;
- zasady równości kobiet i mężczyzn – m.in. poprzez stosowanie podejścia, w którym kobietom i mężczyznom przypisuje się taką samą wartość społeczną, równe prawa i równe obowiązki, kobiety i mężczyźni będą mieć równy dostęp do zasobów, w tym środków finansowych, polityka równości szans kobiet i mężczyzn poprzez uwzględnianie perspektywy płci będzie przestrzegana na wszystkich etapach – planowania, wdrażania i ewaluacji LSR. LSR zakłada równe traktowanie kobiet i mężczyzn w życiu społecznym. Kobiety, mężczyźni, dziewczęta i chłopcy będą mieli równy dostęp do produktów powstałych w wyniku realizacji Strategii. Podczas wdrażania LSR i operacji, które otrzymają wsparcie w ramach LSR podjęte zostaną kroki, by przeciwdziałać dyskryminacji i osiągnąć równość szans kobiet i mężczyzn, a w działaniach promocyjnych stosowany będzie język płci.
- zasady równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami – m.in. poprzez niedyskryminacyjny sposób zarządzania na poziomie LGD oraz wdrażania LSR, równościowe zarządzanie, zastosowanie kryteriów, które nie będą naruszać równości szans, zasada inkluzywności umożliwiająca zainteresowanym podmiotom i osobom współuczestniczenie we wdrażaniu

- LSR, stanie się członkami LGD, jej władz lub beneficjentami przeprowadzanych naborów lub beneficjentami ostatecznymi realizowanych działań i operacji;
- zgodności działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE, oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czynić poważnych szkód” – realizacja celu LSR Rozwój gospodarczy obszaru LGD oraz celu LSR Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej przewiduje dofinansowanie operacji, których realizacja jest zgodna z zasadami dotyczącymi zrównoważonego rozwoju, zmierzającego w kierunku gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, przyjaznej dla środowiska, a tym samym konkurencyjnej oraz zasadą „nie czynić poważnych szkód” dzięki realizacji operacji z zakresu adaptacji do zmian klimatu, ograniczenia emisji dwutlenku węgla do atmosfery, czy też zwiększeniu wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR

Podrozdział IV.1 Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru wdrażania LSR wraz z ich uzasadnieniem

Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru wdrażania LSR została wykonana poprzez określenie mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń najważniejszych obszarów, na które może mieć wpływ LSR. Do analizy potrzeb i potencjałów wykorzystano z danych GUS/BDL, informacji pozyskanych od poszczególnych gmin z obszaru LGD, wyników przeprowadzonych ankiet, zgromadzonych arkuszy pomysłów, informacji pozyskanych podczas konsultacji społecznych, czy też od pracowników Biura LGD mających bezpośredni kontakt z beneficjentami i mieszkańcami obszaru LGD. Dokonaną analizę przedstawia tabela poniżej.

Tabela 7: Mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia zdiagnozowane na obszarze LGD.

Mocne strony	Słabe strony
• dogodne położenia w obszarze sieci powiązań transportowych drogowych (drogi ekspresowe, krajowe) i kolejowych, • lokalizacja w pobliżu dużych, dobrze rozwijających się ośrodków miejskich, • umiarkowane opłaty związane z prowadzeniem działalności stanowiące zachętę do inwestowania i rozpoczynania działalności gospodarczej na obszarze LGD, • stosunkowo duża liczba podmiotów gospodarczych, • położenie w zasięgu oddziaływania aglomeracji poznańskiej, • obszary atrakcyjne dla turystów z uwagi na bogate dziedzictwo historyczne, kulturowe, lokalne tradycje, • atrakcyjne położenie sprzyjające uprawianiu turystyki aktywnej, duża lesistość, jeziora, występowanie obszarów chronionych i cennych przyrodniczo, • bogate dziedzictwo historyczne, duża liczba zabytków, • na obszarze LGD funkcjonują instytucje kultury,	• brak specjalistów określonych branż, • deficyt niektórych usług, • wysoka konkurencja ze strony podmiotów gospodarczych wynikająca z dużej liczby przedsiębiorstw, • niski poziom wdrażania innowacyjnych rozwiązań w przedsiębiorstwach na obszarach wiejskich, • brak środków, • akty wandalizmu i niszczenia mienia i zieleni, • niedostateczny poziom edukacji ekologicznej, • brak infrastruktury zachęcającej do uprawiania turystyki rowerowej: niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych, brak infrastruktury odpoczynkowej - wiat rowerowych i małej architektury, brak stacji naprawczych dla rowerów, brak ścieżek edukacyjnych, które stanowiłyby dodatkową zachętę do aktywnego wypoczynku, oznakowania obiektów, szlaków i atrakcji turystycznych, • niewystarczająca ilość ciekawych wydarzeń kulturalnych, w tym przede wszystkim niedostosowana oferta kulturalna dla poszczególnych grup odbiorców, • braki w wyposażeniu świetlic wiejskich/braki infrastruktury świetlic wiejskich w niektórych miejscowościach, • braki w infrastrukturze rekreacyjnej i integracyjnej lokalne społeczności, tj. place zabaw, siłownie zewnętrzne, skateparki, pumptracki,

• działanie chórów, zespołów folklorystycznych, orkiestr, zespołów tanecznych, KGW, OSP i inne organizacje, • tradycje, lokalne obrzędy, święta, tradycyjne produkty, przepisy, • dobrze rozwinięte kontakty partnerskie pomiędzy gminami w ramach obszaru LGD oraz pomiędzy gminami z obszaru LGD i innymi gminami z Polski i z zagranicy, • potencjał tkwiący w zasobach ludzkich, w szczególności w podmiotach prężnie działających tj. KGW, OSP, organizacje pozarządowe, • stosunkowo duża liczba stowarzyszeń, • społeczeństwo chce się rozwijać/zdobywać wiedzę, umiejętności, kwalifikacje.	• zaniedbana przestrzeń publiczna i prywatna, obiekty zabytkowe i zieleń, • niski poziom wykorzystania OZE oraz wdrażania działań adaptacyjnych do zmian klimatu, • brak lub ograniczony dostęp do innowacyjnych metod i technik edukacji oraz dostosowania edukacji do potrzeb rynku pracy, • niska promocja działań, • słabe zainteresowanie mieszkańców wsi organizowanymi wydarzeniami kulturalnymi, • brak kompleksowej promocji obszaru, • słaba baza noclegowa, • bariery architektoniczne dla osób z niepełnosprawnościami, • słabe przygotowanie merytoryczne i organizacyjne organizacji pozarządowych w zakresie przygotowania i realizacji projektu, • ograniczony dostęp do usług publicznych i zdrowotnych, • brak oferty spędzania czasu wolnego, • ograniczone wsparcie dla organizacji pozarządowych ze strony samorządów, • utrudniony dostęp i niewystarczająca oferta kulturalna na terenach wiejskich, • e-wykluczenie i niskie kompetencje cyfrowe osób starszych, • niewystarczająca oferta wsparcia opiekuńczego i wsparcia w ramach wykonywania codziennych czynności, • praw znajomości prawa i przepisów skutkujący, że osoby starsze są ofiarami oszustw i nadużyć finansowych, • zanikania bezpośrednich więzi i relacji na rzecz kontaktów on-line, • brak atrakcyjnej oferty edukacyjnej bezpłatnych zajęć pozalekcyjnych prowadzonych z wykorzystaniem metody doświadczalnej, • niedostosowana oferta edukacyjna do potrzeb rynku pracy, • brak ciekawej oferty edukacyjnej dla przedszkolaków, • stygmatyzacja i poczucie wyalienowania osób z niepełnosprawnościami, • brak atrakcyjnych form integracji, • problemy ze znalezieniem znajomych przez osoby z niepełnosprawnościami, • stereotyp kobiety jako osoby zajmującej się domem i dziećmi, • problemy z pogodzeniem życia zawodowego i rodzinnego, • brak stałości i cykliczności podejmowanych działań.
Szanse	Zagrożenia

• duże zainteresowanie osób i podmiotów gospodarczych możliwościami dofinansowania przedsięwzięć w ramach LSR, • aktywność podmiotów prowadzących działalność gospodarczą do dalszego inwestowania w tym do inwestowania w zastosowanie nowoczesnych i ekologicznych rozwiązań, • dostęp do europejskich i światowych rozwiązań innowacyjnych w działalności gospodarczej, • wsparcie doradcze dla przedsiębiorców i osób chcących założyć działalność gospodarczą, • rozwijająca się turystyka aktywna, • istniejąca infrastruktura świetlic wiejskich dająca możliwości organizowania w nich wydarzeń kulturalnych, integracyjnych, edukacyjnych, • możliwość pozyskania środków zewnętrznych na realizację przedsięwzięć, • popyt na usługi turystyczne, rekreację, wypoczynek, zajęcia/warsztaty kulturalne/integracyjne/zdrowotne, • dobra współpraca pomiędzy podmiotami publicznymi, a organizacjami, • potencjał istniejącej infrastruktury, • możliwość wykorzystania nowoczesnych narzędzi - e-usług, e-learningu, e-administracji, • korzystanie z doświadczenia/dobrych praktyk Unii Europejskiej, innych LGD, • mała społeczność, w której łatwiej podejmować działania.	• lokalizowanie działalności na obszarze małej miejscowości (siedziba firmy) podczas, gdy usługi świadczone są w miastach, • brak chęci do prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze wiejskim, • brak zdolności do absorpcji środków, • wyludnianie się ze względu na brak dostępu do odpowiedniej infrastruktury społecznej, • postępujące zmiany klimatyczne powodujące nagłe i gwałtowne anomalie pogodowe, • zanieczyszczenie środowiska, • konkurencja turystyczna ze strony obszarów spoza LGD. • niekorzystna sytuacja demograficzna, starzenie się społeczeństwa, • ucieczka młodych osób do miast, niechęć do pozostawiania na wsi, • negatywne nastawienie społeczeństwa – brak wiary w możliwość działania poparty złymi wcześniejszymi doświadczeniami, • powiększające się ubóstwo i wykluczenie społeczne, • brak zaangażowania społeczeństwa w kultywowanie tradycji lokalnych, niskie poczucie tożsamości lokalnej, zanikanie tradycji wiejskich.
---	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych.

Z wyżej wykonanej analizy wykreowały się główne trzy obszary, na których powinny koncentrować cele i przedsięwzięcia LSR:

- 1) przedsiębiorczość i gospodarka,
- 2) infrastruktura społeczna,
- 3) społeczeństwo.

Obszar infrastruktura społeczna winien obejmować zakresy takie jak: edukacja, kultura, turystyka i rekreacja, środowisko.

W wyniku dokonanej analizy potrzeb rozwojowych i potencjałów stwierdzono:

- 1) konieczność tworzenia, rozwoju i wspierania przedsiębiorczości,
- 2) zdiagnozowano główne branże wymagające największego wsparcia, tj.: rekreacyjno-rozrywkowa, gastronomiczna, edukacyjna, medyczna, informatyczna, budowlana, wraz z wypożyczaniem sprzętu budowlanego, usług projektowych, fryzjersko-kosmetyczna, stolarska, reklamowo-poligraficzna, finansowa i usług doradczych, przemysłu metalowego i produkcji maszyn,

- 3) konieczność inwestowania w małą infrastrukturę publiczną, w ramach tych inwestycji stwierdzono duże zapotrzebowanie na budowę pumtracków i skateparków, znacznie mniejszym zainteresowaniem cieszyły się place zabaw i siłownie zewnętrzne,
- 4) potrzebę rozwoju infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, ze szczególnym uwzględnieniem budowy ścieżek pieszo-rowerowych oraz miejsc wypoczynkowych (wiaty, mała architektura zieleni), ścieżek edukacyjnych i oznakowania tras rowerowych jako elementów zachęcających do odwiedzenia atrakcyjnych miejsc na obszarze LGD,
- 5) potrzebę rozwoju edukacji szkolnej zwłaszcza w kierunku korzystania z metody doświadczalnej prowadzenia zajęć. Nowoczesna edukacja powinna opierać się na zajęciach przeprowadzonych z wykorzystaniem metody doświadczalnej i eksperymentów. Dzięki metodzie doświadczalnej uzyskuje się lepsze efekty uczenia dzięki bezpośredniemu działaniu ucznia, aktywnemu uczestniczeniu w procesie uczenia się poprzez innowację, doświadczaniu wszelkimi zmysłami. Wdrożenie metody doświadczalnej podniesie u uczniów podstawowe umiejętności i kompetencje kluczowe niezbędne na rynku pracy oraz kompetencje w zakresie innowacyjności i kreatywności, a także umiejętności wykorzystania różnych technologii informacyjno-komunikacyjnych,
- 6) konieczność podjęcia działań na rzecz osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji - 75% ankietowanych uważa, że grupą znajdującą się w niekorzystnej sytuacji są kobiety, a 61% ankietowanych uznało, że grupą tą stanowią osoby z niepełnosprawnościami. Z przeprowadzonej analizy wynika, iż należy by poprawić sytuację kobiet należy przede wszystkim kreować działania związane z zapewnieniem miejsc opieki żłobkowej i przedszkolnej, walczyć ze stereotypem kobiety jako osoby zajmującej się domem i dziećmi, podejmować działania ułatwiające godzenie życia zawodowego i rodzinnego oraz działań na rzecz elastycznych form zatrudnienia. Dla osób z niepełnosprawnościami należy nadal kontynuować działania związane z likwidacją barier architektonicznych, kreować bogatą ofertę atrakcyjnych form integracji i aktywizacji oraz ofertę kulturalną, zapewnić bezpłatne usługi rehabilitacyjne, pomoc w znalezieniu znajomych i nawiązywaniu relacji rówieśniczych,
- 7) konieczność podjęcia działań na rzecz osób powyżej 60 roku życia polegających przede wszystkim na: zwiększeniu aktywności osób starszych, organizacji kompleksowej opieki nad zdrowiem seniorów, zwiększenie świadomości na temat niebezpieczeństw, wiedzy prawnej i znajomości przepisów celem uniknięcia oszustw i wyłudzeń finansowych osób starszych, przeciwdziałanie e-wykluczeniu - szerzej na temat w dalszej części rozdziału IV Analiza potrzeb i potencjału LSR,
- 8) konieczność podjęcia działań na rzecz ludzi młodych do 25 roku życia polegających przede wszystkim na: wzmocnieniu więzi i relacji bezpośrednich z rówieśnikami oraz organizacja warsztatów racjonalnego korzystania z Internetu i portali społecznościowych, zaangażowanie ucznia do aktywnego udziału w zajęciach dzięki wykorzystaniu nowych i atrakcyjnych metod nauczania, organizacja dostosowanej do potrzeb ludzi młodych oferty kulturalnej i oferty spędzania czasu wolnego,
- 9) zainteresowanie udziałem w zajęciach/warsztatach/szkoleniach związanych z edukacją, kulturą, tradycją oraz podnoszeniem kompetencji,
- 10) konieczność podejmowania działań na rzecz ochrony środowiska, adaptacji i mitygacji do zmian klimatu w tym przy wykorzystaniu OZE oraz wspieranie inwestycji z zakresu zielono-niebieskiej infrastruktury,
- 11) podejmowanie działań w kierunku animacji, komunikacji i informowania lokalnej społeczności o działaniach na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji poprzez kontakt bezpośredni polegający w przypadku osób z niepełnosprawnościami na współpracy z instytucjami mającymi bezpośredni kontakt z takimi osobami i bez dodatkowego nakładu pracy (podróży, kontaktu) mogą przekazywać informacje o działaniach na rzecz osób z niepełnosprawnościami lub o możliwości korzystania z efektów tych działań oraz komunikację pośrednią za pomocą stron internetowych i profili społecznościowych takich instytucji jak: LGD, urzędów gmin, instytucji kultury, pomocy społecznej czy edukacji, a także podczas wydarzeń organizowanych przez LGD. Podobne podejście LGD zastosuje w kontekście drugiej zidentyfikowanej na obszarze LSR grupy będącej w niekorzystnej sytuacji tj. kobiet. LGD w ramach działań animujących będzie starała się budować sieci kontaktów z podmiotami, z którymi kobiety potrzebujące wsparcia mają częstokroć bezpośredni kontakt, by bez dodatkowego nakładu pracy (podróży, kontaktu) mogły być im przekazywane informacje o działaniach na ich rzecz lub o możliwości korzystania z efektów tych działań. Przewiduje się także, jak w przypadku animacji na rzecz osób z niepełnosprawnościami komunikację pośrednią za pomocą stron internetowych i profili

społecznościowych: LGD, urzędów gmin, instytucji kultury, pomocy społecznej czy edukacji, a także podczas wydarzeń organizowanych przez LGD.

Obszar LGD był analizowany także w szeregu bardziej szczegółowych obszarach tematycznych, a wyniki tych analiz przedstawiono poniżej.

Podrozdział IV.1.1 Charakterystyka ład przestrzennego

- Sieć osadnicza na przeważającej części obszaru jest stosunkowo zwarta, a wiele wsi posiada do dziś charakter wsi typu ulicowego, gdzie wszystkie lub zdecydowana większość domów zlokalizowanych jest przy głównej drodze przebiegającej przez wieś. Sytuacja ta wynika też w wielu przypadkach z faktu, że wiele miejscowości nie może intensywnie się rozbudowywać z uwagi na dobrą klasę gruntów rolnych otaczających wsie, a także inne uwarunkowania przestrzenne, o których mowa poniżej.
- Obszar LGD Lider Zielonej Wielkopolski położony jest w granicach Niziny Południowo-Wielkopolskiej na styku Wysoczyzny Leszczyńskiej i Kaliskiej, rozciętych Pradolina Żerkowsko-Rydyńską. Zróżnicowany charakter rzeźby i pokrycia tych mezoregionów, decyduje o walorach przyrodniczo-krajobrazowych tych terenów, przekładając się na potencjał turystyczny. Duży udział stanowią użytki leśne, które pokrywają ponad 20% ogółu powierzchni.
- Na terenie obszaru LGD znajdują się liczne obiekty, stanowiące obszar chronionego krajobrazu oraz potencjał turystyczny do uprawiania turystyki pieszej, rowerowej i konnej. Wykaz obszarów stanowi poniższe zestawienie:
 - Czeszowsko-Żerkowski Park Krajobrazowy;
 - Rogaliński Park Krajobrazowy;
 - Park Krajobrazowy im. Dezyderego Chłapowskiego;
 - Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Łęgi Mechlińskie”;
 - Obszary Chronionego Krajobrazu „Bagna Średzkie”;
 - Obszar Chronionego Krajobrazu Zlewni Jezior Zaniemysko-Kórnickich;
 - Wielkopolski Park Narodowy;
 - Obszar Natura 2000 Będziewo- Bieczyny;
 - Rezerwat Krajkowo.
- Tak duże nasycenie obszaru lasami i terenami chronionymi, stanowi także swego rodzaju ograniczenie rozwoju przemysłowego obszaru LGD, stanowiąc naturalnie obszar rozwoju rolnictwa i usług, a nie produkcji. Przemysł i produkcja oraz rozwój większych przedsiębiorstw sytuuje się na obrzeżach miast leżących na obszarze LGD.
- Obszary znajdujące się poza obszarami silnie zurbanizowanymi w postaci miast i bezpośrednio sąsiadujących terenów to właśnie obszary zalesione i chronione, a także wody powierzchniowe. Główne ciek wodne płynące to rzeki: Warta, Moskawa, Miłosławka, Głuszynka, Kamionka, Kopla, Lubieszka, Pysząca, Samica, Średzka Struga, Kotlinka, Witrynka, Kanał Mosiński, Kanał Szymanowo-Grzybno.
- Rzeki na obszarze LGD wykorzystywane są wędkarsko. Mają też duży potencjał do turystyki kajakowej, niestety nie są przygotowane do tego infrastrukturalnie, brak pomostów pływających i niewystarczająca ilość przystani, zwłaszcza na największej rzece - Warcie.
- Obszar LGD nie charakteryzuje się dużą zasobnością wód jeziornych:
- Gmina Kórnik (Bnińskie (225,9 ha), Kórnickie (81,9 ha), Skrzyneckie Duże (91,5 ha), Skrzyneckie Małe (17,4 ha),
- Gmina Książ Wielkopolski (Jarosławskie, Kielczynek, Konarskie),
- Gmina Śrem (Grzymisławskie),
- Gmina Zaniemyśl (Jeziora Rynny Kórnicko-Zaniemyskiej – Jezioro Wielkie, Jezioro Małe, Łękno).
- Wszystkie jeziora są wykorzystywane rekreacyjnie jako kąpieliska oraz baza do sportów wodnych, jednak ze względu na spore zanieczyszczenie spowodowane zwłaszcza intensywnym rolnictwem, jeziora naturalne są często w okresie letnim wyłączane z użytkowania. Brakuje także infrastruktury mogącej stanowić odpowiednie zaplecze do rozwoju turystyki wodnej w tym zakresie.
- Z walorów turystycznych korzystają zarówno mieszkańcy obszaru LGD jak i sąsiedniej metropolii - Poznania. Jednakże, presja turystów i ich obecność rodzi problem zapewnienia odpowiedniej infrastruktury turystycznej

poświęconej nie tylko przyrodzie, jak np. tablice czy gry edukacyjne, ale też infrastruktury poprawiającej bezpieczeństwo turystów i będącej wyposażeniem szklaków jak miejsca odpoczynku, a skończywszy na infrastrukturze i ofercie rekreacyjnej, którą zapewniają nie tylko miejsca jak np. place zabaw, ale też usługi i to zarówno instytucji publicznych jak ośrodki kultury, ale też podmiotów prywatnych. Do obsługi takiego ruchu turystycznego niewątpliwie brak nadal także odpowiedniej infrastruktury i usług gastronomiczno-hotelarskich.

- Atrakcyjne położenie geograficzno-przyrodnicze obszaru LGD zachęca także do osiedlania się na terenie obszaru LGD. Jednakże powoduje to, iż nieustannie rosną potrzeby w zakresie infrastrukturalnym takim jak drogi, ścieżki rowerowe, przedszkola, szkoły, sieci wodno-kanalizacyjne i infrastruktura rekreacyjna np. place zabaw, boiska, siłownie zewnętrzne, urządzone tereny zielone, mała architektura, czy świetlice wiejskie o odpowiednim standardzie. Rośnie także przez przyrost liczby mieszkańców zapotrzebowanie na usługi w zakresie spędzania wolnego czasu, podnoszenia kwalifikacji dorosłych, nową ofertę edukacyjną dla dzieci. Jednak wraz z napływem mieszkańców, o różnym pochodzeniu społecznym i sytuacji życiowej rośnie zapotrzebowanie na usługi społeczne i tego typu pomoc.
- Zachodzące zmiany demograficzne będące pokłosiem zarówno napływu mieszkańców, także takich, którzy w wieku emerytalnym postanawiają odpocząć poza dużym miastem postanawiają się osiedlić na terenie LGD powoduje potrzebę uwzględnienia seniorów i ich zainteresowań oraz tworzenia dla nich odpowiedniej oferty edukacyjno-kulturalnej. Tak samo jak dla nowych osób tworzenie oferty kulturalnej potrzebne jest szczególnie w zakresie tradycji lokalnych i kultury, tak by nowoosiedlone osoby lepiej mogły zintegrować się z lokalną społecznością i lepiej ją poznać i rozumieć.
- Poza obszarami miejskimi, lasów, wód i terenów chronionych w strukturze użytkowania terenu dominują użytki rolne, stanowiące ponad 2/3 ogółu powierzchni, a w strukturze użytków rolnych w zdecydowanej większości obszaru dominują grunty orne, które stanowią blisko 74% areału. Na całym obszarze dominują gleby słabe, nie predestynujące obszary do intensywnej produkcji rolniczej. Jednocześnie w strukturze funkcjonalnej całego obszaru (poza terenami miejskimi i położonymi w bezpośrednim sąsiedztwie miast) dominuje rolnictwo jako podstawowa działalność.
- Cały obszar jest dobrze dostępny komunikacyjnie, gdyż przez jego teren przebiegają takie trasy, jak choćby droga krajowa nr 11 i droga ekspresowa S11, czy droga ekspresowa S5. Jednakże nieustannej modernizacji wymaga sieć dróg lokalnych, która w dodatku w większości nie jest wyposażona w drogi rowerowe lub pieszko rowerowe wraz z infrastrukturą towarzyszącą.

Podrozdział IV.1.2 Gospodarka

Cały obszar LGD leży w strefie oddziaływania aglomeracji poznańskiej. Na terenie LGD zlokalizowano zasoby gazu ziemnego, brak jest przemysłu ciężkiego. Jednakże obszar rozwija się dobrze i wzrost dla całej LGD w zakresie liczby podmiotów gospodarki narodowej w stosunku do poziomu wzrostu jest wyższy aniżeli dla całego województwa i wynosi ponad 18%. Niemniej występuje pewne zróżnicowanie na terenie LGD w przypadku poszczególnych gmin, ze względu na lokalne uwarunkowania.

Tabela 8: Podmioty gospodarki narodowej ogółem.

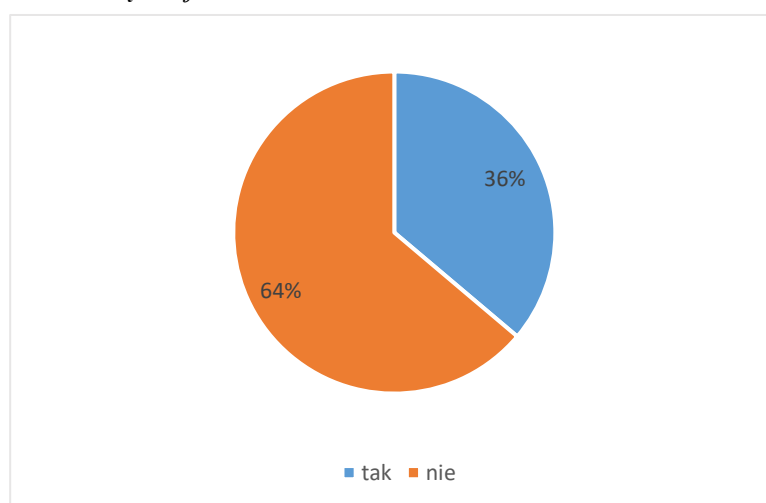
Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Wzrost %
województwo wielkopolskie	409865	414798	422094	429658	446215	461225	12,53
Brodnica	431	440	447	464	482	515	19,49
Czempiń	1110	1124	1116	1136	1170	1199	8,02
Dominowo	254	251	259	264	287	299	17,72
Jaraczewo	550	561	567	597	636	652	18,55
Jarocin	4471	4503	4520	4627	4838	4979	11,36
Kotlin	410	422	433	459	476	515	25,61
Kórnik	3736	3877	4091	4382	4754	5112	36,83
Krzykosy	548	560	585	599	650	683	24,64

Książ Wielkopolski	704	710	708	738	765	791	12,36
Mosina	4178	4245	4349	4557	4839	5036	20,54
Śrem	4835	4878	4937	5012	5218	5354	10,73
Środa Wielkopolska	3470	3514	3555	3648	3810	3984	14,81
Zaniemyśl	612	625	658	680	731	752	22,88
Średnia dla gmin LGD	1947	1978	2017	2089	2204	2298	18,03

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS według stanu na dzień 31.12.2020 r..

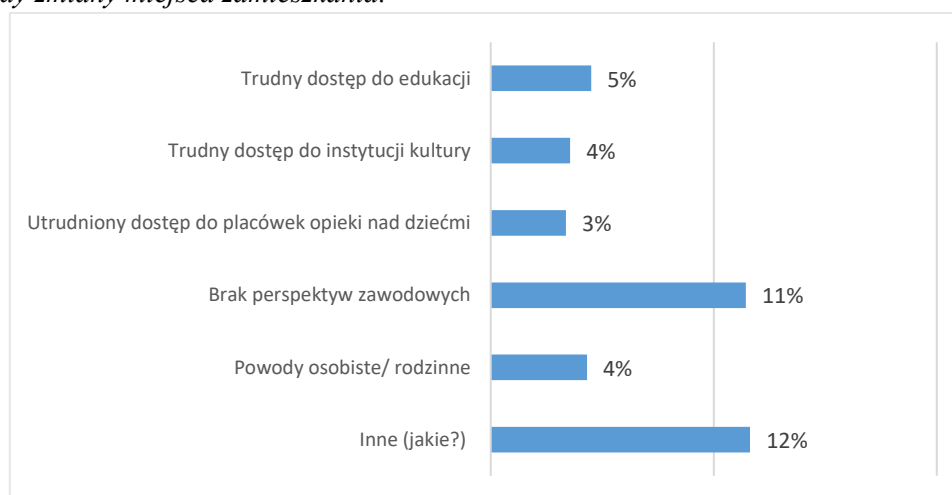
Natomiast występujące w ostatnich latach problemy związane z epidemią COVID, rosnące koszty funkcjonowania przedsiębiorstw, w tym nośników energii, inflacja a także skutki wojny na Ukrainie i niepewność gospodarcza stanowią przesłanki do dalszego wspierania rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LGD.

Wykres 3: Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?

Źródło: Ewaluacja zewnętrzna realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016 – 2022 Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Lider Zielonej Wielkopolski, Warszawa 2022.

Wykres 4: Powody zmiany miejsca zamieszkania.

Źródło: Ewaluacja zewnętrzna realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016 – 2022 Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Lider Zielonej Wielkopolski, Warszawa 2022.

Dodatkowym argumentem przemawiającym za koniecznością wsparcia rozwoju gospodarczego obszaru LGD są wyniki prowadzonych badań, w których wskazano branże najbardziej potrzebujące wsparcia rekreacyjno-rozrywkowej (74,5%), gastronomicznej (69,9%), edukacyjnej (68,6%), medycznej (65,4%), informatycznej (37,9%),

budowlanej, wraz z wypożyczaniem sprzętu budowlanego (28,8%), usług projektowych (24,2%), fryzjersko-kosmetycznej (15%), stolarskiej (15,7%), reklamowo-poligraficznej (7,8%), finansowej i usług doradczych (20,9%). Ponadto w związku z sygnalizowaniem przez respondentów konieczności wsparcia branży przemysłu metalowego i produkcji maszyn, postanowiono o ujęciu w LSR także tej branży, jako branży mogącej przyczynić się do rozwoju innowacyjności na obszarze LSR. Istotnym aspektem, który należy wziąć pod uwagę i który ujawnił się podczas diagnozy, jest kwestia poziomu zadowolenia mieszkańców z miejsca zamieszkania. Z badania tego wynika, że zmianę miejsca zamieszkania rozważa aż 36% odpowiadających, głównym powodem ewentualnej decyzji o wyprowadzce jest brak perspektyw zawodowych. W dalszej kolejności mieszkańcy wskazują na trudny dostęp do edukacji oraz instytucji kultury, a także na powody osobiste. Czynniki te mogą w połączeniu z danymi dotyczącymi ludności w wieku produkcyjnym, danymi o bezrobociu i starzeniu się społeczeństwa oznaczać, że na obszarze LGD występuje nie tylko zróżnicowanie, ale jest też generalny problem nie tyle samego bezrobocia, co starzejącej się populacji, w tym także pracowników, którzy nie dostrzegają i/lub nie mają już atrakcyjnej ścieżki rozwoju zawodowego i zachodzi konieczność ich wsparcia, w tym podnosząc ich kwalifikacje lub dokonując ich zmiany/przebranżowienia by mogli dostosować się do zmieniających warunków gospodarczych, a firmy w ten sposób mogły nadal powstawać i/lub rozwijać się, przyczyniając się do rozwoju gospodarczego obszaru LSR i będąc nawet atrakcyjnymi także dla pracowników z spoza obszaru LGD. Dziedzina ta pokazuje, że grupą docelową powinni być przedsiębiorcy i osoby chcące utworzyć firmy.

Podrozdział IV.1.3 Rynek pracy

Średni odsetek osób w wieku produkcyjnym w ludności ogółem to istotny wskaźnik dla rozwoju przedsiębiorczości. Dla gmin obszaru LGD Lider Zielonej Wielkopolski wynosił on w 2020 roku ponad 60%. To nieznacznie więcej niż dla województwa wielkopolskiego. We wszystkich badanych gminach poziom badanego wskaźnika spada i średnio dla całego obszaru wynosi 4,59% i jest to spadek nieco wolniejszy niż średnia dla województwa, to nie są to optymistyczne dane w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru LGD.

Tabela 9: Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem.

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Spadek (%)
województwo wielkopolskie	62,6	62	61,3	60,7	60,1	59,7	-4,63
Brodnica	64,3	64,2	63,5	63	62,4	61,9	-3,73
Czempiń	64	63,5	62,6	62,2	61,4	60,8	-5,00
Dominowo	63,8	63,3	63,1	62,8	61,4	60,5	-5,17
Jaraczewo	61,8	61,7	60,8	60,8	60,2	59,8	-3,24
Jarocin	62,6	61,9	61,1	60,5	59,8	59,3	-5,27
Kotlin	62,9	61,8	61,3	60,5	60,1	59,7	-5,09
Kórnik	62,8	62,4	61,8	61,5	61,2	60,8	-3,18
Krzykosy	63,7	63,1	62,4	61,9	61,4	61	-4,24
Książ Wielkopolski	63,7	63,1	62,4	61,8	61,7	61,3	-3,77
Mosina	63	62,2	61,6	61,2	60,4	60	-4,76
Śrem	62,8	62	61,3	60,5	59,8	59,2	-5,73
Środa Wielkopolska	63,2	62,5	61,6	60,7	59,7	59,2	-6,33
Zaniemyśl	63,5	62,8	62,2	61,7	60,9	60,8	-4,25
Średnia dla gmin LGD	63,2	62,7	62	61,5	60,8	60,3	-4,59

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS według stanu na dzień 31.12.2020 r.

Jednakże analizując rynek pracy zauważyć także trzeba istotne zmniejszenie na przestrzeni ostatnich lat liczby osób bezrobotnych – przeciętnie o ponad 30%. To wartość podobna, choć nieco niższa niż dla województwa

wielkopolskiego (spadek o blisko o 35%), choć są gminy na terenie LGD gdzie ten spadek jest jeszcze bardziej dynamiczny i sięga ponad 50%, jak w przypadku gmin Brodnica, Kotlin i Książ Wielkopolski.

Tabela 10: Bezrobotni zarejestrowani ogółem.

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Spadek (%)
województwo wielkopolskie	93311	77697	58857	50867	46313	60958	-34,67
Brodnica	124	88	70	62	53	61	-50,81
Czempiń	234	192	142	118	103	158	-32,48
Dominowo	156	132	93	89	101	98	-37,18
Jaraczewo	284	203	180	130	127	161	-43,31
Jarocin	1411	922	746	629	640	903	-36,00
Kotlin	282	179	127	116	90	134	-52,48
Kórnik	227	226	194	171	126	289	27,31
Krzykosy	267	250	153	138	139	188	-29,59
Książ Wielkopolski	211	139	107	78	77	105	-50,24
Mosina	458	355	282	209	204	378	-17,47
Śrem	788	583	369	254	292	459	-41,75
Środa Wielkopolska	1420	1246	832	797	915	1035	-27,11
Zaniemyśl	242	210	151	142	146	182	-24,79
Średnia dla gmin LGD	470	363	265	226	232	319	-32,13

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS według stanu na dzień 31.12.2020 r.

Natomiast istotnym problemem pozostaje struktura bezrobocia ze względu na płeć i problem **kobiet** w tym zakresie, które **powinny stać się grupą docelową**. Jak pokazują dane o udziale bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci, to średnio dla obszaru LGD liczba kobiet bezrobotnych jest dwukrotnie wyższa niż mężczyzn, co także jest przesłanką do wytypowania tej grupy osób jako grupy docelowej LSR.

Tabela 11: Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci.

Nazwa gminy	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Jaraczewo	3,5	2,5	4,7
Jarocin	3,2	2,3	4,2
Kotlin	3,2	2,2	4,3
Czempiń	2,3	1,6	3,2
Kórnik	1,4	1,1	1,8
Mosina	1,8	1,4	2,3
Dominowo	5,1	2,7	7,8
Krzykosy	4,3	2,8	6
Środa Wielkopolska	6,1	3,7	8,9
Zaniemyśl	4,4	3,5	5,5
Brodnica	2,1	1,4	3
Książ Wielkopolski	2,1	1,2	3,2
Śrem - obszar wiejski	1,7	1,1	2,3
Średnia dla gmin LGD	3,17	2,12	4,40

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS według stanu na 31.12.2020 r.

Wyniki diagnozy wskazują, że powodami, dla których bezrobocie wśród kobiet jest wyższe są w dużej części sytuacje, wynikające częstokroć ze stereotypu kobiety, jako osoby zajmującej się dziećmi i domem (47% wskazuje taką odpowiedź), co częstokroć wobec problemu niewystarczającej ilości miejsc opieki przedszkolnej (34%) prowadzi do problemów kobiet związanych z pogodzeniem życia zawodowego i rodzinnego (41%), szczególnie wobec braku elastycznych form zatrudnienia (38%) i niskiego poziom wykształcenia i kwalifikacji (15%). Dlatego też kobiety powinny być szczególną grupą docelową do jakiej należy skierować wsparcie w ramach LSR i jest ona grupą w niekorzystnej sytuacji.

Podrozdział IV.1.4 Sektor społeczny

Na obszarze LGD zauważyć można generalny wzrost liczby organizacji społecznych. Ich potencjał jest cenny w kontekście możliwości realizacji przedsięwzięć z różnych dziedzin życia społeczności lokalnej, a także skierowanych do różnych grup społecznych.

Tabela 12: Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców.

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Różnica (%)
województwo wielkopolskie	36	38	40	39	40	41	5
Brodnica	37	41	43	43	43	45	8
Czempiń	24	25	25	26	26	26	2
Dominowo	27	27	27	26	29	31	4
Jaraczewo	43	43	43	43	43	44	1
Jarocin	44	46	46	45	45	46	2
Kotlin	33	35	32	32	32	34	1
Kórnik	29	32	32	31	32	32	3
Krzykosy	19	22	24	27	31	32	13
Książ Wielkopolski	24	24	26	25	25	25	1
Mosina	28	29	28	28	28	27	-1
Śrem	25	26	27	28	28	29	4
Środa Wielkopolska	33	34	35	34	36	36	3
Zaniemyśl	24	23	26	27	29	30	6
Średnia dla gmin LGD	30	31	32	32	33	34	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS według stanu na dzień 31.12.2020 r.

W nowej perspektywie ważne będzie zarówno wsparcie samych organizacji, aby nie były tylko organizacjami istniejącymi formalnie, ale posiadały zdolności organizacyjne do realizacji planowanych przez nie działań służących lokalnej społeczności.

Podrozdział IV.1.5 Problemy społeczne

Na terenie obszaru LGD wyraźnie zauważalny jest, wraz ze spadkiem bezrobocia, który nastąpił w ostatnich latach oraz wzrastającej stopniowo liczbie podmiotów gospodarczych, spadek beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej.

Tabela 13: Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności.

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Spadek (%)
-------------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	------------

województwo wielkopolskie	635	573	514	463	430	389	-38,74
Brodnica	1127	1078	819	717	614	544	-51,73
Czempiń	566	532	454	422	411	419	-25,97
Dominowo	924	785	866	849	754	649	-29,76
Jaraczewo	735	732	591	454	422	330	-55,10
Jarocin	720	606	496	447	413	359	-50,14
Kotlin	1514	1252	1099	1018	943	854	-43,59
Kórnik	428	366	317	295	261	238	-44,39
Krzykosy	574	456	420	398	308	266	-53,66
Książ Wielkopolski	947	783	748	633	573	447	-52,80
Mosina	397	352	281	262	258	237	-40,30
Śrem	459	400	433	374	360	350	-23,75
Środa Wielkopolska	720	634	666	508	484	415	-42,36
Zaniemyśl	564	466	398	317	329	279	-50,53
Średnia dla gmin LGD	744	649	584	515	472	414	-44,35

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS według stanu na dzień 31.12.2020 r.

Jednakże, pomimo iż spadek ten średnio dla całego obszaru LGD wynosi ponad 44% to nadal pozostaje istotnym liczbą osób, które są beneficjentami pomocy społecznej. Najczęstsze powody trudnej sytuacji życiowej osób zgłaszających korzystających z pomocy społecznej to ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba oraz bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych. Podstawowe formy udzielanej pomocy społecznej to pomoc w formie pracy socjalnej i poradnictwa, pomoc finansowa, pomoc żywnościowa oraz pomoc w formie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych. Dlatego też zachodzi konieczność skierowania wsparcia do tego typu osób, by mogły dzięki temu wybrnąć z położenia, w którym częstokroć znajdują się długotrwale.

Jednakże dużym i dynamicznie narastającym problemem społecznym jest także starzenie się społeczeństwa na obszarze LGD i wzrost liczby seniorów. Średnia dla LGD wynosząca ponad 4% w zaledwie kilka lat jest zatrważającą daną i to pomimo dużego napływu nowych mieszkańców, co jedynie wskazuje na niewielkie wyhamowanie dynamiki, ale nie wskazuje na zatrzymanie tego trendu, który nie jest związany z wyludnianiem się obszaru LGD, gdyż notuje się przyrost liczby mieszkańców.

Tabela 14: Wzrost liczby seniorów.

Nazwa gminy	Liczba ludności ogółem w 2015 r.	Liczba ludności powyżej 60 roku życia w 2015 r.	Liczba ludności ogółem w 2020 r.	Liczba ludności powyżej 60 roku życia w 2020 r.	Liczba osób powyżej 60 roku życia w całej populacji 2015 (%)	Liczba osób powyżej 60 roku życia w całej populacji 2020 (%)	Różnica (%)
Jaraczewo	8346	2349	7813	2632	28,15	33,69	5,54
Jarocin	19287	5417	19293	6142	28,09	31,84	3,75
Kotlin	7354	2019	7134	2327	27,45	32,62	5,16
Czempiń	11483	3217	11421	3863	28,02	33,82	5,81
Kórnik	24774	5344	33491	7311	21,57	21,83	0,26

Mosina	31088	8191	34696	10405	26,35	29,99	3,64
Dominowo	3004	8191	3210	891	23,40	27,76	4,35
Krzykosy	6921	1799	7224	2122	25,99	29,37	3,38
Środa Wielkopolska	8851	2289	9113	2738	25,86	30,04	4,18
Zaniemyśl	6767	1832	6937	2183	27,07	31,47	4,40
Brodnica	4906	1172	4749	1396	23,89	29,40	5,51
Książ Wielkopolski	8579	2072	8193	2504	24,15	30,56	6,41
Śrem	11540	2631	13590	3312	22,80	24,37	1,57
Suma dla gmin LGD	152900	46523	166864	47826	25,53	29,75	4,22

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS według stanu na dzień 31.12.2020 r.

Wynika on wprost ze starzejącej się struktury społeczeństwa. Stanowi to duże wyzwanie w zakresie infrastruktury, która musi być dostosowana do możliwości osób starszych, które częstokroć są już osobami schorowanymi.

Badania prowadzone wśród społeczności lokalnej, wskazują, że najczęstszymi problemami osób w wieku powyżej 60 roku życia są niski poziom aktywności osób starszych (47% osób wskazuje taki problem), co może wiązać się też z problemem w postaci braku lub niewystarczającej oferty zagospodarowania czasu wolnego (29%). Ponadto wskazywany jest brak kompleksowej opieki nad zdrowiem seniorów/brak oferty darmowych badań profilaktycznych (44%); brak znajomości prawa i przepisów skutkujący tym, że seniorzy bywają ofiarami przestępstw i nadużyć finansowych (40%) i e-wykluczenie/niewystarczające kompetencje cyfrowe (35%).

Taka charakterystyka społeczeństwa stanowi także wyzwanie, w postaci konieczności zapewnienia odpowiednich usług dla starszej części populacji, jak np. z zakresu pomocy społecznej, oferty kulturalnej, aktywności fizycznej, ale także zdobywania umiejętności i wiedzy np. cyfrowych czy prawnych albo dotyczących żywienia i profilaktyki zdrowotnej. Dlatego też grupą docelową stać się muszą seniorzy, którzy nie będąc właściwie zaopiekowani popadać mogą w osamotnienie, depresję, pogarszać może się ich stan zdrowia i padać mogą też ofiarami różnego rodzaju przestępstw, w tym oszustw.

Przeprowadzona diagnoza i konsultacje społeczne ujawniły jeszcze jedną szczególną grupę społeczną, która według mieszkańców obszaru LGD powinna zostać objęta wsparciem tj. **osoby z niepełnosprawnościami**, której obecna sytuacja stanowi dla społeczności LGD wyzwanie. Osoby te na co dzień oprócz tego, że mierzyć muszą się ze swoją niepełnosprawnością, to dodatkowo częstokroć osoby te mają poczucie osamotnienia (33%), co zapewne wiąże się ze zjawiskiem stygmatyzacji osób z niepełnosprawnościami (23%), ale też z brakiem atrakcyjnych form integracji i włączenia w życie społeczne (36%), w tym brakiem oferty kulturalnej dostosowanej do osób z niepełnosprawnościami (23%). Brak możliwości interakcji z innymi członkami społeczności lokalnej prowadzi także do problemów ze znalezieniem znajomych i nawiązania relacji rówieśniczych (28%). Dodatkowo osoby z niepełnosprawnościami borykają się z barierami architektonicznymi (29%) oraz niewystarczającą ofertą bezpłatnie świadczonych usług rehabilitacji (30%). Dlatego też, w zakresach dopuszczonych przez fundusze stanowiące źródło finansowania LSR, realizowane powinny być projekty skierowane do osób niepełnosprawnych oraz przyczyniające się do ograniczenia ich problemów.

Podrozdział IV.1.6 Zasada równości szans i niedyskryminacji

W ramach wdrażania LSR zarówno zarządzanie na poziomie LGD oraz wdrażania LSR będzie miało charakter niedyskryminacyjny. Zarządzanie będzie równościowe, a stosowane kryteria nie będą miały takiego charakteru, by naruszać równość szans. Potwierdzeniem tego jest przyjęta przez LGD zasada inkluzywności, dzięki której zainteresowane podmioty i osoby będą mogły współuczestniczyć we wdrażaniu LSR, stając się członkami LGD, jej władz lub beneficjentami przeprowadzanych naborów lub beneficjentami ostatecznymi realizowanych działań i operacji.

Podrozdział IV.1.7 Dziedzictwo kulturowe i zabytki

Obok niezwykle cennych elementów krajobrazowo-przyrodniczych, obszar LGD wyróżnia również bogactwo zabytków kultury materialnej świeckiej i religijnej, kościoły, pałace z parkami, dwory, a także zabytki techniki. Niestety ze względu na niedofinansowanie, część obiektów jest wyłączona z ruchu turystycznego lub czynna jedynie okresowo (np. Powiatowa Kolej Wąskotorowa w powiecie średzkim). Najwięcej zabytków związane jest z kulturą sakralną, które ze względu na brak odpłatnych wejść, a tym samym dochodów ze sprzedaży biletów wykazuje bardzo powolne odrestaurowywanie. Najważniejsze zabytki zostały wymienione w poniższej tabeli.

Tabela 15: Zabytki na obszarze LGD Lider Zielonej Wielkopolski.

Gmina	Liczba obiektów zabytkowych	Najcenniejsze zabytki wpisane do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego
Brodnica	15 obiektów	Brodnica - kościół par. pw. św. Katarzyny, zespół pałacowy, Chaławy - zespół dworski, magazyn zbożowy, Grabianowo - zespół dworski, Grzybno - zespół dworski: Iłowiec - kościół par. pw. św. Andrzeja, zespół pałacowy i folwarczny, Jaszkowo - kościół par. pw. św. Barbary, zespół dworski, Manieczki - zespół dworski: Piotrowo - zespół dworski i folwarczny, Przylepki - zespół pałacowy i folwarczny, Szoldry - zespół dworski: Żabno - kościół par. pw. św. Jakuba
Czempiń	23 obiekty	Borowo - park, Czemiń - historyczny układ urbanistyczny miasta, kościół pw. św. Michała Archaniola, cmentarz, cmentarz ewangelicki, zespół pałacowy Borówko, dom ul. Długa 2, kamienica z oficyną ul. Kościelna 6, dom Rynek 26, dom Rynek 27, dom Rynek 30, dom ul. Towarowa 9, Głuchowo - zespół kościoła parafialnego, zespół pałacowy, Gorzyczki - zespół pałacowy, Jarogniewice - zespół pałacowy i folwarczny, Jasień - park dworski, Piotrowo - park pałacowy, 2 aleje lipowe, Piotrkowice - zespół dworski i folwarczny, Rakówka - zespół dworski, Stary Gołębin - kościół pw. Wniebowzięcia NMP, park
Dominowo	11 obiektów	Bagrowo - kościół pw. św. Katarzyny, zespół dworski, Biskupice - dwór, Chłapowo - zespół pałacowy, Dzierżnica - zespół pałacowy, Giecz - kościół pw. NMP Wniebowziętej, Giecz - Grodziszczko - kościół pw. św. Jana Chrzciciela, park, Kopaszyce - zespół dworski: Murzynowo Kościelne - kościół pw. św. Jana Chrzciciela, park dworski
Jaraczewo	20 obiektów	Cerekwica - zespół pałacowy, Góra - kościół pw. Wniebowzięcia NMP, budynek stacji kolejowej, zespół pałacowy, piec do wypału cegły, Jaraczewo - kościół pw. św. Marii Magdaleny, synagoga, ob. GOK i OSP, zespół dworski, dom Rynek 11, dom, Rynek 12, dom Rynek 13, Łowęcice - zespół dworski, Nosków - kościół pw. Świętej Trójcy, dzwonnica, Panienka - kościół pw. Najświętszego Imienia Jezus, plebania, Poręba - kościół ewangelicki, pw. Niepokalanego Serca NMP, d. cmentarz ewangelicki przy kościele, Rusko - kościół par. pw. św. Wojciecha, zespół pałacowy
Jarocin	48 obiektów	Cielcza - kościół par. pw. św. Małgorzaty, d. cmentarz przy kościele; Golina - kościół par. pw. św. Andrzeja, dzwonnica, park dworski, Jarocin - układ urbanistyczny, kościół par. pw. św. Marcina, kościół ewangelicki, cmentarz kościelny, zespół cmentarza ewangelickiego, cmentarz, kaplica cmentarna, dom grabarza z budynkiem gospodarczym, ogrodzenie, plebania, ratusz, budynek dworca, ul. Dworcowa, - dom, ul. gen. Hallera 12, dom, Rynek 3, dom, Rynek 5, dom, Rynek 6, dom, Rynek 8, dom, Rynek 9, dom z oficynami, Rynek 12, dom, Rynek 13, dom, Rynek 15, dom, Rynek 20, hotel „Pod Złotą Kulą”, dom, ul. Śródmiejska 6, Dom Katolicki św. Józefa, ul. Świętego Ducha 20, dom, ul. Świętego Ducha 24, zespół pałacowy, ul. Wojska Polskiego - Zamkowa - Park - Świętego Ducha, spichrz, ul. Poznańska 2, Mieszków - kościół par. pw. św. Wawrzyńca, d. szpital, ul. Dworcowa 8, d. szkoła, Rynek 29, dwór, ul. Dworcowa

		10, Potarzyca - kościół par. pw. Podwyższenia Krzyża, cmentarz kościelny, kościół par. pw. św. Wincentego, dzwonnica, założenie pałacowe, Siedlemin - zespół kościoła parafialnego, zespół dworski, Tarce - zespół pałacowy, Wilkowyja- zespół kościoła par., Witaszyce - kościół par. pw. Wniebowzięcia NMP, cmentarz kościelny, kościół pw. Świętej Trójcy, zespół pałacowy, Zakrzew -zespół pałacowy.
Kotlin	13 obiektów	Kotlin - kościół pw. św. Kazimierza, zespół dworski, piec wypalowy, kręgowy systemu Hoffmanna, Kucew – zespół dworski, Magnuszewice – kościół pw. Św. Barbary, dzwonnica, Orpiszewek – pałac, Sławoszew – kościół pw. św. Zofii, dwór, Twardów - kościół pw. św. Apostołów Piotra i Pawła, cmentarz kościelny, ogrodzenie, pałac
Kórnik	20 obiektów	Dworzyska - dwór, Kórnik - układ urbanistyczny miasta Kórnik- Bnin, zespół kościoła parafialnego, ratusz, zespół zamkowy, dom, ul. Dworcowa 7, dom, ul. Kolegiacka 1/3, dom, pl. Niepodległości 43, dom, pl. Niepodległości 44, dom, pl. Niepodległości 55, dom, ul. Poprzeczna 2, dom, ul. Poprzeczna 3, dom, ul. Poprzeczna 16, dom, ul. Poprzeczna 18, dom „Stara Poczta”, pl. Powstańców Wielkopolskich 6, dom, ul. Poznańska 43, dom, ul. Poznańska 52; Kórnik - Bnin - układ urbanistyczny (dec. Wspólna Kórnik), plebania ul. Kościelna 9, park plebański, kościół ewangelicki, pastorówka, kostnica na cmentarzu par., ratusz, d. szpital, ob. dom pomocy społecznej, ul. Armii Krajowej 23, dom Rynek (d.pl. Kasprzaka) 16, Radzewo-dwór, Robakowo – zespół dworski, Szczodrzykowo – gorzelnia, Żerniki – zespół dworski i folwarczny.
Krzykosy	6 obiektów	Garby - park, Młodzikowo - zespół dworski, Murzynowo Leśne - zespół dworski, Solec Wielkopolski - kościół pw. św. Katarzyny, cmentarz przykościelny, Sulęcín – park.
Książ Wielkopolski	17 obiektów	Chrzastowo - zespół dworski, Chwałkowo Kościelne - kościół pw. św. Michała Archanioła, spichrz folwarczny, Gogolewo - kościół pw. Podwyższenia Krzyża, dzwonnica, cmentarz przy kościele, dwór, Książ Wielkopolski - kościół pw. św. Mikołaja, kościół ewangelicki (ob. rzym.-kat. pw. św. Antoniego Padewskiego), Mchy - kościół pw. św. Marcina, ogrodzenie, plebania, zespół pałacowy, Świączyn - zespół folwarczny, Włoskiejewki - zespół kościoła parafialnego, zespół dworski, Zaborowo - zespół dworski
Mosina	9 obiektów	Głuszyna Leśna - willa, Krosno - kościół ewangelicki (ob. rzym.-kat. pw. MB Częstochowskiej), Ludwikowo - zespół sanatoryjny „Staszicówka, Mosina - układ urbanistyczny, synagoga (ob. Izba Muzealna), Radzewice - dom ul. Długa 9, Rogalin - historyczny układ przestrzenny majątku ziemskiego Rogalin, zespół pałacowy, Rogalinek - kościół pw. św. Michała
Śrem	43 obiekty	Błociszewo - kościół pw. św. Michała Archanioła, kostnica na cmentarzu kościelnym, zespół pałacowy, Dalewo - kościół par. pw. św. Wojciecha, Dobczyn - zespół dworski, Góra - zespół dworski, Grzymisław - zespół pałacowy, Kadzewo - zespół pałacowy i folwarczny, Krzyżanowo - zespół pałacowy, Luciny - park, Łęg - zespół pałacowy, Mechlin - park z ogrodem i podwórzem gosp., Mórka - kościół par. pw. MB Wniebowziętej, park dworski, Nochowo - zespół pałacowy, Psarskie - zespół pałacowy, Śrem - historyczne założenie urbanistyczne miasta, kościół par. pw. NMP Wniebowziętej, ul. Farna 9, cmentarz przykościelny, ogrodzenie, kościół szpitalny, zespół klasztorny franciszkanów, ul. Poznańska 13, zespół klasztorny klarysek, cmentarz par., ul. Cmentarna, park „Wójtostwo”, ratusz, starostwo, ul. Mickiewicza 17, zespół koszarowy, ul. Sikorskiego, lazaret z kaplicą, wikariat, dom z oficyną, ul. Kościuszki 2 / Rynek, kamienica, ul. Kościuszki 10, dom, ul. Marciniaka 2, dom, ul. Matuszewskiego 2, gimnazjum Śremskie, sala gimnastyczna, dom, ul. Wawrzyniaka 2, Bank Ludowy, ul.

		Wawrzyniaka 3, budynki Bractwa Kurkowego ul. Zamenhofs, wodociągowa wieża ciśnień, budynek odlewni żeliwa, budynek stacji pomp i filtrów, Zbrudzewo - zespół dworski
Środa Wielkopolska	52 obiekty	Parki – Babin, Brodowo, Chudzice, Chwałkowo, Nadziejów, Dębicz- pałac, Jarosławiec – zespół dworski, Kijewo-zespół dworski, Koszuty- kościół, cmentarz, zespół dworski, zespół wiatraków, Mączniki – kościół, Nietrzanowo - kościół, cmentarz, ogrodzenie z bramą, Pętkowo – park folwarczny, Pierzchno – park dworski, Pławce – park dworski, Połazejewo – zespół pałacowy, Słupia Wielka – zespół pałacowy, Strzeszki – park dworski, Szlachcin – zespół pałacowy, Środa Wielkopolska -historyczny układ urbanistyczny, zespół kościoła parafialnego i kolegiackiego, plebania, kościół ewangelicki, mury nawy kościoła dominikanów, cmentarz rzym.-kat., kaplica, ogrodzenie, ratusz, pl. Zamkowy 1, dom ul. Dąbrowskiego 2, dom ul. Dąbrowskiego 12, dom ul. Dąbrowskiego 20, dom ul. Kilińskiego 7, dom ul. Kilińskiego 13, dom ul. Kolegiacka 4, dom ul. Krótka 5, willa, ul. Niedziałkowskiego 32, dom Stary Rynek 9, dom Stary Rynek 13, dom Stary Rynek dom Stary Rynek 15, dom ul. Szamarzewskiego 20, wodociągowa wieża ciśnień, zespół dworski Żrenica, Trzebiśławki - dwór (nr 11), Ulejno - zespół dworski i folwarczny, Winna Góra - kościół pw. św. Michała Archanioła, zespół dworski Zdziechowice - park dworski.
Zaniemyśl	17 obiektów	Czarnotki - zespół dworski, Jezioro Wielkie - zespół dworski, Łęknio - zespół pałacowy, Mądre - kościół pw. św. Jadwigi Śląskiej, cmentarz przykościelny, park, Pigłowice – park, Płaczki - zespół dworski, Polwica - zespół dworski, Śnieciska - kościół pw. św. Marcina, dzwonnica, park, Wyszakowo - park, Zaniemyśl - kościół pw. św. Wawrzyńca, kościół ewangelicki (ob. rzym.-kat. par. pw. Niepokalanego Serca NMP), d. cmentarz ewangelicki, zespół dworski, park-ogród

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Rejestru Zabytków Województwa Wielkopolskiego według stanu na dzień 30 września 2022 r.

Podrozdział IV.1.8 Obszary atrakcyjne turystycznie

Położenie gmin obszaru LGD, zwłaszcza wobec stosunkowo bliskiego położenia aglomeracji poznańskiej, głównych ciągów komunikacyjnych i linii kolejowych, a także bogactwo przyrodnicze w postaci dużej ilości lasów, ciekawych gatunków fauny i flory, rzek, jezior czynią teren LGD obszarem atrakcyjnym turystycznie, a także rekreacyjnie i wypoczynkowo. Dziedzictwo kulturowe obszaru LGD jest kolejnym aspektem zwiększającym jego atrakcyjność turystyczną, liczne stanowiska archeologiczne, ciekawe zabytki kultury materialnej świeckiej i religijnej, a także zabytki techniki stanowią dodatkową atrakcję turystyczną i stanowią cechę przyciągającą i wpływającą na ruch turystyczny.

Mimo korzystnych, wyżej opisanych, warunków środowiskowych do rozwoju turystyki, wskaźnik intensywności ruchu turystycznego – **wskaźnik Schneidera**, wyrażony liczbą turystów korzystających z noclegów, przypadającą na 1000 mieszkańców stałych (dane dostępne na poziomie jednostki administracyjnej powiatowej) na tle chociażby wskaźnika określonego dla województwa wielkopolskiego nie wygląda już tak imponująco. Obszar LGD Lider Zielonej Wielkopolski znajduje się na terenie 5 powiatów, wskaźnik dla województwa wielkopolskiego w 2020 roku wyniósł 288,27, natomiast średnia dla powiatów, do których należą gminy z obszaru LGD wyniosła 198,3. Wysoko w rankingu znalazł się obszar LGD w zasięgu powiatów średzkiego - 337,47, poznańskiego - 231,6 i jarocińskiego - 201,9. Sytuacja w pozostałych powiatach wyglądała następująco: powiat śremski – 136,93 i powiat kościański – 83,6. Dodatkowo niepokojący jest fakt, iż w stosunku do 2014 roku wskaźnik intensywności ruchu turystycznego odnotował tendencję spadkową, w 2014 r. wskaźnik dla obszaru LGD wynosił 329,73. Skutek taki za pewne jest wynikiem pandemii wirusa Covid 19.

Z uwagi na niezwykle bogactwo przyrodnicze i kulturowe obszaru oraz zdiagnozowane problemy, do których zaliczamy m.in. zbyt małą liczbę i słabą infrastrukturę dróg rowerowych, brak infrastruktury miejsc

odpoczynkowych tj. wiaty rowerowe, brak infrastruktury do uprawiania sportów wodnych, brak wyposażenia w małą architekturę, brak stacji naprawczych dla rowerów, brak ścieżek edukacyjnych, które stanowiłyby dodatkową zachętę do aktywnego wypoczynku, oznakowania obiektów, szlaków i atrakcji turystycznych, niewystarczająca ilość ciekawych wydarzeń kulturalnych, mała liczba przedsiębiorstw zajmujących się działalnością w takich branżach jak: rekreacyjno-rozrywkowa i gastronomiczna, spowodowały, że na obszarze LGD, występuje silna presja na rozwijanie funkcji turystycznych, rekreacyjnych i wypoczynkowych obszaru oraz zakładanie działalności gospodarczych lub dalszy rozwój przedsiębiorstw działających w branży rekreacyjno-rozrywkowej i gastronomicznej, które stanowią dopełnienie, w przypadku prężnie rozwijającej się infrastruktury turystycznej.

Podrozdział IV.1.9 Produkty lokalne, tradycyjne i regionalne

Jedynym produktem lokalnym na obszarze LGD są snutki golińskie, czyli biały haft nasnuwany na płótno, to najefektywniejszy haft ludowy województwa wielkopolskiego - Golina (gmina Jarocin), promowany przez Stowarzyszenie Miłośników Kultury Ludowej w postaci wystaw, prezentacji na imprezach regionalnych oraz edukacji dzieci i młodzieży nt. Snutki.

Podrozdział IV.1.10 Edukacja

Obszar LGD charakteryzuje niewystarczająca liczba miejsc opieki przedszkolnej. Do przedszkoli uczęszcza mniej niż połowa dzieci w wieku przedszkolnym. Najwięcej dzieci w wieku przedszkolnym uczęszcza do przedszkoli w Gminie Czempin (59%), Gminie Brodnica (48,08%), Zaniemyśl (47,06%), Książ Wielkopolski (46,31%), Jarocin (45,3%), Kórnik (44,96%), Kotlin (44,52%), Mosina (44,31%), a najmniej w gminie Śrem (29,5%) oraz Środa Wielkopolska (29,16%).

Na obszarze LGD znajdują się 73 szkoły podstawowe. Najwięcej szkół podstawowych mieści się na obszarze gminy Mosina – 12 oraz Jarocin – 11, a najmniej szkół podstawowych jest na obszarze gmin: Brodnica, Czempin, Dominowo, Zaniemyśl – w każdej z gmin 3 szkoły podstawowe.

Szkoły ponadpodstawowe prowadzone są na terenie gmin Brodnica, Dominowo, Kórnik i Jarocin. Kształcenie w szkołach ponadpodstawowych odbywa się w następujących specjalnościach: Gmina Brodnica - inżynierijno-technicznej, architektury i budownictwa, rolniczej, weterynaryjnej, usług dla ludności, higieny i bezpieczeństwa pracy, Gmina Dominowo – medycznej, Gmina Kórnik – biznesu i administracji, Gmina Jarocin - inżynierijno-technicznej, produkcji i przetwórstwa, architektury i budownictwa, rolniczej, weterynaryjnej, opieki społecznej, usług dla ludności, higieny i bezpieczeństwa pracy. Problemy dotyczące edukacji ponadpodstawowej związane są z zagadnieniami nieatrakcyjnego sposobu prowadzenia zajęć, zbyt małej liczby zajęć wykorzystujących metodę doświadczalną w nauczaniu, brakiem doradztwa zawodowego w szkołach oraz kształceniem niedostosowanym do potrzeb rynku pracy.

Diagnoza obszaru oraz konsultacje społeczne, które prowadzono na etapie przygotowania LSR, ujawniły, że grupą, która powinna być grupą docelową są **osoby w wieku do 25 roku życia**. Grupę tą wskazało aż 76% pytanym osób. Problemy tej grupy można podzielić na dwie kategorie. Pierwsza, związana jest ze sferą edukacyjną, gdyż konsultacje społeczne wykazały, iż problem stanowią brak atrakcyjnej oferty zajęć dla przedszkolaków (31%); brak atrakcyjnej oferty bezpłatnych zajęć pozalekcyjnych (50%); nieatrakcyjny sposób prowadzenia zajęć/lekcji (33%); braki w odpowiednim wyposażeniu przedszkoli/szkół uniemożliwiające prowadzenie ciekawych zajęć (34%); zbyt mała liczba zajęć wykorzystująca sposób nauczania z wykorzystaniem metody doświadczalnej (43%). Drugą kategorią problemów tej grupy jest to co dzieje się poza sferą edukacji, tj. brak oferty spędzania czasu wolnego (39%); brak odpowiedniej oferty kulturalnej (41%); deficyt infrastruktury takiej jak np. street workout, skatepark, czyli skierowanej dla starszych dzieci, młodzieży i ludzi młodych (33%). Problemem jest także przemoc fizyczna/psychiczna/cyberprzemoc, z którą ludzie młodzi obcuja wśród rówieśników, otoczenia lub świecie cyfrowym (25%) i która na nich oddziałuje i muszą się z tym mierzyć jednocześnie mając niewystarczającą ofertę opieki psychologicznej i pedagogicznej (27%). A problemy te potęguje m.in. zanikanie bezpośrednich więzi i relacji na rzecz kontaktów on-line (60%), nasilone w takcie pandemii COVID, które powoduje, iż odosobnione osoby

młode, jeszcze trudniej radzą sobie z napotkanymi problemami. Dlatego też grupa osób wieku do 25 roku życia powinna stać się grupą docelową interwencji w ramach wdrażania LSR.

Podrozdział IV.1.11 Zasady zrównoważenia środowiskowego

Realizacja LSR stawia dobre praktyki środowiskowe na jednym z czołowych miejsc. Dzięki podejściu zrównoważenia środowiskowego inwestycje w rozwój przedsiębiorczości, rozwój infrastruktury społecznej oraz troska i dbałość o środowisko będą szły ze sobą w parze. LSR będzie wspierać działania, które pomagają osiągać cele klimatyczne oraz przeciwdziałają niekorzystnym zmianom klimatu. Wspierane będą inicjatywy dotyczące termomodernizacji mającej na celu m.in. ograniczenie zużycia energii elektrycznej, zmianę źródeł ciepła na bardziej ekologiczne, czego efektem będzie zmniejszenie wykorzystania paliw kopalnych, a co się z tym wiąże ograniczenie emisji dwutlenku węgla do atmosfery i poprawę jakości powietrza, budowy infrastruktury rowerowej oraz działania adaptacyjne i mitygacyjne do zmian klimatu polegające przede wszystkim na wykonywaniu nasadzeń zieleni, tworzeniu kwiatnych łąk, zielonych przystanków, tworzeniu systemów zbierania i gromadzenia wód opadowych, tworzeniu ogrodów deszczowych, wykorzystaniu OZE. Wskazane działania będą mogły stanowić operację samodzielną oraz występować jako element towarzyszący realizacji innych operacji. Monitoring zasady zrównoważenia środowiskowego odbywać się będzie w momencie zakończenia realizacji operacji, na etapie osiągania poszczególnych wskaźników realizacji operacji i będzie objęty zasadami monitoringu ogólnego opisanego w LSR – rozdziale X Monitoring i ewaluacja.

Podrozdział IV.2 Grupy docelowe i grupy w niekorzystnej sytuacji

Na podstawie diagnozy obszaru LGD, której wyniki przedstawiono także powyżej w niniejszym rozdziale m.in. w zakresie problemów seniorów, ludzi młodych, kobiet i osób z niepełnosprawnościami oraz licznych konsultacji społecznych opisanych w rozdziale III, przeprowadzonych na etapie tworzenia LSR, zidentyfikowano wskazane poniżej grupy docelowe:

- Jednostki sektora finansów publicznych /jsfp/ (samorządy lokalne, instytucje kultury, jednostki organizacyjne i pomocnicze, spółki gminne) jako podmioty odpowiedzialne m.in. za rozwój infrastruktury oraz usług dla mieszkańców.
- Przedstawiciele trzeciego sektora - NGO (organizacje pozarządowe, OSP, KGW, grupy nieformalne, zespoły artystyczne i folklorystyczne itp.) – będące wyrazem aktywności obywatelskiej i uosobieniem społeczności lokalnej i będący podmiotami aktywnie działającymi na rzecz życia społeczności lokalnej w wielu dziedzinach.
- Przedsiębiorcy oraz osoby fizyczne, które chcą założyć działalność gospodarczą – podmioty, które przyczyniają się do rozwoju gospodarczego obszaru, dają zatrudnienie i w największym stopniu mogą przyczynić się do wdrożenia innowacji.
- Mieszkańcy obszaru działania LGD, będący także odbiorcami ostatecznymi wsparcia.
- Kościoły i związki wyznaniowe.
- Instytucje nauki i edukacji.
- Lokalna Grupa Działania, mogąca także kreować projekty własne.
- Seniorzy - osoby powyżej 60 roku życia, stanowiący istotną grupę w starzejącym się społeczeństwie, a ich wsparcia oczekuje aż 75% mieszkańców obszaru LGD.
- Ludzie młodzi - do 25 roku życia, którzy wymagają wsparcia zarówno na etapie edukacji jak i wchodzenia w życie dorosłe i wnoszący coraz więcej do lokalnej społeczności, a ich wsparcia oczekuje 76% mieszkańców obszaru.
- Osoby w niekorzystnej sytuacji tj:
 - osoby z niepełnosprawnościami, których wsparcia oczekuje 61% mieszkańców.
 - kobiety, które według 75% mieszkańców obszaru LGD wymagają wsparcia.

jako osoby wymagające szczególnego wsparcia z uwagi na zagrożenie wykluczeniem społecznym, które powinny być uczestnikami działań włączających.

Natomiast typami beneficjentów będą:

- Przedstawiciele trzeciego sektora (NGO),
- Jednostki sektora finansów publicznych, w tym instytucje, służby i przedsiębiorstwa publiczne,
- Lokalna Grupa Działania,
- Mieszkańcy obszaru działania LGD, będący także odbiorcami ostatecznymi wsparcia,
- Kościoły i związki wyznaniowe.
- Przedsiębiorcy,
- Instytucje nauki i edukacji.

LGD przewiduje racjonalny i adekwatny sposób animacji, komunikacji i informowania lokalnej społeczności o możliwości udziału w działaniach na rzecz **grup osób w niekorzystnej sytuacji** lub o możliwości korzystania z efektów tych działań, gdyż w przypadku **osób z niepełnosprawnościami** zakłada animację w postaci szerokiej współpracy LGD z ośrodkami rehabilitacji, organizacjami pozarządowymi, Ośrodkami Pomocy Społecznej oraz ośrodkami zdrowia, które najczęściej mają bezpośredni kontakt z takimi osobami i bez dodatkowego nakładu pracy (podróży, kontaktu) mogą przekazywać informacje o działaniach na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji lub o możliwości korzystania z efektów tych działań. Są to najbardziej efektywne sposoby przekazywania informacji, gdyż dają największe szanse na zrozumienie ze strony odbiorcy i charakteryzują się odpowiednim stosunkiem nakładów do korzyści. Są to też sposoby najbardziej adekwatne w formie i treści, która dotrze do grupy docelowej, co będzie skutkowało osiągnięciem celu. Dodatkowo przewiduje się także komunikację pośrednią za pomocą stron internetowych i profili społecznościowych, LGD, urzędów gmin, instytucji kultury, pomocy społecznej czy edukacji, a także podczas wydarzeń organizowanych przez LGD.

Podobne podejście LGD zastosuje w kontekście drugiej zidentyfikowanej na obszarze LSR grupy będącej w niekorzystnej sytuacji tj. **kobiet**. LGD w ramach działań animujących będzie starała się budować sieci kontaktów z podmiotami, z którymi kobiety potrzebujące wsparcia mają częstokroć bezpośredni kontakt, takimi jak żłobki, przedszkola i szkoły, do których uczęszczają ich dzieci, a także Urzędy Pracy, Ośrodki Pomocy Społecznej czy organizacje pozarządowe, z którymi to pracownikami/przedstawicielami kobiety mają bezpośredni kontakt i bez dodatkowego nakładu pracy (podróży, kontaktu) mogą przekazywać informacje o działaniach na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji lub o możliwości korzystania z efektów tych działań. Są to tak, jak w przypadku osób z niepełnosprawnościami, najbardziej efektywne sposoby przekazania informacji, adekwatne w formie i treści. Dodatkowo przewiduje się także komunikację pośrednią za pomocą stron internetowych i profili społecznościowych, LGD, urzędów gmin, instytucji kultury, pomocy społecznej czy edukacji, a także podczas wydarzeń organizowanych przez LGD.

Podrozdział IV.3 Wsparcie inicjatyw poprzez pozostałe instrumenty terytorialne

LGD wspiera inicjatywy lokalne i ponadlokalne, wykorzystując dostępne na obszarze LGD instrumenty terytorialne. LGD obecnie wdraża już piątą edycję Lokalnego Konkursu Grantowego „Działaj Lokalnie”, którego jest współorganizatorem we współpracy z Akademią Rozwoju Filantropii w Polsce. W ramach ogólnopolskiego programu „Działaj Lokalnie”, który jest przedsięwzięciem Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności można pozyskać środki na wspieranie i aktywizowanie lokalnych społeczności na terenach wiejskich i w małych miastach poprzez realizację projektów obywatelskich służących pobudzaniu aspiracji rozwojowych i poprawie jakości życia oraz przyczynianie się do budowy kapitału społecznego i dóbr wspólnych. LGD nadal będzie realizowała tego typu działania i poszukiwała możliwości realizacji kolejnych projektów z zakresów tematycznych spójnych do tych wdrażanych w ramach podejścia RLKS, zachęcając i aktywnie animując, komunikując i pomagając potencjalnym beneficjentom w udziale i procedurze aplikowania. Będzie to prowadziło do wdrażania m.in. przedsięwzięć komplementarnych do tych realizowanych w ramach wdrażania LSR i wywoływać będzie efekt synergii, z uwagi na fakt, że LGD składając się z aż 13 gmin ma pod tym względem duży potencjał, do realizacji takich działań.

Cele i przedsięwzięcia wskazane w LSR będą realizowane również dzięki wsparciu z innych źródeł finansowania:

- 1) środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu w ramach naboru Innowacyjna zielona infrastruktura i ochrona bioróżnorodności na m.in. nasadzenia drzew, co przyczyni się przede wszystkim do realizacji celu LSR C.2. – Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej,

- 2) środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu w ramach naboru Edukacja ekologiczna na sfinansowanie rozwoju terenowej infrastruktury edukacyjnej, co przyczyni się przede wszystkim do realizacji celu LSR C.2. – Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej,
- 3) środków przyznawanych przez Polsko-Amerykańską Fundację Wolności przede wszystkim w ramach programu Działaj Lokalnie – na inicjatywę na rzecz wspierania i aktywizowania społeczności lokalnej, pobudzania aspiracji rozwojowych i poprawy jakości życia oraz budowy kapitału społecznego, zrealizowanie takiego projektu przyczyni się do realizacji celu LSR – Rozwój społeczny mieszkańców obszaru LGD,
- 4) środków przyznawanych przez Polsko-Amerykańską Fundację Wolności przede wszystkim w ramach programu Zielony Lider – na wizytę studyjną zagraniczną lub krajową, która umożliwi nawiązywanie współpracy z partnerami, transfer innowacyjnych rozwiązań, zdobycie wiedzy, w jaki sposób rozwiązać istotny dla społeczności problem w zakresie ochrony środowiska i klimatu, działania podjęte w ramach realizacji programu Zielony Lider przyczynią się do realizacji celu LSR C.2. - Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej,
- 5) środków Funduszy Europejskich dla Wielkopolski 2021-2027, Działania FEWP.05.04 Kultura i zrównoważona turystyka na realizację takich projektu mającego na celu wzmocnienie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych, realizacja projektu w ramach tego działania przyczyni się bezpośrednio do realizacji celu LSR C.2. - Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej oraz pośrednio do realizacji celu LSR C.3. – Rozwój społeczny mieszkańców obszaru LGD,
- 6) środków Mechanizmu Europejskiego Obszaru Gospodarczego w ramach programu Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu - Fundusz Małych Grantów na dofinansowanie działań związanych z ochroną i zwiększaniem wiedzy o ekosystemach, realizacja projektu w ramach Funduszu Małych Grantów przyczyni się do realizacji celu LSR C.2. - Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej.

Realizacja celów i przedsięwzięć wskazanych w LSR również z wyżej wymienionych źródeł będzie komplementarna do wsparcia z instrumentu RLKS oraz umożliwi uzyskanie większego efektu wynikającego z łącznej interakcji, jakim jest finansowanie celów LSR z różnych źródeł, od efektu osiągniętych za pomocą finansowania tylko ze środków EFSI w ramach RLKS, dzięki takiemu podejściu do finansowania celów LSR zostanie osiągnięty efekt synergii.

Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia

Podrozdział V.1 Zgodność i komplementarność LSR z innymi dokumentami planistycznymi i strategiami

Zgodność LSR z celami PS WPR, Programu FEW 2021-2027, Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 r. oraz innymi strategiami i programami.

Tabela 16: Zgodność celów LSR z celami innych dokumentów planistycznych i strategicznych.

Cele LSR	Cele innych dokumentów planistycznych i strategii	Uzasadnienie
Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR)		
Rozwój gospodarczy obszaru LGD	Zakres wsparcia: Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki w szczególności: podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne, rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej	Cele określone w LSR są spójne i zgodne z zakresami wsparcia określonymi w PS WPR. Przedsięwzięcia P.1.1. – Podejmowanie nowych i rozwijanie istniejących działalności gospodarczych, w tym wsparcie eko-innowacji jest zgodne z zakresem wsparcia z PS WPR - Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki w szczególności: podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne, rozwijanie pozarolniczej działalności

Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej	Zakres wsparcia: Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej	gospodarczej, a przedsięwzięcia P.2.1. – Adaptacja i mitygacja do zmian klimatu oraz P.2.2. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej są zgodne z zakresem wsparcia PS WPR - Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej. Działania podejmowane w ramach realizacji przedsięwzięcia dotyczącego rozwijania działalności gospodarczej mogą być związane z wdrażaniem eko-innowacji, działania z zakresu realizacji przedsięwzięć dotyczących adaptacji do zmian klimatu i poprawy dostępu do małej infrastruktury publicznej też mogą realizować różne cele środowiskowe. Pomimo, iż projekty realizowane będą w ramach różnych przedsięwzięć PS WPR, ich efektem m.in. będą działania na rzecz zrównoważenia środowiskowego, ochrony klimatu, zatem przedsięwzięcia te są wobec siebie w pełni komplementarne, a realizacja działań przyczyni się do uzyskania efektu synergii. Dodatkowo, w wyniku realizacji projektów powstanie infrastruktura turystyczna, kulturalna lub edukacyjna, co będzie impulsem do rozwoju ruchu turystycznego, a tym samym pojawią się korzystne warunki do rozwoju przedsiębiorczości np. w branży gastronomicznej, rozrywkowej, turystyczno-rekreacyjnej. Tak więc działania z zakresu rozwoju przedsiębiorczości będą komplementarne do działań na rzecz rozwoju infrastruktury społecznej. Do działań realizowanych ze środków PS WPR komplementarne są działania realizowane ze środków Programu FEW, w tym w szczególności ze środków EFS+. Ze środków PS WPR powstanie odpowiednia infrastruktura, która będzie mogła być wykorzystywana na realizację projektów miękkich, np. zostanie zmodernizowana i wyposażona świetlica (PS WPR), w której będzie można prowadzić kursy zwiększające umiejętności osób starszych, np. z zakresu wykorzystywania Internetu, czy też spotkania dla osób starszych zwiększające wiedzę, w tym również prawną, by osoby te nie stały się ofiarami przestępstw i nadużyć finansowych.
Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027 (FEW)		
Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej	EFRR.CP5.II - Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.	Cele i przedsięwzięcia określone w LSR są spójne i komplementarne z celami określonymi w FEW 2021-2027. Działania podjęte w ramach realizacji LSR będą uzupełniać działania podejmowane przez beneficjentów FEW, a tym samym wpłyną na zwiększenie wartości osiąganych wskaźników produktu i rezultatu. Dodatkowo działania z udziałem EFS+ będą komplementarne w stosunku do działań dofinansowanych z udziałem środków EFRR, np. świetlice wiejskie zostaną zmodernizowane/doposażone w wyniku dofinansowania z EFRR, zaś w tych świetlicach będą organizowane wydarzenia kulturalne, warsztaty aktywizujące i integrujące osoby starsze/osoby z niepełnosprawnościami, warsztaty podnoszące kompetencje z udziałem środków z EFS+.
Rozwój społeczny mieszkańców obszaru LGD	EFS+.CP4.F - Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w	

odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. EFS+.CP4.G - Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej. EFS+.CP4.K - Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej EFS+.CP4.L - Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym	Komplementarność i wzajemne uzupełnianie występować będzie również na poziomie wzajemnego uzupełniania się rezultatów podejmowanych działań, np. realizując projekt polegający na modernizacji świetlicy wiejskiej poprzez zastosowanie np. pompy ciepła do ogrzania c.w.u lub budynku, osiągnięte zostaną również cele środowiskowe w postaci zmniejszenia emisji CO2. Należy zwrócić również uwagę, że spójność i komplementarność występować będzie również pomiędzy działaniami, które zostaną podjęte w ramach realizacji FEW, jak również działań przewidzianych w ramach wsparcia z innych funduszy/programów – np. w ramach wsparcia z PS WPR w zakresie dostępu do małej infrastruktury publicznej powstanie siłownia zewnętrzna, a zajęcia z aktywizujące np. osoby starsze do wyjścia z domu, podjęcia aktywności ruchowej i społecznej odbywać się będą dzięki działalności animatora w ramach projektu dofinansowanego ze środków EFS+ w ramach FEW. Pełne osiągnięcie określonego celu możliwe jest właśnie dzięki realizacji przedsięwzięć z kilku zakresów wsparcia, a takie możliwości daje właśnie komplementarność LSR z programem FEW. W wyniku realizacji przedsięwzięć określonych w LSR i FEW osiągnięty zostanie efekt synergii, którego efektem będzie większy rezultat, więcej korzyści wynikających ze współdziałania niż z działania w pojedynkę.
--	--

	osób najbardziej potrzebujących i dzieci.	
Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku (dalej SRWW)		
Rozwój gospodarczy obszaru LGD	Cel strategiczny nr 1 – Wzrost gospodarczy Wielkopolski bazujący na wiedzy swoich mieszkańców: Cel operacyjny 1.1. Zwiększenie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu poprzez interwencję w zwiększanie innowacyjności i umiędzynarodowienia MŚP	Cele i przedsięwzięcia LSR są spójne i zgodne z celami określonymi w SRWW. Przedsięwzięcie Podejmowanie nowych i rozwijanie istniejących działalności gospodarczych, w tym wsparcie ekoinnowacji jest zgodne z celem operacyjnym 1.1 SRWW. Przedsięwzięcia realizowane w ramach celu LSR - Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej, tj. Adaptacja i mitygacja do zmian klimatu, Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej, Rozwój infrastruktury służącej integracji i aktywizacji społeczności lokalnej są zgodne z celami 3.2. oraz 3.3. Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 r. Natomiast przedsięwzięcia wskazane w LSR tj. Poszerzenie oferty kulturalnej i krzewienie kultury wśród mieszkańców obszaru LGD jest zgodne z celem - celem operacyjnym 2.3. Rozwój kapitału społecznego i kulturowego regionu poprzez kształtowanie i wzmacnianie postaw prospołecznych, równościowych, innowacyjnych, w tym rozwój innowacji społecznych, wzmacnianie potencjału kulturowego i infrastruktury kultury oraz rozwój przemysłu czasu wolnego, przedsięwzięcia - Podniesienie kwalifikacji lub kompetencji dzieci i młodzieży zwiększających ich szanse edukacyjne oraz Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia i podnoszenia kwalifikacji i umiejętności osób dorosłych są zgodne z celem operacyjnym 1.3. Wzrost i poprawa wykorzystania kapitału ludzkiego na rynku pracy poprzez poprawę jakości edukacji i kształcenia, w tym dopasowanie do potrzeb rynku pracy, wzrost kompetencji osób dorosłych i ich udziału w kształceniu ustawicznym, nowoczesną infrastrukturę dla edukacji, w tym TIK, przedsięwzięcie - Usługi społeczne i przeciwdziałanie wykluczeniu jest zgodne z celem operacyjnym 2.1. Rozwój Wielkopolski świadomy demograficznie - wzmacnianie potencjału demograficznego i funkcji rodziny, rozwój srebrnej gospodarki, promocja zdrowego stylu życia, rozwój opieki i infrastruktury zdrowotnej celem operacyjnym 2.2. Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniom poprzez poprawę dostępu i standardów usług oraz funkcjonowania infrastruktury społecznej, wyrównywanie szans edukacyjnych oraz rozwijanie sektora ekonomii społecznej i solidarnej. Powyższe cele i przedsięwzięcia można uznać za zgodne, spójne i komplementarne, gdyż projekty realizowane przez LGD będą w pełni realizować wybrane cele SRWW. Będzie to prowadziło do wdrażania m.in. przedsięwzięć komplementarnych do tych realizowanych w ramach wdrażania SRWW i wywoływać będzie efekt synergii, a z uwagi na fakt, że LGD składając się z aż 13 gmin ma pod tym względem duży potencjał, do realizacji takich działań.
Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej	Cel szczegółowy nr 3 – Rozwój infrastruktury z poszanowaniem środowiska przyrodniczego Wielkopolski: Cel operacyjny nr 3.2. Poprawa stanu oraz ochrona środowiska przyrodniczego Wielkopolski poprzez zwiększanie i ochronę zasobów wód oraz poprawa ich jakości, poprawę jakości powietrza, kształtowanie świadomości i postaw ekologicznych społeczeństwa, wzmacnianie bezpieczeństwa ekologicznego i środowiskowego; Cel operacyjny 3.3. Zwiększenie bezpieczeństwa i efektywności energetycznej poprzez zwiększenie wykorzystania alternatywnych źródeł energii, w tym OZE i wodoru oraz optymalizację gospodarowania energią.	
Rozwój społeczny mieszkańców obszaru LGD	Cel strategiczny nr 1 – Wzrost gospodarczy Wielkopolski bazujący na wiedzy swoich mieszkańców: Cel operacyjny 1.3. Wzrost i poprawa wykorzystania kapitału ludzkiego na rynku pracy poprzez poprawę jakości edukacji i kształcenia, w tym dopasowanie do potrzeb rynku pracy, wzrost kompetencji osób dorosłych i ich udziału w kształceniu ustawicznym, nowoczesną infrastrukturę dla edukacji, w tym TIK	

	Cel strategiczny nr 2 Rozwój społeczny Wielkopolski oparty na zasobach materialnych i niematerialnych regionu: Cel operacyjny 2.1. Rozwój Wielkopolski świadomy demograficznie - wzmacnianie potencjału demograficznego i funkcji rodziny, rozwój srebrnej gospodarki, promocja zdrowego stylu życia, rozwój opieki i infrastruktury zdrowotnej Cel operacyjny 2.2. Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniom poprzez poprawę dostępu i standardów usług oraz funkcjonowania infrastruktury społecznej, wyrównywanie szans edukacyjnych oraz rozwijanie sektora ekonomii społecznej i solidarnej, Cel operacyjny 2.3. Rozwój kapitału społecznego i kulturowego regionu poprzez kształtowanie i wzmacnianie postaw prospołecznych, równościowych, innowacyjnych, w tym rozwój innowacji społecznych, wzmacnianie potencjału kulturowego i infrastruktury kultury oraz rozwój przemysłu czasu wolnego	
Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski 2030		
Rozwój gospodarczy obszaru LGD	Cel strategiczny nr 1 - Zwiększenie aktywności innowacyjnej w Wielkopolsce, Cel operacyjny 1.2 – Rozwój działalności innowacyjnej przedsiębiorstw, ze szczególnym uwzględnieniem wspierania i wdrażania nowoczesnych rozwiązań z obszaru ICT, Przemysłu 4.0 oraz innych wiodących technologii	Przedsięwzięcie określone w LSR - podejmowanie nowych i rozwijanie istniejących działalności gospodarczych, w tym wsparcie ekoinnowacji jest komplementarny do celu 1.2 Strategii Innowacji. W ramach przedsięwzięcia określonego w LSR będą dodatkowo premiowane projekty, w których wnioskodawca wykaże zastosowanie innowacyjnych rozwiązań, co przyczyni się do realizacji celu Regionalnej Strategii Innowacji Rozwój działalności innowacyjnej przedsiębiorstw, ze szczególnym uwzględnieniem wspierania i wdrażania nowoczesnych rozwiązań z obszaru ICT. Natomiast w ramach przedsięwzięć określonych w LSR tj. adaptacja i mitygacja do zmian klimatu, a także dzięki wdrożeniu rozwiązań OZE, wykorzystaniu pomp ciepła, likwidacji kopciuchów w ramach realizacji przedsięwzięć z zakresu poprawy dostępu do małej infrastruktury społecznej, czy też rozwoju infrastruktury służącej integracji i aktywizacji społeczności
Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej	Cel o znaczeniu horyzontalnym: Zrównoważony rozwój regionu (zeroemisyjność, elektromobilność, zielona energia, transformacja energetyczna, dekarbonizacja, gospodarka obiegu zamkniętego)	

Rozwój społeczny mieszkańców obszaru LGD	Cele strategiczny nr 4 – Kadry nowoczesnej gospodarki: Cel operacyjny nr 4.1. Wysokiej jakości oferta edukacyjna dostosowana do potrzeb branż przyszłości Cele operacyjny 4.2. – Poprawa kompetencji innowacyjnych w cyklu kształcenia i uczenia się przez całe życie.	lokalnej, realizowany będzie cel Strategii Innowacji dot. zrównoważonego rozwoju. Przedsięwzięcia LSR dotyczące m.in. podniesienia kwalifikacji lub kompetencji dzieci i młodzieży zwiększających ich szanse edukacyjne, wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia i podnoszenia kwalifikacji i umiejętności osób dorosłych będą komplementarne z celem operacyjnym 4.1 oraz 4.2 Regionalnej Strategii Innowacji dla Wielkopolski 2030. Komplementarność zostanie osiągnięta dzięki np. organizacji dodatkowych zajęć pozalekcyjnych na obszarze 13 gmin wchodzących w skład LGD, które stanowiąc będą uzupełnienie dodatkowych zajęć prowadzonych na terenach innych gmin i powiatów. Efekt synergii, w tym przypadku zostanie osiągnięty dzięki temu, że zwiększy się zakres i stopień osiągania wskazanych celów w skali całego województwa.
Strategia Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do 2030		
Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej	Cel strategiczny 2 - Infrastruktura zróżnicowana i dostępna w środowisku lokalnym	Wskazane w tabeli cele LSR są spójne z celami strategicznymi Strategii Polityki Społecznej Województwa Wielkopolskiego, gdyż realizacja przedsięwzięcia LSR - rozwój infrastruktury służącej integracji i aktywizacji społeczności lokalnej będzie realizować cel strategiczny nr 2 Strategii Polityki Społecznej, natomiast przedsięwzięcie LSR - usługi społeczne i przeciwdziałanie wykluczeniu będzie realizować cele strategiczne 1 i 4. Działania podjęte w ramach realizacji LSR dotyczące poprawy dostępności infrastruktury społecznej stanowiąc będą działania komplementarne do działań podejmowanych przez inne podmioty w ramach realizacji celu strategicznego nr 2 Strategii Polityki Społecznej. Również działania LGD z zakresu włączenia społecznego będą komplementarne do działań podejmowanych przez podmioty realizujące cel strategiczny nr 4. Dodatkowo powyższe cele mogą być realizowane również ze środków PS WPR oraz środków Programu FEW. Efekt synergii zostanie w tym przypadku osiągnięty dzięki współdziałaniu różnych podmiotów, na różnych obszarach, dofinansowaniu z różnych źródeł, ale podejmujących inicjatywy na rzecz poprawy dostępności infrastruktury społecznej oraz zwiększenia aktywności społecznej osób oraz ich włączenia społecznego.
Rozwój społeczny mieszkańców obszaru LGD	Cel strategiczny 1 - Usługi społeczne dostępne i wysokiej jakości Cel strategicznym nr 4 Mieszkańcy aktywni i włączeni w główny nurt życia społeczno-gospodarczego.	
Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego. Wielkopolska 2020+		
Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej	Cele polityki przestrzennej: ochrona walorów przyrodniczych, kształtowanie i racjonalne gospodarowanie zasobami środowiska przyrodniczego, ochrona potencjału kulturowego i krajobrazu	Przedsięwzięcia realizowane w ramach LSR, w tym w szczególności projekty z zakresu adaptacji i mitygacji do zmian klimatu będą realizować cele polityki przestrzennej dotyczące ochrony walorów przyrodniczych, ochrony potencjału krajobrazu, kształtowania i racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska przyrodniczego np. poprzez możliwość realizacji projektów związanych z nasadzeniami zieleni, poprzez tworzenie parków kieszonkowych, realizację projektów polegających na retencjonowaniu wód opadowych i wykorzystaniu tych wód

		np. do podlewania zieleni. Tym samym działania realizowane w ramach LSR oraz w ramach Planu zagospodarowania przestrzennego są do siebie komplementarne, a efekt synergii zostanie osiągnięty wskutek zjednoczonych działań na rzecz racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska przyrodniczego.
Strategie Rozwoju Gmin obszaru LGD²		
Rozwój gospodarczy obszaru LGD	Wzmacnianie potencjału gospodarczego Gminy Zapewnienie dogodnych warunków życia i inwestowania na terenie Gminy	Cele określone w LSR są zgodne z celami określonymi w strategiach rozwoju gmin obszaru LGD. Przedsięwzięcie określone w LSR - podejmowanie nowych i rozwijanie istniejących działalności gospodarczych, w tym wsparcie ekoinnowacji przyczyni się do wzmocnienia potencjału gospodarczego oraz z zapewnienia dogodnych warunków do inwestowania.
Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej	Wykorzystanie potencjału turystycznego i kulturowego gminy w jej rozwoju społeczno-gospodarczym. Rozwinięta infrastruktura gwarantująca wysoką jakość życia Rozwój rowerowej infrastruktury turystycznej. Rozwój infrastruktury chroniący i poprawiający jakość środowiska na terenie gminy. Wsparcie ochrony przyrody. Przeciwdziałanie skutków zmian klimatu. Wykorzystywanie środowiska przyrodniczego z zachowaniem jego dobrego stanu dla przyszłych pokoleń. Edukacja ekologiczna mieszkańców Gminy	Przedsięwzięcie – Adaptacja i mitygacja do zmian klimatu przyczyni się do realizacji celów związanych ze wsparciem ochrony przyrody, przeciwdziałaniem skutkom zmian klimatu, wykorzystywaniem środowiska przyrodniczego z zachowaniem jego dobrego stanu dla przyszłych pokoleń, edukacji ekologicznej mieszkańców. Przedsięwzięcia Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej oraz Rozwój infrastruktury służącej integracji i aktywizacji społeczności lokalnej przyczynią się do realizacji następujących celów: wykorzystanie potencjału turystycznego i kulturowego gmin w ich rozwoju społeczno-gospodarczym, powstania infrastruktury gwarantującej wysoką jakość życia oraz rozwoju rowerowej infrastruktury turystycznej. Natomiast przedsięwzięcie Poszerzenie oferty kulturalnej i krzewienie kultury wśród mieszkańców obszaru LGD przyczyni się do realizacji celu zwiększenia oferty kulturalnej, przedsięwzięcie Podniesienie kwalifikacji lub kompetencji dzieci i młodzieży zwiększających ich szanse edukacyjne do realizacji celu: Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji, przedsięwzięcia - Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia i podnoszenia kwalifikacji i umiejętności osób dorosłych oraz Usługi społeczne i przeciwdziałanie wykluczeniu do realizacji następujących celów: zwiększenie dostępności usług społecznych, upowszechnianie i rozwijanie rekreacji fizycznej i sportu oraz innych form aktywnego wypoczynku, zwiększenie dostępności usług medycznych, zwiększenie dostępności usług społecznych, wspieranie aktywności i integracji społecznej, zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji i kształcenia
Rozwój społeczny mieszkańców obszaru LGD	Zwiększenie oferty kulturalnej. Upowszechnianie i rozwijanie rekreacji fizycznej i sportu oraz innych form aktywnego wypoczynku na terenie gminy. Zwiększenie dostępności usług medycznych. Zwiększenie dostępności usług społecznych. Wspieranie aktywności i integracji społecznej. Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji i kształcenia przez całe życie.	

² Z uwagi na fakt, że LGD LZW skupia w swoich strukturach aż 13 gmin, w tabeli dotyczącej opisu zgodności i komplementarności LSR z innymi dokumentami planistycznymi/strategiami zrezygnowano z przedstawiania odrębnie dla każdej Strategii Rozwoju Gminy spójności z celami LSR na rzecz przedstawienia zgodności wspólnych celów, do których osiągnięcia dążą gminy obszaru LGD, z celami LSR.

	Aktywizacja mieszkańców, wspieranie aktywności i integracji społecznej. Rozwój polityki senioralnej.	przez całe życie, aktywizacja mieszkańców, wspieranie aktywności i integracji społecznej oraz do rozwoju polityki senioralnej. Efekt synergii w tym przypadku zostanie osiągnięty dzięki wprowadzeniu w LSR kryterium premiującego dotyczącego realizacji projektów w partnerstwie, a współdziałanie partnerów w zakresie realizacji konkretnych celów i przedsięwzięć przysporzy dużo większe korzyści niż realizowanie projektu w pojedynkę. Dodatkowo LSR zakłada realizację projektów partnerskich z podmiotami spoza obszaru LGD, których działania będą zmierzać do osiągnięcia celów określonych w LSR.
--	---	---

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentów strategicznych.

Komplementarność celów i przedsięwzięć określonych w LSR.

Cel C.1. Rozwój gospodarczy obszaru LGD i cel C.2. Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej – oba cele są do siebie komplementarne, gdyż podjęcie działań w ramach celu C.2. przyczyni się do powstania infrastruktury kulturalnej, edukacyjnej, turystyczno-rekreacyjnej, która będzie przyciągać mieszkańców z obszaru i spoza obszaru LGD, będzie generować ruch turystyczny, a tym samym będzie impulsem do rozwoju gospodarczego, otwarcia nowych działalności gospodarczych i rozwijania już istniejących, a więc przyczyni się do realizacji celu C.1.

Cel C.1. Rozwój gospodarczy obszaru LGD i cel C.3. Rozwój społeczny mieszkańców obszaru LGD – oba cele są do siebie komplementarne, gdyż podjęcie działań w ramach realizacji celu C.3. umożliwi społeczności lokalnej pozyskanie odpowiedniej wiedzy, umiejętności i kompetencji, które będą mogły zostać wykorzystane podejmując działanie w zakresie realizacji celu C.1. – rozpoczęcie działalności gospodarczej lub zdobycia zatrudnienia w rozwijających się przedsiębiorstwach, które realizują działania w ramach celu C.1.

Cel C.2. Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej i cel C.3. Rozwój społeczny mieszkańców obszaru LGD – oba cele są do siebie komplementarne, gdyż podjęcie działań w ramach celu C.2. przyczyni się do powstania infrastruktury kulturalnej, edukacyjnej, turystyczno-rekreacyjnej, która to zostanie wykorzystana podczas realizacji przedsięwzięć w ramach celu C.3. tj. organizowanie wydarzeń kulturalnych, rajdów rowerowych, zajęć pozalekcyjnych, wykładów UTW, kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje, działań na rzecz zwiększenia aktywności społecznej i wielu innych. Współdziałanie w ramach realizacji celu C.2. i celu C.3. wywoła efekt synergii.

Przedsięwzięcie P.1.1. Podejmowanie nowych i rozwijanie istniejących działalności gospodarczych, w tym wsparcie ekoinnowacji i przedsięwzięcie P.2.1. Adaptacja i mitygacja do zmian klimatu – zakładanie nowych i rozwijanie istniejących działalności gospodarczych często jest związane z wymianą starych i zakupem nowych urządzeń, które są bardziej energooszczędne, a także inwestycjami w termomodernizację połączoną z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii, takie działania są komplementarne do działań podejmowanych w ramach przedsięwzięcia z zakresu adaptacji i mitygacji do zmian klimatu, gdyż działania przewidziane do realizacji w obu przedsięwzięciach przyczyniają się do uzyskania takiego samego efektu, jakim jest dążenie do zrównoważenia środowiskowego i ochrona środowiska.

Przedsięwzięcie P.1.1. Podejmowanie nowych i rozwijanie istniejących działalności gospodarczych, w tym wsparcie ekoinnowacji i przedsięwzięcie P.2.2. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej – w ramach realizacji przedsięwzięcia P.2.2. realizowane będą działania wpływające m.in. na zwiększenie walorów turystycznych, kulturalno-edukacyjnych, co przyczyni się do wzmocnienia potencjału turystycznego i kulturalnego obszaru, a co się

z tym wiąże do wygenerowania ruchu turystycznego, co da impuls do rozwoju przedsiębiorczości w szczególności w branży turystycznej, rozrywkowej, gastronomicznej, z uwagi na powyższe należy stwierdzić, że przedsięwzięcia P.1.1. i P.2.2. są ze sobą komplementarne.

Przedsięwzięcie P.1.1. Podejmowanie nowych i rozwijanie istniejących działalności gospodarczych, w tym wsparcie ekoinnowacji i przedsięwzięcie P.2.3. Rozwój infrastruktury służącej integracji i aktywizacji społeczności lokalnej – w ramach realizacji przedsięwzięcia P.2.3. będą realizowane działania m.in. z zakresu modernizacji i wyposażenia świetlic wiejskich, które będą spełniać funkcje ośrodków integrująco-aktywizujących lokalną społeczność, powstała infrastruktura będzie generować znaczący ruch społeczności lokalnej, a tym samym cały obszar wokół stanie się bardziej atrakcyjny do podmiotów chcących założyć działalność gospodarczą, a także będzie sprzyjać rozwojowi działalności już istniejących, z uwagi na powyższe przedsięwzięcia P.1.1. i P.2.3 są komplementarne.

Przedsięwzięcie P.1.1. Podejmowanie nowych i rozwijanie istniejących działalności gospodarczych, w tym wsparcie ekoinnowacji i przedsięwzięcie P.3.1. Poszerzenie oferty kulturalnej i krzewienie kultury wśród mieszkańców obszaru LGD – organizacja wydarzeń kulturalnych zwłaszcza tych organizowanych z dużym rozmachem zawsze przyciąga rzesze mieszkańców, turystów, co pozytywnie wpłynie na lokowanie działalności gospodarczych różnych branż i przyczyni się do ich rozwoju, gdyż osoby uczestniczące w wydarzeniach kulturalnych będą musiały coś zjeść, gdzieś wypocząć, zatem przedsięwzięcia P.1.1. oraz P.3.1. są ze sobą komplementarne.

Przedsięwzięcie P.1.1. Podejmowanie nowych i rozwijanie istniejących działalności gospodarczych, w tym wsparcie ekoinnowacji i przedsięwzięcie P.3.2. Podniesienie kwalifikacji lub kompetencji dzieci i młodzieży zwiększających ich szanse edukacyjne – realizacji działań z zakresu podnoszenie kwalifikacji dzieci i młodzieży przyczyni się m.in. do lepszego przygotowania uczniów do pracy zawodowej i uzyskania wysokich kwalifikacji, przedsięwzięcia P.1.1. i P.3.2. są ze sobą komplementarne, gdyż osoby, które nabyły kwalifikacje w ramach przedsięwzięcia P.3.2. mogą zostać zatrudnione u osób, które prowadzą działalność gospodarczą powstałą lub rozwiniętą dzięki realizacji przedsięwzięcia P.1.1.

Przedsięwzięcie P.1.1. Podejmowanie nowych i rozwijanie istniejących działalności gospodarczych, w tym wsparcie ekoinnowacji i przedsięwzięcie P.3.3. Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia i podnoszenia kwalifikacji i umiejętności osób dorosłych – w ramach realizacji przedsięwzięcia P.3.3. związanego z podnoszeniem kwalifikacji osób dorosłych, osoby dorosłe mogą nabyć umiejętności i kwalifikacje, które mogą zostać wykorzystane w pracy zawodowej (np. warsztaty szycia dla kobiet) i uzyskać zatrudnienie w przedsiębiorstwach, które powstały dzięki realizacji przedsięwzięcia P.3.3., oba przedsięwzięcia są zatem komplementarne.

Przedsięwzięcie P.1.1. Podejmowanie nowych i rozwijanie istniejących działalności gospodarczych, w tym wsparcie ekoinnowacji i przedsięwzięcie P.3.4. Usługi społeczne i przeciwdziałanie wykluczeniu – w ramach realizacji przedsięwzięcia P.3.4. podejmowane będą np. działania na rzecz włączenia osób z niepełnosprawnościami w życie społeczne i zwiększania ich aktywności, dzięki podjętym działaniom włączającym, osoby z niepełnosprawnościami będą bardziej otwarte na zdobycie zatrudnienia, zaś zatrudnienie może zostać zaoferowane przez podmioty realizujące działania w ramach przedsięwzięcia P.1.1. z zakresu np. rozwijania działalności gospodarczej, w uwagi na powyższe oba przedsięwzięcia są do siebie komplementarne.

Przedsięwzięcia P.2.1. Adaptacja i mitygacja do zmian klimatu i przedsięwzięcie P.2.2. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej – w ramach realizacji przedsięwzięcia P.2.2. będą m.in. powstawać ścieżki rowerowe, czy też poddana zostanie termomodernizacji istniejąca infrastruktura i wykorzystywane będą odnawialne źródła energii, zatem przedsięwzięcia P.2.1. i P.2.2. będą komplementarne w zakresie osiągniętych celów dotyczących ochrony środowiska i klimatu.

Przedsięwzięcia P.2.1. Adaptacja i mitygacja do zmian klimatu i przedsięwzięcie P.2.3. Rozwój infrastruktury służącej integracji i aktywizacji społeczności lokalnej – w ramach realizacji przedsięwzięcia P.2.3. będą mogły być realizowane m.in. przedsięwzięcia z zakresu termomodernizacji z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii

infrastruktury świetlic wiejskich, zatem przedsięwzięcia P.2.1. i P.2.3. będą komplementarne w zakresie osiągniętych celów dotyczących zrównoważenia środowiskowego i ochrony klimatu.

Przedsięwzięcie P.2.1. Adaptacja i mitygacja do zmian klimatu i przedsięwzięcie P.3.1. Poszerzenie oferty kulturalnej i krzewienie kultury wśród mieszkańców obszaru LGD – realizacja przedsięwzięcia z zakresu poszerzenia oferty kulturalnej może dotyczyć m.in. kwestii związanych z zagadnieniami dotyczącymi ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu, natomiast przedsięwzięcie P.2.1 będzie te rozwiązania wdrażać, zatem oba przedsięwzięcia wzajemnie się uzupełniają – edukują i wdrażają działania na rzecz ochrony środowiska i klimatu.

Przedsięwzięcie P.2.1. Adaptacja i mitygacja do zmian klimatu i przedsięwzięcie P.3.2. Podniesienie kwalifikacji lub kompetencji dzieci i młodzieży zwiększających ich szanse edukacyjne – oba przedsięwzięcia są do siebie komplementarne, gdyż dążą do realizacji takiego samego celu jakim jest ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu, przedsięwzięcie P.3.2. będzie realizować te cele przez edukację młodego pokolenia, np. podczas zajęć młodego przyrodnika, kółka ekologicznego, itp., a przedsięwzięcie P.2.1. poprzez działania np. retencjonowanie wody opadowej, wykorzystanie OZE, nasadzenia zieleni.

Przedsięwzięcie P.2.1. Adaptacja i mitygacja do zmian klimatu i przedsięwzięcie P.3.3. Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia i podnoszenia kwalifikacji i umiejętności osób dorosłych – oba przedsięwzięcia są do siebie komplementarne, gdyż dążą do realizacji takiego samego celu jakim jest ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu, przedsięwzięcie P.3.3. będzie realizować te cele m.in. poprzez edukację - wykłady UTW o tematyce ochrony środowiska, a przedsięwzięcie P.2.1. poprzez konkretne działania na rzecz ochrony środowiska.

Przedsięwzięcie P.2.1. Adaptacja i mitygacja do zmian klimatu i przedsięwzięcie P.3.4. Usługi społeczne i przeciwdziałanie wykluczeniu – oba przedsięwzięcia wzajemnie się uzupełniają, gdyż przewidują podczas realizacji wykorzystanie rozwiązań chroniących środowisko, np. przedsięwzięcie P.3.4 podczas przygotowywania infrastruktury na potrzeby różnych form mieszkaniowych tj. mieszkania chronione, wspomagane, treningowe zakłada wyposażenie tych mieszkań w urządzenia i oświetlenie energooszczędne, tym samym działania te będą uzupełniać przedsięwzięcia P.2.1. przewidujące m.in. realizację kompleksowych projektów na rzecz ochrony środowiska i klimatu.

Przedsięwzięcie P.2.2. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej i przedsięwzięcie P.2.3. Rozwój infrastruktury służącej integracji i aktywizacji społeczności lokalnej – przedsięwzięcia są do siebie komplementarne w zakresie celu, którym jest poprawa i rozwój dostępu do niezbędnej infrastruktury służącej społeczności lokalnej do zaspokajania różnych potrzeb edukacyjnych, kulturalnych, rekreacyjno-wypoczynkowych, itd.

Przedsięwzięcie P.2.2. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej i przedsięwzięcie P.3.1. Poszerzenie oferty kulturalnej i krzewienie kultury wśród mieszkańców obszaru LGD – przedsięwzięcia wzajemnie się uzupełniają, gdyż w ramach przedsięwzięcia P.2.2. powstanie odpowiednia infrastruktura – np. może zostać zmodernizowana świetlica wiejska, w której będą odbywać się wydarzenia kulturalne realizowane w ramach przedsięwzięcia P.3.1.

Przedsięwzięcie P.2.2. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej i przedsięwzięcie P.3.2. Podniesienie kwalifikacji lub kompetencji dzieci i młodzieży zwiększających ich szanse edukacyjne -przedsięwzięcia wzajemnie się uzupełniają, gdyż w ramach przedsięwzięcia P.2.2. może powstać baza infrastrukturalna np. zielona klasa, w której będą prowadzone zajęcia pozalekcyjne realizowane w ramach przedsięwzięcia P.3.2.

Przedsięwzięcie P.2.2. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej i przedsięwzięcie P.3.3. Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia i podnoszenia kwalifikacji i umiejętności osób dorosłych przedsięwzięcia wzajemnie się uzupełniają, gdyż w ramach przedsięwzięcia P.2.2. może zostać zmodernizowana i odpowiednio wyposażona świetlica wiejska, w której będą odbywać się kursy, szkolenie e-inclusion, działania w ramach inicjatywy uczenia się przez całe życie w ramach przedsięwzięcia P.3.3.

Przedsięwzięcie P.2.2. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej i przedsięwzięcie P.3.4. Usługi społeczne i przeciwdziałanie wykluczeniu – przedsięwzięcia wzajemnie się uzupełniają, a ich współdziałanie wywołuje efekt synergii - w ramach przedsięwzięcia P.2.2. może powstać np. siłownia zewnętrzna, na której zajęcia dla seniorów będą prowadzonego przez trenera/animatora w ramach realizacji przedsięwzięcia P.3.4.

Przedsięwzięcie P.2.3. Rozwój infrastruktury służącej integracji i aktywizacji społeczności lokalnej i przedsięwzięcie P.3.1. Poszerzenie oferty kulturalnej i krzewienie kultury wśród mieszkańców obszaru LGD – oba przedsięwzięcia wzajemnie się uzupełniają, gdyż w ramach realizacji przedsięwzięcia P.2.3. może powstać infrastruktura w postaci ośrodka aktywnej społeczności, w której to będą realizowane wydarzenia kulturalne w ramach realizacji przedsięwzięcia P.3.1.

Przedsięwzięcie P.2.3. Rozwój infrastruktury służącej integracji i aktywizacji społeczności lokalnej i przedsięwzięcie P.3.2. Podniesienie kwalifikacji lub kompetencji dzieci i młodzieży zwiększających ich szanse edukacyjne – oba przedsięwzięcia są komplementarne, gdyż w ramach realizacji przedsięwzięcia P.2.3. może powstać infrastruktura związana z edukacją, w której będą np. prowadzone zajęcia w zakresie wsparcia uczniów w rozwijaniu kompetencji kluczowych w ramach realizacji przedsięwzięcia P.3.2.

Przedsięwzięcie P.2.3. Rozwój infrastruktury służącej integracji i aktywizacji społeczności lokalnej i przedsięwzięcie P.3.3. Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia i podnoszenia kwalifikacji i umiejętności osób dorosłych – oba przedsięwzięcia wzajemnie się uzupełniają, gdyż w ramach realizacji przedsięwzięcia P.2.3. może powstać np. infrastruktura związana z edukacją, w której będą podejmowane działania w ramach inicjatywy uczenia się przez całe życie – działanie realizowane w ramach przedsięwzięcia P.3.3.

Przedsięwzięcie P.2.3. Rozwój infrastruktury służącej integracji i aktywizacji społeczności lokalnej i przedsięwzięcie P.3.4. Usługi społeczne i przeciwdziałanie wykluczeniu - oba przedsięwzięcia są komplementarne, gdyż w ramach realizacji przedsięwzięcia P.2.3. może powstać infrastruktura np. świetlica wiejska, w której realizowane będą inicjatywy na rzecz włączenia społecznego i zagospodarowania czasu wolnego w ramach realizacji przedsięwzięcia P.3.2.

Przedsięwzięcie P.3.1. Poszerzenie oferty kulturalnej i krzewienie kultury wśród mieszkańców obszaru LGD i przedsięwzięcie P.3.2. Podniesienie kwalifikacji lub kompetencji dzieci i młodzieży zwiększających ich szanse edukacyjne – oba przedsięwzięcia są ze sobą komplementarne, gdyż działania w ramach realizacji przedsięwzięć mogą przyczynić się do kompleksowego rozwiązywania problemów zdiagnozowanych dla określonych grup docelowych – np. dla ludzi młodych poprzez działania polegające np. na organizacji ciekawych wydarzeń kulturalnych w ramach realizacji przedsięwzięcia P.3.1. oraz np. na organizacji zajęć pozalekcyjnych z wykorzystaniem metody doświadczalnej w ramach przedsięwzięcia P.3.2. Dodatkowo oba przedsięwzięcia zmierzają do realizacji wspólnego celu, którym jest rozwój społeczny mieszkańców obszaru LGD.

Przedsięwzięcie P.3.1. Poszerzenie oferty kulturalnej i krzewienie kultury wśród mieszkańców obszaru LGD i przedsięwzięcie P.3.3. Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia i podnoszenia kwalifikacji i umiejętności osób dorosłych – oba przedsięwzięcia są ze sobą komplementarne, gdyż działania w ramach realizacji przedsięwzięć mogą przyczynić się do kompleksowego rozwiązywania problemów zdiagnozowanych dla określonych grup docelowych – np. dla osób starszych – poprzez działania polegające na organizacji ciekawych wydarzeń kulturalnych w ramach przedsięwzięcia P.3.1. oraz organizacji kursów e-inclusion w ramach przedsięwzięcia P.3.3. Dodatkowo oba przedsięwzięcia zmierzają do realizacji wspólnego celu, którym jest rozwój społeczny mieszkańców obszaru LGD.

Przedsięwzięcie P.3.1. Poszerzenie oferty kulturalnej i krzewienie kultury wśród mieszkańców obszaru LGD i przedsięwzięcie P.3.4. Usługi społeczne i przeciwdziałanie wykluczeniu - oba przedsięwzięcia są ze sobą komplementarne, gdyż działania w ramach realizacji przedsięwzięć mogą przyczynić się do kompleksowego rozwiązywania problemów zdiagnozowanych dla określonych grup docelowych – np. dla seniorów – poprzez

działania polegające na organizacji ciekawych wydarzeń kulturalnych w ramach realizacji przedsięwzięcia P.3.1. oraz tworzeniu Centrów Aktywności Senioralnej w ramach przedsięwzięcia P.3.4. Dodatkowo oba przedsięwzięcia zmierzają do realizacji wspólnego celu, którym jest rozwój społeczny mieszkańców obszaru LGD.

Przedsięwzięcie P.3.2. Podniesienie kwalifikacji lub kompetencji dzieci i młodzieży zwiększających ich szanse edukacyjne i przedsięwzięcie P.3.3. Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia i podnoszenia kwalifikacji i umiejętności osób dorosłych – oba przedsięwzięcia są do siebie komplementarne i polegają na realizacji działań na rzecz podnoszenia umiejętności i kwalifikacji mieszkańców LGD, z tą różnicą, że w przypadku przedsięwzięcia P.3.2. działania prowadzone są na rzecz osób młodych, a w przypadku przedsięwzięcia P.3.3. na rzecz osób dorosłych. Dodatkowo oba przedsięwzięcia zmierzają do realizacji wspólnego celu, którym jest rozwój społeczny mieszkańców obszaru LGD.

Przedsięwzięcie P.3.2. Podniesienie kwalifikacji lub kompetencji dzieci i młodzieży zwiększających ich szanse edukacyjne i przedsięwzięcie P.3.4. Usługi społeczne i przeciwdziałanie wykluczeniu – oba działania są ze sobą komplementarne w zakresie podejmowania inicjatyw na rzecz społeczności lokalnej, w przedsięwzięciu P.3.2. na rzecz osób młodych poprzez np. dodatkowe zajęcia pozalekcyjne, w przedsięwzięciu P.3.4. na rzecz włączenia i zwiększenia aktywności społeczności lokalnej, oba przedsięwzięcia zmierzają do realizacji wspólnego celu, którym jest rozwój społeczny mieszkańców.

Przedsięwzięcie P.3.3. Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia i podnoszenia kwalifikacji i umiejętności osób dorosłych i przedsięwzięcie P.3.4. Usługi społeczne i przeciwdziałanie wykluczeniu - oba działania są ze sobą komplementarne w zakresie podejmowania inicjatyw na rzecz społeczności lokalnej, w przedsięwzięciu P.3.3. na rzecz osób dorosłych poprzez np. organizację kursów i szkoleń aktywizujących lokalną społeczność, w przedsięwzięciu P.3.4. np. poprzez wspieranie miejsc integracji społecznej, oba przedsięwzięcia zmierzają do realizacji wspólnego celu, którym jest rozwój społeczny mieszkańców.

Korzyści wynikające z komplementarności i synergii pomiędzy wszystkimi unijnymi funduszami, które mają wpływ na wdrożenie LSR.

Podsumowując, należy wskazać, iż komplementarność i synergia pomiędzy wszystkimi unijnymi funduszami mającymi wpływ na wdrożenie LSR daje następujące korzyści:

- 1) kompleksowe rozwiązanie zdiagnozowanych problemów – środki EFRR i EFRROW przyczyniają się m.in. do powstania odpowiedniej infrastruktury społecznej, która może być wykorzystana przy realizacji projektu z EFS+, czyli np. infrastruktura powstała w ramach dofinansowania z EFRR i EFRROW umożliwia realizację projektów z zakresu aktywnej integracji, włączenia społecznego, podnoszenia kwalifikacji i kompetencji (przykład: zdiagnozowany problem – brak oferty spędzania wolnego czasu dla seniorów, problemy zdrowotne seniorów, poczucie osamotnienia, projekt zrealizowany z EFRROW lub EFRR polega na budowie siłowni zewnętrznej, jednak bez realizacji projektu z EFS+ polegającego na zatrudnieniu animatora/trenera, który zachęci, nauczy prawidłowego korzystania z urządzeń oraz poprowadzi zajęcia, nie dojdzie do rozwiązania zdiagnozowanych problemów, a zatem konieczne jest wzajemne uzupełnianie się wsparcia ze środków EFRR i EFRROW oraz EFS+, oprócz komplementarności w tym przypadku dojdzie również do efektu synergii, gdyż współdziałanie polegające na realizowaniu działań, o których mowa powyżej będzie skuteczniejsze niż podjęcie rozproszonych, oddzielnych działań.
- 2) osiągnięcie efektu skali – poprzez realizację wielu mniejszych projektów spójnych tematycznie o zasięgu lokalnym uzyskuje się duży efekt o zasięgu regionalnym, krajowym, europejskim – np. realizacja działań na obszarach poszczególnych LGD z zakresu adaptacji do zmian klimatu, termomodernizacji połączonej z wykorzystaniem OZE oraz innych komplementarnych działań na rzecz ochrony środowiska przyczynia się do osiągnięcia rezultatów w postaci redukcji emisji CO₂, a rezultat ten ma charakter globalny,
- 3) możliwość zrealizowania większej ilości przedsięwzięć określonych w LSR w związku z możliwością sfinansowania wybranych przedsięwzięć z innych źródeł finansowania, co umożliwi realizację komplementarnych przedsięwzięć i wywoła efekt synergii wskutek możliwości otrzymania dofinansowania na

duże i kompleksowe przedsięwzięcie, które osiągnie znacząco lepsze rezultaty niż realizacja małego projektu na obszarze danej gminy,

- 4) zwiększenie zakresu oddziaływania realizowanego przedsięwzięcia,
- 5) rozwój gospodarczy obszaru LGD – dzięki komplementarności i synergii pomiędzy wszystkimi funduszami unijnymi powstanie infrastruktura kulturalna, edukacyjna, turystyczno-rekreacyjna, która będzie przyciągać mieszkańców z obszaru i spoza obszaru LGD, będzie generować znaczący ruch turystyczny, a tym samym będzie impulsem do rozwoju gospodarczego, otwarcia nowych działalności gospodarczych i rozwijania już istniejących.

Dodatkowo osiągnięcie efektu synergii działań będzie wynikało z faktu, iż określone w LSR cele i przedsięwzięcia są zgodne i komplementarne do celów i przedsięwzięć określonych w dokumentach strategicznych o zasięgu gminnym i regionalnym (dokumenty, o których mowa w tabelkach rozdziału V LSR). Tym samym inne podmioty poprzez realizację zadań określonych w tych dokumentach będą przyczyniały się do zwiększenia efektów/rezultatów określonych w LSR.

Podrozdział V.2 Integrowanie w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć

Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć.

LSR ma zintegrowany charakter i uwzględnia w swej realizacji udział przedstawicieli sektora publicznego, społecznego i gospodarczego, co przejawia się w członkowskie przedstawicieli wszystkich sektorów w każdym organie stowarzyszenia.

Podczas wdrażania LSR zapewnione zostanie wykorzystanie zasobów kulturowych, historycznych, przyrodniczych, lokalnej tradycji i dziedzictwa, co umożliwi realizację założonych w LSR celów oraz minimalizowanie zdiagnozowanych problemów.

W ramach realizacji LSR przewiduje się dofinansowanie dla operacji realizowanych w partnerstwie, tym samym nie stawia się ograniczeń, co do możliwości wyboru partnera. Celem realizacji wspólnego przedsięwzięcia mogą być zawierane partnerstwa pomiędzy podmiotami będącymi przedstawicielami różnych sektorów np. możliwe jest partnerstwo pomiędzy sektorem publicznym, którego reprezentantem będzie gmina, a sektorem społecznym, którego reprezentantem będzie organizacja pozarządowa w zakresie działań dotyczących np. organizacji wydarzeń kulturalnych. Integrowanie różnych partnerów możliwe będzie również poprzez realizację projektu własnego LGD. Możliwa będzie również realizacja projektów partnerskich z podmiotem spoza obszaru LGD zarówno krajowym, jak i zagranicznym. LGD będzie zachęcać do współpracy i udzielać zarówno wsparcia na przygotowanie projektów partnerskich, jak i stosować preferencje w kryteriach oceny wniosków dla tych wnioskodawców, którzy zamierzają realizować projekty w partnerstwie, co przyczyni się do większego zaangażowania społeczności w realizację LSR i będzie środkiem animującym współpracę. LGD będzie prowadziło również działania animujące na rzecz realizacji projektów w partnerstwie a także LGD będzie poszukiwać i kojarzyć ze sobą partnerów.

Realizacja przedsięwzięć może odbywać się również poprzez integrowanie różnych branż działalności gospodarczej. Z uwagi na fakt, że obszar LGD jest obszarem niezwykle atrakcyjnym turystycznie, rozwój potencjału turystyczno-rekreacyjnego odbywać się będzie poprzez integrowanie podmiotów działających np. w branży gastronomicznej oraz branży turystyczno-rekreacyjnej.

Integrowanie różnych partnerów może przybrać również wymiar zewnętrzny. W ramach LSR przewiduje się realizację projektów partnerskich z podmiotami spoza obszaru LSR zarówno z partnerami krajowymi, jak i zagranicznymi.

Dodatkowo, biorąc chociażby pod uwagę obecne doświadczenie LSR, w przypadku pozyskania dofinansowania z innych źródeł zewnętrznych, możliwa jest współpraca samego LGD z innym partnerem, w tym przypadku z Akademią Rozwoju Filantropii w Polsce w ramach programu „Działaj lokalnie” dofinansowanego ze środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności. Integrowanie LGD z innymi organizacjami pozarządowymi działającymi poza obszarem LGD przyczynia się w tym przypadku do kompleksowej realizacji przedsięwzięć z zakresu wspierania i aktywizowania społeczności na obszarach wiejskich i w małych miastach.

Możliwość realizowania przedsięwzięć z dofinansowania z innych środków zewnętrznych niż instrument RLKS, np. ze środków Zielony Lider, którego celem jest nawiązywanie współpracy z różnymi partnerami w celu transferu innowacyjnych rozwiązań, zdobycia wiedzy w zakresie ochrony środowiska i klimatu przyczyni się poprzez integrowanie z różnymi partnerami do kompleksowej realizacji przedsięwzięcia określonego w LSR z zakresu adaptacji i mitygacji do zmian klimatu.

LGD na rzecz osiągania wspólnych i komplementarnych celów przewiduje działania polegające na: włączaniu społeczności lokalnej w konsultacje społeczne dotyczące LSR od oceny potrzeb, poprzez identyfikację szans, aż po wyznaczanie celów, gdyż to właśnie lokalna społeczność jest najbardziej świadoma kierunków i celów, do których powinna zmierzać realizacja LSR, tym samym ważne jest prowadzenie działań animujących mających na celu utrzymanie na etapie wdrażania LSR zaangażowania tych podmiotów, które będą miały możliwość zgłaszania inicjatyw/pomysłów, które będą mogły przyczynić się w jeszcze większym stopniu do osiągnięcia wspólnych celów, ustanowienie preferencji punktowych za projekty realizowane w partnerstwie, gdyż realizacja projektów angażujących większą liczbę beneficjentów umożliwia osiągnięcie wspólnych i komplementarnych celów jak również lepszych rezultatów, poszukiwanie i aplikowanie o dofinansowanie z innych źródeł zewnętrznych jako działanie polegające na realizacji celów określonych w LSR oraz celów komplementarnych do LSR, ale z innego źródła niż instrument RLKS.

Korzyści wynikające z działań innych podmiotów, które będą komplementarne wobec LSR.

PS WPR i Program FEW na lata 2021-2027 będą realizowane przez różne grupy beneficjentów, m.in. przez przedsiębiorców, osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, jednostki zależne od jednostek samorządu terytorialnego, w tym spółki komunalne, państwowe jednostki budżetowe, uczelnie, szkoły wyższe, jednostki naukowo-badawcze, Lasy Państwowe, organizacje pozarządowe, instytucje kultury, ośrodki pomocy społecznej i wiele innych podmiotów. Podmioty te będą miały możliwość pozyskiwania wsparcia w ramach zakresów wsparcia i działań komplementarnych do tych realizowanych w ramach instrumentu RLKS przez LGD. Dodatkowo LSR przewiduje realizację działań w partnerstwie, a także realizację działań z innych źródeł dofinansowania, co będzie związane m.in. z podejmowaniem działań w partnerstwie z innymi podmiotami spoza obszaru LSR na rzecz realizacji celów określonych w LSR. Partnerstwa takie będą wiązały się ze zdobyciem cennych doświadczeń oraz wymianą dobrych praktyk. Partnerstwa zapoczątkowane w ramach realizacji takich projektów często kontynuowane są również po zakończeniu realizacji projektu, co jest niewątpliwą wartością dodaną podejścia Leader. Cele określone w LSR, a komplementarne w stosunku do celów określonych w gminnych strategiach rozwoju będą realizowane również poprzez działania poszczególnych gmin, które są podejmowane na rzecz osiągania celów określonych w ich dokumentach strategicznych. Z uwagi na powyższe różne podmioty poprzez zarówno bezpośrednią realizację celów określonych jak również poprzez podejmowanie działań komplementarnych do celów określonych w LSR będą pozytywnie oddziaływać na realizację LSR i przyczynią się do zwiększenia skali rezultatów w niej przewidzianych.

Wsparcie celów i przedsięwzięć LSR z innych programów/strategii/funduszy.

LGD zamierza ubiegać się o wsparcie z innych programów/strategii/funduszy na realizację celów i przedsięwzięć określonych w LSR. Z uwagi na fakt, że beneficjentem w przypadku aplikowania o te środki będzie LGD składane wnioski będą obejmować działania na rzecz osiągnięcia wspólnych i komplementarnych celów dla całego obszaru LGD.

Wykaz innych programów/strategii/funduszy niż RLKS umożliwiających przyznanie środków na realizację wybranych celów i przedsięwzięć LSR przedstawia tabela poniżej:

Tabela nr 17: Możliwość pozyskania wsparcia z innych programów/strategii/funduszy na realizację celów i przedsięwzięć określonych w LSR.

Nazwa programu/strategii/funduszu	Cel i przedsięwzięcie LSR, na które może	Uzasadnienie
-----------------------------------	--	--------------

	zostać przyznane wsparcie	
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu - nabór Innowacyjna zielona infrastruktura i ochrona bioróżnorodności	Cel LSR: Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej Przedsięwzięcie Adaptacja i mitygacja do zmian klimatu	Z przeprowadzonych konsultacji społecznych wynika, że mieszkańcy są świadomi skutków niekorzystnych zmian klimatu, a także wykazują chęć realizacji przedsięwzięć łagodzący skutki tych zmian. Nabór prowadzony przez WFOŚ umożliwi pozyskanie wsparcia w dziedzinie finansowania VI.3 Nasadzenia ochronne (śródpolne) na obszarach użytkowanych rolniczo i przyczyni się do łagodzenia negatywnych skutków zmian klimatu.
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu - nabór Edukacja ekologiczna	Cel LSR: Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej Przedsięwzięcie Adaptacja i mitygacja do zmian klimatu	W LSR zostały zdiagnozowane potrzeby związane z koniecznością realizacji kompleksowych działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie ochrony przyrody, środowiska i klimatu, a także wspierania działań zmierzających do wzrostu poziomu wiedzy o przeciwdziałaniu zmianom klimatu oraz zasobach obszaru. Wskazany nabór WFOŚ umożliwia pozyskanie dofinansowania w następujących dziedzinach finansowania: VII.1 Wspomaganie edukacji ekologicznej poprzez działania podnoszące świadomość ekologiczną społeczeństwa; VII.2 Wspieranie rozwoju terenowej infrastruktury edukacyjnej; VII.3 Konkursy, warsztaty, olimpiady i inne imprezy upowszechniające wiedzę ekologiczną i przyrodniczą przeznaczone w szczególności dla dzieci i młodzieży oraz VII.4 Seminaria, konferencje, szkolenia i sympozja z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej w odniesieniu do wszystkich działań objętych priorytetami WFOŚiGW w Poznaniu.
Polsko Amerykańska Fundacja Wolności – program Działaj Lokalnie	Cel LSR Rozwój społeczny mieszkańców obszaru LGD Przedsięwzięcie: Poszerzenie oferty kulturalnej i krzewienie kultury wśród mieszkańców obszaru LGD	Podczas diagnozy obszaru LGD zostały zidentyfikowane potrzeby z zakresu wspierania aktywności i integracji społeczności lokalnej. Realizacja powyższych potrzeb będzie możliwa dzięki wsparciu w ramach programu Działaj Lokalnie, którego celem jest wspieranie i aktywizowanie lokalnych społeczności na terenach wiejskich i w małych miastach poprzez projekty obywatelskie, które służą pobudzaniu aspiracji rozwojowych i poprawie jakości życia oraz przyczyniają się do budowy kapitału społecznego.
Polsko Amerykańska Fundacja Wolności – program Zielony Lider	Cel LSR: Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej Przedsięwzięcie Adaptacja i mitygacja do zmian klimatu	Zdiagnozowane problemy związane z niewystarczającą wiedzą na temat działań adaptacyjnych i mitygacyjnych do zmian klimatu oraz niewystarczającym poziomem wiedzy z zakresu ochrony środowiska będą mogły zostać rozwiązane dzięki wsparciu w ramach programu Zielony Lider, które umożliwia odbycie wizyty studyjnej zagranicznej lub krajowej umożliwiającej nawiązywanie współpracy z partnerami, transfer innowacyjnych rozwiązań, zdobycie wiedzy, w jaki sposób rozwiązać istotny dla społeczności problem w zakresie ochrony środowiska i klimatu.
Fundusze Europejskich dla Wielkopolski 2021-2027 - Działanie FEWP.05.04 Kultura i	Cel LSR: Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej	Z uwagi na potencjał obszaru LGD związany z walorami turystycznymi – lasy, jeziora, rzeki, licznymi zabytkami, bogatą historią, kulturą i tradycją lokalną, LGD oprócz możliwości jakie daje instrument RLKS będzie poszukiwać również

zrównoważona turystyka	Przedsięwzięcie Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej	dotatkowego wsparcia na realizację projektu mającego na celu wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych. Realizacja takiego projektu wynika z potrzeby wykorzystania potencjału tkwiącego na obszarze LSR celem rozwoju funkcji kulturalno-turystycznych obszaru.
Mechanizm Europejskiego Obszaru Gospodarczego program Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu - Fundusz Małych Grantów	Cel LSR: Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej Przedsięwzięcie Adaptacja i mitygacja do zmian klimatu	LGD w ramach poszukiwania wsparcia z funduszy zewnętrznych innych niż instrument RLKS będzie starała się pozyskać środki również z Mechanizmu Europejskiego Obszaru Gospodarczego (MFEEOG) w naborach dedykowanych dla organizacji pozarządowych. Dotychczas w ramach MFEEOG wsparcie dla organizacji pozarządowych było udzielane w ramach Funduszu Małych Grantów na działania, które będą chronić i zwiększać wiedzę o ekosystemach. W przypadku ogłoszenia takiego naboru w okresie wdrażania LSR, LGD będzie miało możliwość pozyskania wsparcia dla realizacji zadania w ramach przedsięwzięcia Adaptacja i mitygacja do zmian klimatu.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentów programowych.

Podsumowując informacje zawarte w tabeli powyżej należy stwierdzić, że LGD oprócz wsparcia otrzymanego w ramach instrumentu RLKS zamierza ubiegać się również o wsparcie z innych źródeł finansowania na realizację celów i przedsięwzięć zdefiniowanych w LSR. Wskazane w tabelach możliwości finansowania celów/przedsięwzięć LSR są spójne i komplementarne w stosunku do wsparcia z instrumentu RLKS, np. realizacja przedsięwzięcia w ramach RLKS polegająca na otrzymaniu środków na rozpoczęcie lub rozwój działalności gospodarczej może zostać uzupełniona wsparciem w ramach Zielonego Lidera, polegającym na odbyciu wizyty studyjnej i poznaniu dobrych praktyk związanych z innowacyjnymi rozwiązaniami w dziedzinie ochrony środowiska, które beneficjent może zaadoptować w swojej firmie. Należy zwrócić uwagę również na aspekt finansowy, na wdrażanie LSR zostały przeznaczone określone środki i może tych środków nie wystarczyć na zrealizowanie wszystkich projektów, zatem wsparcie z innych źródeł zewnętrznych będzie w pewien sposób „uzupełniać” brakujące środki na realizację operacji. Jednak najważniejszym aspektem wsparcia z innych źródeł jest fakt, że dzięki temu zostanie osiągnięty efekt synergii, gdyż zrealizowanych zostanie więcej projektów, co przyczyni się do osiągnięcia lepszych rezultatów. Dodatkowo wniosek składany przez LGD będzie obejmować działania na rzecz osiągnięcia wspólnych i komplementarnych celów dla całego obszaru LSR.

Wartość dodana podejścia LEADER.

Wartość dodana podejścia LEADER w realizacji LSR polega na:

- a) **wspieraniu niektórych grup beneficjentów w sposób odmienny od innych instrumentów wsparcia** – niewątpliwie jedną z największych korzyści podejścia LEADER są korzyści płynące z zasady oddolności, określenie grup docelowych, a także określenie beneficjentów wsparcia dokonuje się dzięki udziałowi lokalnej społeczności, miejscowych podmiotów, które określają kierunki działań LSR, gdyż są oni najlepszymi ekspertami w dziedzinie kierowania rozwojem swojego terytorium. Takie oddolne podejście umożliwia wspieranie określonych ścieżek rozwoju obszaru, która jest zgodna z potrzebami, oczekiwaniami i planami lokalnej społeczności, bo przecież to właśnie ta grupa najlepiej zna potrzeby swojego obszaru. Osiąganie tego celu poprzez wspólne podejście uwzględniające możliwość podejmowania decyzji pozwala na przejęcie kontroli nad przyszłością własnego obszaru, co dodatkowo zachęca do włączania się w proces tworzenia i realizacji LSR. Równolegle na każdym etapie procesu przygotowania i wdrażania podejścia LEADER promowany jest aktywny udział lokalnej społeczności: podczas tworzenia, wdrażania, kontrolowania oraz oceniania LGD i strategii, czego wynikiem jest zaangażowanie w ten proces ogółu społeczeństwa, grup interesów gospodarczych, obywatelskich i społecznych oraz przedstawicieli instytucji publicznych i prywatnych. Przyjęcie takiego sposobu tworzenia i wdrażania z udziałem lokalnej społeczności umożliwia precyzyjne określenie grup

beneficjentów wsparcia, które to grupy mogą różnić się od grup beneficjentów narzuconych odgórnie w innych instrumentach wsparcia. Dzięki aktywnemu włączeniu się lokalnej społeczności poprzez udział w ankietach, spotkaniach, warsztatach i innych formach konsultacji społecznych możliwe jest również dokładne wybranie grup docelowych, do których to wsparcie powinno, a wręcz musi być kierowane. Lokalna społeczność decyduje w tym przypadku również o przyjętych sposobach premiowania projektów, których beneficjentami są określone grupy osób. Projekty realizowane są na rzecz tych grup osób, dodatkowo przez LGD prowadzone będą liczne działania animacyjne, zachęcające do podjęcia działań na rzecz określonych grup beneficjentów, a animacja odbywać się będzie m.in. poprzez informowanie, szkolenia, spotkania aktywizacyjne,

- b) **brak dominacji sektora publicznego** - podejście LEADER jest również zorganizowane w ten sposób, że każdy z sektorów publicznego, społecznego, czy też gospodarczego, ma swoich reprezentantów w organach LGD, tym samym żaden z wymienionych sektorów nie odgrywa roli dominującej, a włączenie lokalnej społeczności do udziału we wszelkiego rodzaju konsultacjach i ich realny wpływ na proces decyzyjny i ostateczny kształt LSR zapewnia równy udział i reprezentację wszystkich grup interesu, nie ma w tym przypadku mowy o dominacji sektora publicznego. W LGD LZW zdiagnozowano trzy grupy interesów, do których zaliczamy grupę interesu sektora publicznego, sektora społecznego i sektora gospodarczego. Współpraca pomiędzy grupami interesu przebiega prawidłowo z uwagi na fakt, że przedstawiciele wszystkich wyżej wymienionych grup interesu zasiadają w organach LGD, dodatkowo w organie decyzyjnym Stowarzyszenia, którym jest Rada Żadna z ww. grup interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji. To, co wyróżnia podejście LEADER od pozostałych zasadza się również na włączeniu osób ze zdiagnozowanej grupy docelowej/grupy znajdującej się w niekorzystnej sytuacji w skład organów stowarzyszenia. W wyniku przeprowadzonych konsultacji społecznych i ankietyzacji, o czym szerzej w rozdziale IV Analiza potrzeb i potencjału LSR zdiagnozowano, iż grupą osób w niekorzystnej sytuacji na obszarze działania LGD są kobiety, dlatego też kobiety zasiadają w organach LGD, tym samym LGD zapewnia osobom w niekorzystnej sytuacji wywieranie bezpośredniego wpływu na funkcjonowanie i prowadzoną przez siebie działalność.

Koncepcja LEADER i rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność opierają się na nowatorskim sposobie działania łączącym ze sobą trzy elementy: obszar lokalny, partnerstwo oraz strategię rozwoju w ramach jednego podejścia. Takie podejście tworzy pozytywną wizję rezultatów, które można osiągnąć przy wsparciu aktywnego sojuszu lokalnych zainteresowanych stron. W podejściu, które w pewien sposób oparte jest „na obszarze”, finansowanie zostaje ukierunkowane na priorytety obszaru jako całości, a nie na konkretne projekty lub grupy projektów, co odróżnia podejście LEADER od typowych i charakterystycznych zasad przyznawania innych środków zewnętrznych, w których to występuje „podejście oparte na projektach”.

- c) **szczególnym sposobie doboru zakresów wsparcia** – LSR realizowane jest na obszarze, który obejmuje jednorodne, spójne społecznie i funkcjonalnie terytorium, które charakteryzuje się wspólnymi tradycjami, lokalną tożsamością, poczuciem przynależności, a także wspólnymi potrzebami i oczekiwaniami, tym samym łatwiej jest określać zakresy wsparcia dla całego obszaru, a nie dla poszczególnych grup interesu/gmin/beneficjentów, itp. Z uwagi na powyższe dobór zakresów wsparcia koncentrował się na obszarze, identyfikacji działań w kontekście lokalnych atutów, wyzwań oraz możliwości, przy zaangażowaniu i mobilizacji wewnętrznych potencjałów i zasobów obszaru. Wybrane w LSR zakresy wsparcia zostały określone w wyniku szeroko zakrojonych konsultacji społecznych. Konsultacje te przybierały różne formy, od spotkań z mieszkańcami każdej z gmin, poprzez ankietyzacje, zbieranie arkuszy pomysłów, spotkania robocze z mieszkańcami, przedstawicielami sektora społecznego, gospodarczego i publicznego, zbierania informacji mailowych, komentarzy na portalu facebook, aż do warsztatów i spotkań w ramach grupy roboczej. Podjęcie wszystkich wyżej wymienionych działań spowodowało, iż zakres wsparcia LSR skoncentrowany został na rozwoju gospodarczym obszaru LGD, poprawie dostępności i jakości infrastruktury społecznej oraz rozwoju społecznym mieszkańców obszaru LGD,
- d) **możliwości realizacji celów określonych w LSR z wykorzystaniem różnych źródeł finansowania**, cele LSR w ramach instrumentu RLKS są finansowane ze środków pochodzących z EFRROW, EFS+ oraz EFRR. Możliwość finansowania wybranych zakresów wsparcia z aż trzech funduszy, umożliwia bardziej kompleksowe rozwiązywanie zdiagnozowanych na obszarze problemów oraz pozyskiwanie trwalszych rezultatów prowadzonych działań. Wprowadzenie możliwości finansowania ze środków EFRR przedsięwzięć jest komplementarne w stosunku do dofinansowania z EFRROW. Jest niezwykle przydatnym narzędziem również

w przypadku wyczerpania środków EFRROW na realizację operacji, tak więc środki te stanowią pewne wzajemne uzupełnienie. Obecne podejście LEADER, oprócz inwestycji w projekty infrastrukturalne, dzięki zaangażowaniu znacznych środków EFS+ umożliwia podjęcie szeregu działań miękkich, a tym samym dofinansowanie to stanowi uzupełnienie zrealizowanych wcześniej przedsięwzięć infrastrukturalnych, weźmy chociażby przykład – wybudowania siłowni zewnętrznej na obszarze wiejskim, która została wybudowana ze środków EFRROW, ale zajęcia z udziałem trenera/animatora na tej siłowni odbywają się ze środków EFS+.

Rezultaty w postaci zagospodarowania czasu wolnego, stworzenia miejsca rekreacji i wypoczynku, integracji mieszkańców zostaną w pełni osiągnięte dzięki efektowi komplementarności i synergii dofinansowania realizacji przedsięwzięć zarówno ze środków EFRROW jak i EFS+.

Oczywiście działania LGD nie muszą ograniczać się tylko do dofinansowania z wyżej wymienionych środków. LGD może sięgnąć również po środki z innych źródeł zewnętrznych, chociażby z tj. środki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu, fundusze EOG, czy też środki Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności, FEW 2021-2027 i inne, które przewidują dofinansowanie przedsięwzięć realizowanych przez organizacje pozarządowe,

- e) **przyjęty sposób wdrażania LSR** - LSR będzie wdrażana zgodnie z przyjętym planem działania, przy opracowywaniu którego wzięto pod uwagę wyniki szczegółowej diagnozy przeprowadzonej przez LGD z wykorzystaniem danych i informacji pochodzących z konsultacji społecznych, ankiet, wniosków zgłoszonych przez mieszkańców i grupę roboczą, informacji od pracowników biura LGD, z którymi w sposób bezpośredni kontaktowali się członkowie Stowarzyszenia oraz podmioty zainteresowane aplikowaniem o dofinansowanie. Opracowując plan działania wzięto pod uwagę szereg czynników, o których szczegółowa mowa w LSR w rozdziale VII – Plan działania. Plan działania w zakresie ogłaszanych naborów przewiduje harmonizację następujących po sobie zakresów tematycznych, tak by realizowane projekty mogły się wzajemnie uzupełniać oraz maksymalizować pożądany rezultat dzięki efektowi synergii.
- f) **przyjęty sposób metod wdrażania LSR** - w zakresie przyjętych metod wdrażania LSR, przewiduje się wykorzystanie szerokiego spectrum sposobów wdrażania LSR - konkursy, projekty partnerskie, operacje realizowane w partnerstwie, granty na przygotowanie projektów partnerskich, operacje własne, projekty grantowe, animacje. W ramach LSR przewiduje się przeprowadzanie szeregu działań animacyjnych, polegających na animowaniu do współpracy z innymi podmiotami i realizacji projektów w partnerstwie, w tym pomoc w kojarzeniu partnerów, szkolenia, spotkania aktywizacyjne. LSR będzie wdrażana poprzez operacje realizowane w ramach wniosków składanych w formule konkursu, w tym przede wszystkim poprzez operacje realizowane w partnerstwie, czyli operacje z udziałem partnerów z obszaru jednej LSR, projekty partnerskie, czyli projekty, w których biorą udział partnerzy z obszarów różnych LSR (w tym także międzynarodowe). Operacje realizowane w partnerstwie będą premiowane, natomiast dla projektów partnerskich zarówno krajowych jak i zagranicznych będą organizowane dedykowane nabory. LSR będzie również wdrażany poprzez granty na przygotowanie projektów partnerskich z udziałem partnerów z obszarów różnych LSR. LSR będzie wdrażana również poprzez operacje własne, granty. Operacje własne będą realizować cele publiczne oraz niekomercyjne przyczyniające się do osiągnięcia celu/przedsięwzięcia określonego w LSR.

Dodatkowo, wartość dodana podejścia Leader polega na:

- 1) zwiększeniu kapitału społecznego lokalnych społeczności wiejskich poprzez wzmocnienie więzów, rozwijanie kontaktów, budowę wzajemnego zaufania, wymianę informacji, które sprzyjają współpracy, innowacjom, a nawet podejmowaniu ryzyka,
- 2) poprawie otoczenia instytucjonalnego na poziomie lokalnym obejmującego wszelkie procesy, mechanizmy, instytucje poprzez które grupy interesów, organizacje pozarządowe, przedstawiciele sektora publicznego, gospodarczego, społecznego wyrażają swoje potrzeby, korzystają ze swoich praw, a zarządzanie tymi sprawami odbywa się w sposób oparty na współpracy,
- 3) lepszych efektach i wynikach w porównaniu z wdrożeniem standardowym systemem, lepszej jakości projektów osiąganej m.in. poprzez synergię między projektami miękkimi i projektami inwestycyjnymi, realizację kilku projektów przynoszących efekt skali, małe projekty zaspokajają potrzeby trudne do zaspokojenia przez klasyczne działania, realizację projektów o charakterze kolektywnym z korzyściami dla całej społeczności, możliwość realizowania projektów przez grupy dotąd mniej aktywne, budowanie umiejętności społecznych przez prowadzoną animację, działania animacyjne na rzecz aktywnego włączenia

się w podejmowanie działań na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji oraz na rzecz osób młodych i seniorów, operacje realizowane w partnerstwie, projekty partnerskie i innowacyjność, włączenia się w proces wdrażania LSR, trójsektorowość wyrażająca się współpracą trzech sektorów publicznego, społecznego i gospodarczego, uczestniczenie w sieciach – wymiana doświadczeń, komunikowanie się z lokalną społecznością,

- 4) możliwość realizacji projektów wykraczających poza obszar jednostek administracyjnych gmin, podczas gdy w standardowych formułach naborów o dofinansowanie projektów beneficjentem jest dana jednostka samorządu terytorialnego, np. gmina,
- 5) promocji Lidera jako oryginalnego tworu nieznanego do tej pory,
- 6) poprawie estetyki przestrzeni publicznej,
- 7) wzroście rozpoznawalności LGD,
- 8) trwałości partnerstwa, które zostanie zapoczątkowane w ramach realizacji projektów LGD przetrwa również po zrealizowaniu projektu,
- 9) spadku bezrobocia również poza obszarem LGD,
- 10) napływie młodych ludzi do pracy, wygenerowanie przyrostu naturalnego poprzez realizację projektów edukacyjnych.

Podejście LEADER/RLKS wpływa również na rozwój społeczny, co wyraża się przede wszystkim w gotowości do partycypowania i podejmowania czynnych wysiłków na rzecz społeczności lokalnej. Podejście Leader oraz działania realizowane przez Lokalną Grupę Działania w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju pełnią bardzo ważną rolę w procesie przemian społeczno-gospodarczych zachodzących na obszarach objętych strategią. Funkcjonowanie LGD przyczynia się do aktywizacji mieszkańców oraz korzystnie wpływa na wykorzystanie potencjału rozwojowego terenów wiejskich. Środki pozyskane na funkcjonowanie Lokalnych Grup Działania są inwestowane w przedsięwzięcia służące mieszkańcom obszarów objętych Lokalną Strategią Rozwoju. Pieniądze wydatkowane są na projekty opracowane z udziałem mieszkańców, co oznacza że mają oni bezpośredni wpływ na inwestycje, które realizowane są w miejscu ich zamieszkania. Powoduje to budowanie wspólnoty oraz uczy współdziałania mieszkańców obszarów wiejskich. Podejście Leader wspiera włączenie społeczne, jest skutecznym sposobem budowania lokalnego potencjału, przyczynia się do tworzenia miejsc pracy w lokalnej gospodarce, wzmacnia kapitał społeczny wskutek nabywania umiejętności społecznych tzn. nawiązywania i utrzymywania kontaktów, jak również funkcjonowania w mniej lub bardziej formalnych powiązaniach (sieciach). W wyniku przeprowadzonej w 2022 r. ewaluacji wskazano, że największy wpływ na rozwój kapitału społecznego miały te działania, które oddziałują na całe środowisko. Przykładem takich działań może być wyremontowanie świetlicy czy stworzenie nowego placu zabaw. W tych miejscach potencjalnie może skupiać się środowisko, mieszkańcy, społeczność lokalna. Zatem kapitał społeczny może być budowany poprzez realizację projektów infrastrukturalnych, ale również działania aktywizacyjnych na rzecz mieszkańców, zarówno w tych obiektach, jak i w innych miejscach.

Stwierdzono również, że duży wpływ na rozwój społeczny miały realizowane przez LGD projekty współpracy z partnerami, których charakter był prospołeczny i aktywizował mieszkańców. Dbano o to, żeby z każdej z 13 gmin w projekcie brał udział przedstawiciel danej gminy. LGD „Lider Zielonej Wielkopolski” brał udział między innymi w największym projekcie współpracy z 20 partnerami (LGD z Polski oraz jedna organizacja ze Słowacji). Działania w projekcie (m.in. 4 tematyczne wizyty studyjne u partnerów) były bazą do budowania relacji między partnerami i mieszkańcami danych LGD. Rezultaty projektu były zauważalne przez społeczność lokalną. Jednym z dodatkowych pośrednich efektów, a mówiących o skali jego oddziaływania były podpisane umowy o partnerstwie pomiędzy wybranymi gminami, które brały udział w projektach współpracy.

Rozdział VI Cele i wskaźniki

Podrozdział VI.1 Opis celów i przedsięwzięć wraz z uzasadnieniem oraz sposoby ich realizacji

Cele niniejszej LSR wynikają z szerokiej diagnozy i analizy potrzeb i potencjału, które dokonane zostały na podstawie danych zebranych zarówno od urzędów gmin, z bazy danych lokalnych GUS, jak i informacji uzyskanych podczas przeprowadzonych konsultacji społecznych z mieszkańcami wszystkich gmin obszaru LGD, danych

zebranych z ankiet, arkuszy pomysłów, informacji pozyskanych od gmin członkowskich. Proces ten będący wyrazem partycypacyjnego charakteru LGD został przedstawiony w rozdziale III. Ponadto szeroka diagnoza obszaru, jego problemów, problemów mieszkańców, w tym zdefiniowanych grup docelowych oraz osób w niekorzystnej sytuacji tj. kobiet i osób z niepełnosprawnościami zawarta została w rozdziale IV, w którym znajduje się także analiza SWOT.

Dodatkowo LGD w trakcie prac nad LSR, na podstawie szczegółowej diagnozy obszaru opartej o ewaluację przeprowadzoną na koniec 2022 r., ale także konsultacji społecznych za pośrednictwem spotkań z mieszkańcami, w tym na terenie każdej z gmin, ankiet prowadzonych zarówno w formie elektronicznej jak i tradycyjnej, arkuszy pomysłów, spotkań zespołu roboczego oraz spotkań fokusowych uzyskała wyniki, które wskazali mieszkańcy i które można skategoryzować w następujący sposób:

- W zakresie działalności gospodarczej:
 - Konieczność tworzenia i rozwoju istniejących firm, a także poprawy ich efektywności w kontekście rosnących cen nośników energii 7% mieszkańców biorących udział w diagnozie,
 - Niewystarczająca oferta warsztatów i szkoleń podnoszących kwalifikacje mieszkańców 8%
 - Branże, które powinny być wspierane podczas wdrażania LSR: rekreacyjno-rozrywkowa (74,5%), gastronomiczna (69,9%), edukacyjna (68,6%), medyczna (65,4%), informatyczna (37,9%), budowlana, wraz z wypożyczaniem sprzętu budowlanego (28,8%), usług projektowych (24,2%), fryzjersko-kosmetyczna (15%), stolarska (15,7%), reklamowo-poligraficzna (7,8%), finansowa i usług doradczych (20,9%). Dodatkowo w związku z sygnalizowaniem przez respondentów konieczności wsparcia branży przemysłu metalowego i produkcji maszyn, postanowiono o ujęciu w LSR także tej branży jako branży mogącej przyczynić się do rozwoju innowacyjności na obszarze LSR.
- W zakresie zmian klimatu:
 - Konieczność podjęcia działań zmierzających do przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu oraz edukacji w tym zakresie 6%
- W zakresie małej infrastruktury np. place zabaw, mała architektura itp.:
 - Potrzeby w zakresie małej infrastruktury 12%
 - Konieczność modernizacji i budowy infrastruktury turystycznej 8%
- W zakresie obiektów infrastrukturalnych np. świetlic wiejskich, ośrodków kultury, obiektów sportowych itp.:
 - Braki w zakresie infrastruktury sportowej 4%
 - Braki w infrastrukturze społecznej 12%
- W zakresie kultury i tradycji:
 - Niewystarczająca oferta warsztatów z dziedziny tradycji lokalnych 6%
 - Konieczność poszerzenia oferty kulturalnej 11%
- W zakresie edukacji i kształcenia oraz podnoszenia kwalifikacji:
 - Wsparcie edukacji szkolnej i przedszkolnej 4%
 - Potrzeba w zakresie podniesienia kompetencji cyfrowych 4%
 - Niewystarczająca oferta warsztatów i szkoleń podnoszących kwalifikacje mieszkańców 8%
- W zakresie pomocy społecznej i przeciwdziałaniu wykluczeniu
 - Potrzeba działań profilaktycznych i prozdrowotnych 7%

Biorąc pod uwagę powyżej opisane wyniki analiz oraz konsultacji społecznych, a także wyniki diagnozy przeprowadzonej pod kątem grup docelowych wymagających wsparcia, w szczególności ludzi młodych, seniorów, kobiet i osób z niepełnosprawnościami, przedstawione w rozdziale IV, co ujawniło szereg braków i potrzeb, silnie uwidoczniły się trzy zasadnicze kierunki, które mieszkańcy obszaru poprzez

diagnozowane potrzeby, grupy oraz prezentowane pomysły wskazywali tj. obszar przedsiębiorczości, obszar infrastruktury oraz obszar społeczny. Dlatego też przy wykorzystaniu wskazanego powyżej wachlarza metod partycypacyjnych opisanych w rozdziale III, w LSR przewidziano realizację trzech celów stanowiących odpowiedź na potrzeby wynikające z przeprowadzanych analiz i konsultacji oraz przypisano im adekwatne przedsięwzięcia, co opisano i przedstawiono w tabeli 17. Ponadto, w tej tabeli, do tych celów oraz przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS wskazano sposoby ich realizacji, poprzez wskazanie dopuszczonych typów działań pozwalających osiągnąć dany cel, a także wskazano uzasadnienie.

Cel C.1.: Rozwój gospodarczy obszaru LGD dotyczy zdiagnozowanego obszaru związanego z przedsiębiorczością na terenie LGD i potrzebami w tym zakresie oraz problemami opisanymi w rozdziale IV LSR.

Osiągnięcie tego celu ma przyczynić się do rozwoju gospodarczego obszaru LRS i przełamania barier i ograniczeń w tym zakresie. Osiągnięciu tego celu służyć będzie **Przedsięwzięcie P.1.1.: Podejmowanie nowych i rozwijanie istniejących działalności gospodarczych w tym wsparcie eko-innowacji**, w ramach którego będzie można uzyskać wsparcie zarówno na założenie nowej działalności gospodarczej jak i rozwijanie już istniejącej. Przedsięwzięcie to umożliwi rozwój gospodarczy a także wdrażanie innowacji, w tym eko-innowacji i służyć będzie realizacji celu. By skwantyfikować realizowane operacje w ramach ww. przedsięwzięcia P.1.1. i celu C.1.1. sformułowano wskaźnik produktu Liczba objętych wsparciem mikro i małych przedsiębiorstw, który zmierzyć ma ilość przedsiębiorstw, których powstanie albo rozwój wsparto. W związku z faktem, że źródłem wsparcia w tym przedsięwzięciu są środki PS WPR, przypisane zostały mu najbardziej adekwatne wskaźniki rezultatu z katalogu wskaźników obowiązkowych, tj. R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich, którego jednostką miary są utworzone miejsca pracy oraz R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej, mierzący liczbę przedsiębiorstw rozwiniętych dzięki udzielonemu wsparciu w ramach WPR.

Cel C.2.: Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej stanowi odpowiedź na zdiagnozowane problemy i potrzeby w tej dziedzinie wskazywane na różnym etapie i w różnych formach tj. m.in. zarówno podczas badań ankietowych, jak i spotkań na terenie gmin. Dzięki osiągnięciu tego celu zniwelowane mają zostać zdiagnozowane potrzeby w zakresie infrastruktury służącej społeczności lokalnej, która to infrastruktura będzie także służyła realizacji tzw. Projektów miękkich, związanych z rozwojem społecznym mieszkańców obszaru LGD. W ramach tego celu wyodrębniono trzy przedsięwzięcia mające służyć jego realizacji.

Pierwszym jest **Przedsięwzięcie P.2.1 Adaptacja i mitygacja do zmian klimatu związane z tworzeniem i rozwijaniem** tzw. Zielonej infrastruktury, w ramach adaptacji i mitygacji do zmian klimatycznych, stanowiących coraz większy problem na obszarze Wielkopolski. Wskaźnik produktu przypisany do tego przedsięwzięcia tj. Zielona infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania się do zmian klimatu, dotyczy infrastruktury której rodzaje mieszczą się w katalogu dopuszczonych typów działań w ramach tego przedsięwzięcia i mierzone będą powierzchnią terenów, których dotyczyć będą poszczególne przedsięwzięcia.

Wskaźnik rezultatu z uwagi na fakt, że źródłem wsparcia w tym przedsięwzięciu są środki PS WPR, przypisany do tego przedsięwzięcia z katalogu wskaźników obowiązkowych to R.27 Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycje na obszarach wiejskich, mierzący liczbę operacji, jaka zrealizowana została w ramach tego przedsięwzięcia i jest to kwantyfikacja zasięgu interwencji zapewniających wsparcie inwestycyjne związane z dbałością o środowisko lub klimat na obszarach wiejskich.

Kolejnym przedsięwzięciem w ramach celu C.2. jest **Przedsięwzięcie P.2.2. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej**, którego źródłem finansowania ma być PS WPR, w ramach którego ma być realizowany zakres związany z budową małej architektury, infrastruktury turystycznej, edukacyjnej w plenerze, ochrony przyrody czy miejsc spotkań mieszkańców. Przedsięwzięcie to przyczyniać się będzie do realizacji Celu C.2. a z uwagi na jego charakter tematyczny przypisane mu zostaną trzy wskaźniki produktu tj. Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem, mierzący liczbę obiektów jakich dotyczyły realizowane projekty; wskaźnik produktu Wspierana infrastruktura rowerowa, mierzący długość wspartej infrastruktury i wskaźnik produktu Liczba wspartych miejsc aktywizacji społecznej, mierzący liczbę obiektów objętych wsparciem. Z katalogu wskaźników obowiązkowych PS WPR przypisano do mierzenia efektów realizacji tego przedsięwzięcia wskaźnik rezultatu R.41PR Łączenie obszarów wiejskich w Europie mający na celu określenie ilościowe udziału ludności wiejskiej objętej operacjami mającymi na celu poprawę dostępu do usług i infrastruktury i miernikiem w tym wskaźniku będzie liczba osób.

Tabela 18: Cele wraz z przedsięwzięciami i ich sposobami realizacji/dopuszczonymi typami działań oraz uzasadnieniami

Cel	Przedsięwzięcie	Dopuszczone typy działań pozwalających osiągnąć cel/sposoby realizacji przedsięwzięć	Uzasadnienie
C.1. Rozwój gospodarczy LGD	P.1.1. Podejmowanie nowych i rozwijanie istniejących działalności gospodarczych w tym wsparcie ekoinnowacji	- Rozwój lokalnej przedsiębiorczości, w tym innowacyjnej oraz promocja wzrostu zatrudnienia, - Termomodernizacja obiektów z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii, - Wsparcie tworzenia i rozwoju działalności gospodarczej z branż: rekreacyjno-rozrywkowej, gastronomicznej, edukacyjnej, medycznej, informatycznej, budowlanej, wraz z wypożyczaniem sprzętu budowlanego, usług projektowych, fryzjersko-kosmetycznej, stolarskiej, reklamowo-poligraficznej, finansowej i usług doradczych, przemysłu metalowego i produkcji maszyn.	Biorąc pod uwagę opisaną dotychczas diagnozę i potrzeby oraz problemy wskazane w tym i poprzednich rozdziałach m.in. IV, należy wskazać kluczowe wyniki konsultacji leżące u podstaw przyjęcia trzech celów realizacji LSR oraz odpowiadające im wskaźniki: 75% mieszkańców obszaru LGD oczekuje wsparcia seniorów tj. osób powyżej 60 roku życia, jako stanowiących istotną grupę w starzejącym się społeczeństwie,
C.2. Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej	P.2.1. Adaptacja i mitygacja do zmian klimatu	- Dokonywanie nowych i rewaloryzacja istniejących nasadzeń i terenów zielonych, w tym działania ukierunkowane na likwidację miejskich wysp ciepła wraz z kompleksowymi działaniami informacyjno-edukacyjnymi w tym w zakresie, zmierzającymi do wzrostu poziomu wiedzy o przeciwdziałaniu zmianom klimatu oraz zasobach obszaru, - Działania zwiększające poziom zagospodarowania /retencjonowania wód, które mogą być uzupełniane przez przedsięwzięcia w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury wraz z kompleksowymi działaniami informacyjno-edukacyjnymi w tym zakresie zmierzającymi do wzrostu poziomu wiedzy o przeciwdziałaniu zmianom klimatu oraz zasobach obszaru, - Działania ukierunkowane na magazynowanie wody, w tym w oparciu o ekosystemy w celu ochrony przed suszami i powodzią.	- Problemem jest starzenie się społeczeństwa na obszarze LGD. Średnia dla LGD o ile przybyło seniorów to średnia wynosząca ponad 4% w zaledwie kilka lat i jest zatrważającą daną i to pomimo dużego napływu nowych mieszkańców. Wskazuje to na niewielkie wyhamowanie dynamiki, ale nie oznacza to zatrzymania tego trendu, który w dodatku nie jest związany z wyludnianiem się obszaru LGD, gdyż notuje się przyrost liczby mieszkańców, Problemami seniorów są niski poziom aktywności osób starszych (47% osób wskazuje taki problem), co może wiązać się też z problemem w postaci braku lub niewystarczającej oferty zagospodarowania czasu wolnego (29%). Ponadto wskazywany jest brak kompleksowej opieki nad zdrowiem seniorów/brak oferty darmowych badań profilaktycznych (44%); brak znajomości prawa i przepisów
	P.2.2. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej	- Budowa i wyposażanie na obszarze LGD małej architektury edukacyjnej, - Przedsięwzięcia małej skali, obejmujące poprawę funkcjonalności, bezpieczeństwa i estetyki lokalnej przestrzeni, w tym wprowadzenie „zielonej” przestrzeni,	

		• Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki, w oparciu o walory krajobrazowe i miejscowy potencjał turystyczny, • Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, • Ochrona dziedzictwa kulturowego, historycznego i przyrodniczego obszaru LGD, • Wsparcie dla produktu lokalnego, • Poprawa atrakcyjności turystycznej i wizerunkowej obszaru LGD, • Tworzenie miejsc spotkań mieszkańców i rozwoju kultury.	skutkujący tym, że seniorzy bywają ofiarami przestępstw i nadużyć finansowych (40%) i problem e-wykluczenia/niewystarczających kompetencji cyfrowych (35%), • 76% mieszkańców oczekuje wsparcia ludzi młodych - do 25 roku życia, którzy wymagają wsparcia zarówno na etapie edukacji, jak i wchodzenia w życie dorosłe i wnoszący coraz więcej do lokalnej społeczności, • Problemy ludzi młodych można podzielić na dwie kategorie. Pierwsza, związana jest ze sferą edukacyjną, gdyż konsultacje społeczne wykazały, iż problem stanowi brak atrakcyjnej oferty zajęć dla przedszkolaków (31%); brak atrakcyjnej oferty bezpłatnych zajęć pozalekcyjnych (50%); nieatrakcyjny sposób prowadzenia zajęć/lekcji (33%); braki w odpowiednim wyposażeniu przedszkoli/szkół uniemożliwiające prowadzenie ciekawych zajęć (34%); zbyt mała liczba zajęć wykorzystująca sposób nauczania z wykorzystaniem metody doświadczalnej (43%). Drugą kategorią problemów tej grupy jest to, co dzieje się poza sferą edukacji, tj. brak oferty spędzania czasu wolnego (39%); brak odpowiedniej oferty kulturalnej (41%); deficyt infrastruktury takiej jak np. street workout, skatepark, czyli skierowanej dla starszych dzieci, młodzieży i ludzi młodych (33%).
	P.2.3. Rozwój infrastruktury służącej integracji i aktywizacji społeczności lokalnej	• Budowa, przebudowa, modernizacja infrastruktury związanej z edukacją, wolnym czasem, sportem i rekreacją, • Tworzenie ośrodków aktywnej społeczności i wykorzystanie infrastruktury (np. świetlic wiejskich), • Działania łączące w sobie komponent niskoemisyjny i turystyczny, takie jak dbałość o lokalną sieć dróg pieszo-rowerowych i dróg rowerowych m.in. prowadzących do miejsc zabytkowych, • Tworzenie miejsc rozwoju kultury, • Termomodernizacja obiektów wraz z elementami odnawialnych źródeł energii w projektach bazujących na wykorzystaniu lokalnego potencjału rozproszonego, • Przywrócenie obiektom utraconych funkcji społeczno-gospodarczych na zdegradowanych obszarach oraz wzmocnienie rozwoju społeczno-gospodarczego i środowiskowego, • Modernizacja oraz doposażanie infrastruktury służącej społeczności lokalnej, w tym świetlic wiejskich.	
C.3. Rozwój społeczny mieszkańców obszaru LGD	P.3.1. Poszerzenie oferty kulturalnej i krzewienie kultury wśród mieszkańców obszaru LGD	• Działania dotyczące dziedzictwa kulturowego, w tym usług w dziedzinie kultury, np. organizacji wydarzeń kulturalnych dla mieszkańców obszaru LSR, promujących lokalną kreatywność, a także wspierających świadomość znaczenia dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi, • Działania o charakterze kulturowym, a także poprzez organizowanie społeczności lokalnej i animację społeczną,	

		• Wsparcie kultury na wsi z wykorzystaniem istniejącej infrastruktury, • Wsparcie podmiotów tworzących ofertę kulturalną dla społeczności na obszarze LGD, • Wspieranie aktywności i integracji społeczności lokalnej,	Problemem jest także przemoc fizyczna/psychiczna/cyberprzemoc, z którą ludzie młodzi obcuja wśród rówieśników, otoczenia lub w świecie cyfrowym (25%) i która na nich oddziałuje i muszą się z tym mierzyć, jednocześnie mając niewystarczającą ofertę opieki psychologicznej i pedagogicznej (27%). A problemy te potęguje m.in. zanikanie bezpośrednich więzi i relacji na rzecz kontaktów on-line (60%), nasilone w trakcie pandemii COVID, • Osoby z niepełnosprawnościami, także są grupą, których wsparcia oczekuje 61% mieszkańców, • Osoby z niepełnosprawnościami cechuje poczucie osamotnienia (33%), co zapewne wiąże się ze zjawiskiem stygmatyzacji osób z niepełnosprawnościami (23%) ale też z brakiem atrakcyjnych form integracji i włączenia w życie społeczne (36%), w tym brakiem oferty kulturalnej dostosowanej do osób z niepełnosprawnościami (23%). Brak możliwości interakcji z innymi członkami społeczności lokalnej prowadzi także do problemów ze znalezieniem znajomych i nawiązania relacji rówieśniczych (28%). Dodatkowo osoby z niepełnosprawnościami borykają się z barierami architektonicznymi (29%) oraz niewystarczającą ofertą bezpłatnie świadczonych usług rehabilitacji (30%),
	P.3.2. Podniesienie kwalifikacji lub kompetencji dzieci i młodzieży zwiększających ich szanse edukacyjne	• Tworzenie nowych miejsc edukacji przedszkolnej, • Utrzymanie miejsc przedszkolnych, • Rozwijanie jakości edukacji przedszkolnej, • Oferowanie zajęć dodatkowych, zajęć kompensacyjnych i wyrównujących szanse dzieci przedszkolnych, • Rozwijanie kompetencji kadr w przedszkolach, • Zwiększenie dostępu do specjalistów w zakresie wczesnej diagnozy na poziomie przedszkoli (w tym psychologicznej, pedagogicznej, logopedycznej, zaburzeń SI), • Wsparcie uczniów w rozwijaniu kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy, społecznych i społeczno-emocjonalnych, w tym innowacyjnych, kreatywnych przedsiębiorczych, cyfrowych, w obszarze sztucznej inteligencji, • Realizacja działań społeczno-wychowawczych (w tym eko-edukacja oraz działania antydyskryminacyjne), • Działania więziotwórcze szkoły polegające na wzmocnieniu relacji szkoła-nauczyciele-rodzice-uczniowie, • Wsparcie w zakresie indywidualizacji pracy z uczniem, • Podnoszenie kompetencji i wiedzy nauczycieli, w tym nauczycieli świetlic szkolnych, • Realizacja kompleksowych programów rozwoju szkół, obejmujących m.in. rozwój kompetencji kluczowych, w tym dla rozwoju zielonych gałęzi gospodarki, cyfryzację edukacji, realizację działań społeczno-wychowawczych, • Przygotowanie kadr kształcenia zawodowego, szkolenia branżowe dla nauczycieli kształcenia zawodowego u pracodawców, • Wsparcie szkolnictwa zawodowego, w tym rozwój staży u pracodawców i wzmocnienie współpracy szkół z pracodawcami,	

		• Wsparcie zajęć pozalekcyjnych służących rozwojowi kompetencji, umiejętności, uzdolnień, zainteresowań uczniów, w tym m.in.: zgodnych z potrzebami rynku pracy, proinnowacyjnych, cyfrowych, pobudzających kreatywność itp., • Działania na rzecz edukacji włączającej m.in. podnoszenie kompetencji kadr w zakresie organizacji lub podnoszenia jakości edukacji włączającej i zajęcia specjalistyczne dla dzieci, uczniów z niepełnosprawnościami w środowisku przedszkolnym, szkolnym i pozaszkolnym (wsparciem specjalistycznym mogą zostać objęte także osoby z otoczenia uczniów), • Wyposażenie w odpowiednie pomoce naukowe dla kadry pedagogicznej, materiały dydaktyczne dla uczniów i przedszkolaków, • Wsparcie na rzecz poradni psychologiczno-pedagogicznych, • Działania na rzecz upowszechnienia poradnictwa edukacyjnego i doradztwa zawodowego.	• Kobiety, według 75% mieszkańców obszaru LGD wymagają dodatkowego wsparcia. • Liczba kobiet bezrobotnych jest dwukrotnie wyższa niż mężczyzn, • Stereotyp kobiety jako osoby zajmującej się dziećmi i domem (47% wskazuje taką odpowiedź), co częstokroć wobec problemu niewystarczającej ilości miejsc opieki przedszkolnej (34%) prowadzi do problemów kobiet związanych z pogodzeniem życia zawodowego i rodzinnego (41%), szczególnie wobec braku elastycznych form zatrudnienia (38%) i niskiego poziom wykształcenia i kwalifikacji (15%), • Na terenie obszaru LGD znajdują się liczne obiekty, stanowiące obszar chronionego krajobrazu oraz potencjał turystyczny do uprawiania turystyki pieszej, rowerowej i konnej. Użytki leśne, pokrywają ponad 20% ogółu powierzchni, • Liczne rzeki: Warta, Moskawa, Miłosławka, Głuszynka, Kamionka, Kopla, Lubieszka, Pysząca, Samica, Średzka Struga, Kotlinka, Witrynka, Kanał Mosiński, Kanał Szymanowo-Grzybno oraz duża zasobność jezior (Bnińskie, Kórnickie, Skrzyneckie Duże, Skrzyneckie Małe, Jarosławskie, Kielczynek, Konarskie, Grzymisławskie, Jeziora Rynny Kórnicko-Zaniemyskiej – Jezioro Wielkie, Jezioro Małe, Łękno) wykorzystywane są
	P.3.3. Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia i podnoszenia kwalifikacji i umiejętności osób dorosłych	• Wsparcie osób dorosłych w zakresie kompetencji lub umiejętności podstawowych realizowane poza Bazą Usług Rozwojowych, poprzez zastosowanie modelu „Ścieżki poprawy umiejętności” (upskilling pathways), dotyczące wyłącznie nabywania kompetencji lub umiejętności podstawowych, • Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych, w tym uniwersytetów III wieku (UTW) poprzez wsparcie wykorzystania istniejącej infrastruktury edukacyjnej, kulturowej itp. jako punktów animowania pozaformalnej edukacji osób dorosłych w środowisku lokalnym - na przykładzie Lokalnych Ośrodków Wiedzy i Edukacji (LOWE), • Tworzenia i działania uniwersytetów III wieku (UTW),	

		• Działania społeczne poświęcone zdobywaniu wiedzy w oparciu o zasoby lokalne, • Wsparcie wzmocnienia kapitału społecznego, • Umożliwienie lokalnym społecznościom inicjowania i realizacji w sposób partycypacyjny działań rozwojowych odpowiadających na wyzwania społeczne, gospodarcze i środowiskowe danego obszaru, • Organizacja kursów i szkoleń e-inclusion, • Organizacja kursów i szkoleń aktywizujących lokalną społeczność, • Podejmowanie działań w ramach inicjatywy uczenia się przez całe życie,	wędkarsko i mające duży potencjał do turystyki kajakowej, niestety nie są przygotowane do tego infrastrukturalnie, brak pomostów pływających i niewystarczająca ilość przystani, zwłaszcza na największej rzece – Warcie, • Branże najbardziej potrzebujące wsparcia: rekreacyjno-rozrywkowa (74,5%), gastronomiczna (69,9%), edukacyjna (68,6%), medyczna (65,4%), informatyczna (37,9%), budowlana, wraz z wypożyczaniem sprzętu budowlanego (28,8%), usług projektowych (24,2%), fryzjersko-kosmetyczna (15%), stolarska (15,7%), reklamowo-poligraficzna (7,8%), finansowa i usług doradczych (20,9%). Ponadto w związku z sygnalizowaniem przez respondentów konieczności wsparcia branży przemysłu metalowego i produkcji maszyn, postanowiono o ujęciu w LSR także tej branży jako branży mogącej przyczynić się do rozwoju innowacyjności na obszarze LSR, • Duża potrzeba wdrażania innowacyjnych rozwiązań, w tym ekoinnowacyjnych sprzyjających ochronie środowiska oraz z ograniczonym wpływem na środowisko • Zmianę miejsca zamieszkania rozważa aż 36% odpowiadających, głównym powodem ewentualnej decyzji o wyprowadzce jest brak perspektyw zawodowych, • We wszystkich badanych gminach poziom wskaźnika osób w wieku produkcyjnym w ludności ogółem spada i średnio dla
	P.3.4. Usługi społeczne i przeciwdziałanie wykluczeniu	• Rozwój usług zdrowotnych lub społecznych na rzecz osób z kategorii wysokiego ryzyka socjalnego, seniorów, osób z niepełnosprawnościami i innych osób wymagających wsparcia oraz ich otoczenia, • Usługi świadczone w bezpiecznych i niestygmatyzujących miejscach, w tym m.in. dziennych domach, ośrodkach wsparcia, domach sąsiedzkich, • Rozwój usług opiekuńczych, szkolenia z zakresu zakładania miejsc opieki i świadczenia usług społecznych oraz wsparcie kadry i opiekunów faktycznych (nieformalnych), • Tworzenie mieszkań wspomaganych i chronionych oraz dostosowanie mieszkań z dodatkowym wsparciem, w tym m.in. z usługami opiekuńczymi, asystenckimi, specjalistycznymi, terapeutycznymi oraz wsparcie mieszkalnictwa adaptowalnego, • Rozwój usług zdrowotnych i społecznych na rzecz osób wymagających wsparcia.	

			całego obszaru spadek ten wynosi 4,59% i nie są to optymistyczne dane w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru LGD, • Mieszkańcy obszaru LGD wskazali na potrzeby realizacji operacji związanych przede wszystkim z inwestycjami w małą infrastrukturę – 12%; taki sam procent społeczeństwa wypowiedział się, że widzi największą potrzebę inwestowania w infrastrukturę społeczną. Na wysokim miejscu w hierarchii potrzeb znalazła się również potrzeba poszerzenia oferty kulturalnej - 11%, warsztaty, szkolenia podnoszące kompetencje mieszkańców oraz inwestycje w infrastrukturę turystyczną i małą infrastrukturę edukacyjną – po 8%, przedsiębiorczość i profilaktyka zdrowotna i opieka społeczna po 7%, w dalszej kolejności potrzeb znalazły się adaptacja do zmian klimatu, warsztaty z dziedziny tradycji lokalnych oraz organizacja imprez i festynów – po 6%,
--	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie konsultacji społecznych i dokumentów programowych

Ostatnim przedsięwzięciem w ramach celu C.2. jest **Przedsięwzięcie P.2.3. Rozwój infrastruktury służącej integracji i aktywizacji społeczności lokalnej** dedykowany większej infrastrukturze, mającej służyć integracji i aktywizacji mieszkańców i przyczyniający się za razem do zaspokojenia potrzeb infrastrukturalnych w tym kontekście, a tym samym realizacji celu C.2. Do przedsięwzięcia tego zostały przypisane wskaźniki produktu związane z EFRR odpowiadające przewidywanym typom projektów, stanowiących odpowiedź na zdiagnozowane problemy i potrzeby. Pierwszym wskaźnikiem produktu jest wskaźnik RCO058 Wspierana infrastruktura rowerowa, oznaczający długość nowo wybudowanej lub znacznie zmodernizowanej dedykowanej infrastruktury rowerowej w ramach projektów objętych wsparciem. Infrastruktura rowerowa obejmuje obiekty rowerowe oddzielone od dróg dla ruchu drogowego lub innych części tej samej drogi środkami konstrukcyjnymi (krawężnikami, barierkami), ulice rowerowe, tunele rowerowe itp. W przypadku infrastruktury rowerowej z wydzielonymi jednokierunkowymi pasami (np. z każdej strony drogi) mierzona jest długość pasa

ruchu. Drugim wskaźnikiem produktu jest FEW5.2-P.2 Liczba wspartych miejsc aktywizacji społecznej przez który rozumie się liczbę wspartych miejsc/obiektów, które mają służyć aktywizacji społecznej. Przez wsparcie miejsc/obiektów rozumie się obiekty wybudowane, przebudowane, rozbudowane lub wyposażone, objęte termomodernizacją w wyniku realizacji projektu. Trzecim wskaźnikiem produktu jest wskaźnik RCO077 Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem związany z liczbą takich obiektów wspieranych przez Fundusze. Do przedsięwzięcia tego zostały także wybrane trzy wskaźniki rezultatu odpowiadające wskaźnikom produktu. Pierwszym jest wskaźnik rezultatu RCR077 Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem, który mierzy osoby odwiedzające na rok; wskaźnik rezultatu RCR064 Roczna liczba użytkowników infrastruktury rowerowej, który mierzy liczbę użytkowników infrastruktury rowerowej na rok finansowanej w ramach projektów objętych wsparciem; FEW5.2-R1 Ludność korzystająca z miejsc aktywizacji społecznej, mierzący liczbę osób na terenie objętym strategiami rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność korzystająca we wspartych miejsc aktywizacji.

Cel C.3.: Rozwój społeczny mieszkańców obszaru LGD służyć ma rozwojowi społecznemu mieszkańców obszaru LGD, a jego realizacja ma nastąpić poprzez realizację czterech typów przedsięwzięć ogniskujących się wokół czterech kluczowych zagadnień związanych ze społecznością lokalną.

Przedsięwzięcie 3.1. Poszerzenie oferty kulturalnej i krzewienie kultury wśród mieszkańców obszaru LGD ma na celu rozwinięcie i stworzenie odpowiedniej oferty, mającej wspomóc aktywizację społeczności w tym zakresie i stworzyć zachętę do uczestnictwa w życiu społeczności, tym samym przyczyniając się także do niwelowania problemów społecznych. Przedsięwzięciu temu przypisany został wskaźnik produktu FEW4I-P1 Liczba inicjatyw w zakresie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego, którego miernikiem będzie liczba wspartych inicjatyw. Odpowiada mu wskaźnik rezultatu FEW4I-R1 Liczba gmin, które zostały objęte inicjatywą w zakresie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego, mierzący liczbę gmin na terenie których takie wsparcie nastąpiło.

Przedsięwzięcie 3.2.: Podniesienie kwalifikacji lub kompetencji dzieci i młodzieży zwiększających ich szanse edukacyjne poświęcone jest edukacji dzieci przedszkolnych i szkolnych i ma na celu stworzenie lepszej oferty edukacyjnej, jej rozwinięcie i uzupełnienie wraz z różnego typu specjalistycznym wsparciem, którego dzieci wymagają na tym etapie edukacji. Miernikiem realizacji tego przedsięwzięcia jest wskaźnik produktu PLFCO01 Liczba dzieci objętych dodatkowymi zajęciami w edukacji przedszkolnej, który mierzy liczbę takich dzieci oraz wskaźnik produktu PLFCO03 Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem, który mierzy liczbę dzieci objętych wsparciem. Wskaźnikiem rezultatu dla wskaźnika produktu PLFCO03 Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem jest wskaźnik rezultatu PLFCR01 Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu, który będzie odnosić się do liczby dzieci, które zakończyły udział w projekcie.

Przedsięwzięcie 3.3.: Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia i podnoszenia kwalifikacji i umiejętności osób dorosłych, dotyczy z kolei dorosłych osób kształcących się i podnoszących swoje umiejętności i kwalifikacje społeczne i wpisuje się w realizację Celu C.3. związanego z rozwojem społecznym mieszkańców. Przypisany został mu wskaźnik produktu PLGCO03 Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w zakresie umiejętności lub kompetencji podstawowych, realizowanym poza Bazą Usług Rozwojowych, mierzący liczbę osób, która skorzystała ze wsparcia. Wskaźnikiem rezultatu tego przedsięwzięcia jest natomiast PLGCR01 Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu, badający liczbę osób, które nabyły kwalifikacje po opuszczeniu programu.

Ostatnim przedsięwzięciem w ramach celu C.3. jest **Przedsięwzięcie 3.4.: Usługi społeczne i przeciwdziałanie wykluczeniu**, poświęcone usługom społecznym i przeciwdziałaniu wykluczeniu, w ramach którego osoby wymagające wsparcia będą mogły uczestniczyć w projektach, które tego typu wsparcie społeczne mogą zaoferować. Wskaźnik produktu PLKLCO02 Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie zmierzyć ma liczbę osób objętych wsparciem, a wskaźnik rezultatu PLKLCR04 Liczba osób świadczących usługi w społeczności lokalnej dzięki wsparciu w programie, ma na celu zweryfikowanie liczby osób świadczących usługi w ramach udzielanego wsparcia.

Zauważyć należy, że sposobami realizacji przedsięwzięć nie są tylko działania wskazane w powyższej tabeli, ale także formy w których te działania będą realizowane. LGD planuje, realizację operacji w konkursach, projektach w partnerstwie, projektach partnerskich, operacjach własnych i projektach grantowych. W załączniku nr 1 do LSR Cele i przedsięwzięcia przypisano ww. formy do poszczególnych celów i przedsięwzięć LSR, a szczegółowe uzasadnienie w tym zakresie zawarto w rozdziale VII (podrozdział Informacja o realizacji projektów grantowych, operacji własnych i operacji realizowanych w partnerstwie, a także partnerskich z partnerami spoza obszaru danej LSR).

Zredagowane cele są w maksymalnym stopniu, na jaki pozwala charakter LGD oraz podejście LEADER i zakres możliwych do realizacji w ramach działań EFSI odpowiedzią na zdiagnozowane potrzeby i problemy w trzech obszarach tematycznych tj. przedsiębiorczość, obszar infrastruktury oraz obszar społeczny. Natomiast w związku ze specjalizacją LSR i zdiagnozowanymi obszarami interwencji, LSR w zakresie PS WPR nie realizuje zakresu tematycznego związanego ze wsparciem rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia lub rozwijania gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych

i gospodarstw opiekuńczych, gdyż diagnoza, konsultacje i analiza potrzeb oraz potencjału nie wskazały konieczności wsparcia w tym zakresie.

LGD przewiduje, że przedsięwzięciem szczególnie nastawionym na innowacje będzie w ramach celu C.1. Rozwój gospodarczy obszaru LGD, przedsięwzięcie P.1.1. Podejmowanie nowych i rozwijanie istniejących działalności gospodarczych, w tym wsparcie ekoinnowacji, które z uwagi na duży potencjał przedsiębiorców, dążących do nieustannego rozwoju, wiodą naturalny prym we wdrażaniu innowacji, częstokroć w tym zakresie przyczyniając się do tworzenia nowych miejsc pracy i/lub wzrostu kwalifikacji pracowników. Dodatkowo, by sprzyjać innowacyjności podejmowanych działań i projektów, LGD planuje, by w kryteriach oceny wniosków innowacyjność była premiowana pulą do 10% punktów możliwych do uzyskania.

Cele i przedsięwzięcia, wraz z podziałem budżetu na poszczególne przedsięwzięcia oraz grupy docelowe i typy beneficjentów, a także sposoby realizacji wskazano w załączniku nr 1 do LSR Cele i przedsięwzięcia.

Podrozdział VI.2 Cele wraz ze źródłami finansowania

Tabela 19: Cele, przedsięwzięcia i odpowiadające im źródła finansowania.

Cel	Źródło finansowania
Cel C.1. Rozwój gospodarczy obszaru LGD	
P.1.1. Podejmowanie nowych i rozwijanie istniejących działalności gospodarczych, w tym wsparcie ekoinnowacji	PS WPR (zakres wsparcia: 1.rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki poprzez: a. podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne; b. rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej)
Cel C.2. Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej	
P.2.1. Adaptacja i mitygacja do zmian klimatu	PS WPR (zakres wsparcia: 6.poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej)
P.2.2. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej	PS WPR (zakres wsparcia: 6.poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej)
P.2.3. Rozwój infrastruktury służącej integracji i aktywizacji społeczności lokalnej	FEW [Działanie FEWP.08.01 Wspieranie rozwoju programowanego w Lokalnych Strategiach Rozwoju (RLKS)]
Cel C.3. Rozwój społeczny mieszkańców obszaru LGD	
P.3.1. Poszerzenie oferty kulturalnej i krzewienie kultury wśród mieszkańców obszaru LGD	FEW (Działanie FEWP.09.06 Aktywizacja społeczna osób najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym, budowanie lokalnego potencjału społeczeństwa obywatelskiego i zarządzanie strategią LSR)
P.3.2. Podniesienie kwalifikacji lub kompetencji dzieci i młodzieży zwiększających ich szanse edukacyjne	FEW (Działanie FEWP.09.02 Edukacja przedszkolna, ogólna oraz kształcenie zawodowe w ramach rozwoju lokalnego)
P.3.3. Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia i podnoszenia kwalifikacji i umiejętności osób dorosłych	FEW (Działanie FEWP.09.03 Uczenie się przez całe życie w ramach rozwoju lokalnego)
P.3.4. Usługi społeczne i przeciwdziałanie wykluczeniu	FEW (Działanie FEWP.09.04 Usługi społeczne i zdrowotne w ramach rozwoju lokalnego)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie konsultacji społecznych i dokumentów programowych.

Przewidziano sfinansowanie wsparcia zakładania i rozwoju działalności gospodarczej ze środków PS WPR w ramach zakresu wsparcia rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki poprzez podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne oraz rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej.

Środki z PS WPR zaplanowano na realizację działań w zakresie przedsięwzięcia P. 2.2. Poprawy dostępu do małej infrastruktury publicznej oraz P.2.1. Adaptacji i mitygacja do zmian klimatu. Natomiast na przedsięwzięcie P.2.3. Rozwoju infrastruktury służącej integracji i aktywizacji społeczności lokalnej zaplanowano wsparcia ze środków FEW w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach celu Rozwój społeczny mieszkańców obszaru LGD zapalano wesprzeć ze środków FEW w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus.

Podrozdział VI.3 Wskaźniki celów i przedsięwzięć

Tabela 20: Cele, przedsięwzięcia i odpowiadające im wskaźniki produktu i rezultatu.

Wskaźnik rezultatu	Cel C.1.: Rozwój gospodarczy obszaru LGD	Wskaźnik produktu
R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich	Przedsięwzięcie P.1.1.: Podejmowanie nowych i rozwijanie istniejących działalności gospodarczych w tym wsparcie ekoinnowacji	Liczba objętych wsparciem mikro i małych przedsiębiorstw
R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej		
Wskaźnik rezultatu	Cel C.2.: Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej	Wskaźnik produktu
R.27 Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycje na obszarach wiejskich	Przedsięwzięcie P.2.1.: Adaptacja i mitygacja do zmian klimatu	Zielona infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania się do zmian klimatu
R.41PR Łączenie obszarów wiejskich w Europie	Przedsięwzięcie P.2.2.: Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem
		Wspierana infrastruktura rowerowa
		Liczba wspartych miejsc aktywizacji społecznej

RCR077 Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	Przedsięwzięcie P.2.3.: Rozwój infrastruktury służącej integracji i aktywizacji społeczności lokalnej	RCO077 Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem
RCR064 Roczna liczba użytkowników infrastruktury rowerowej		RCO058 Wspierana infrastruktura rowerowa
FEW5.2-R1 Ludność korzystająca z miejsc aktywizacji społecznej		FEW5.2-P.2 Liczba wspartych miejsc aktywizacji społecznej
Wskaźnik rezultatu	Cel C.3.: Rozwój społeczny mieszkańców obszaru LGD	Wskaźnik produktu
FEW4I-R1 Liczba gmin, które zostały objęte inicjatywą w zakresie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego	Przedsięwzięcie 3.1.: Poszerzenie oferty kulturalnej i krzewienie kultury wśród mieszkańców obszaru LGD	FEW4I-P1 Liczba inicjatyw w zakresie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego
	Przedsięwzięcie 3.2.: Podniesienie kwalifikacji lub kompetencji dzieci i młodzieży zwiększających ich szanse edukacyjne	PLFCO01 Liczba dzieci objętych dodatkowymi zajęciami w edukacji przedszkolnej
PLFCR01 Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu		PLFCO03 Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem
PLGCR01 Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	Przedsięwzięcie 3.3.: Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia i podnoszenia kwalifikacji i umiejętności osób dorosłych	PLGCO03 Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w zakresie umiejętności lub kompetencji podstawowych, realizowanym poza Bazą Usług Rozwojowych
PLKLCR04 Liczba osób świadczących usługi w społeczności lokalnej dzięki wsparciu w programie	Przedsięwzięcie 3.4.: Usługi społeczne i przeciwdziałanie wykluczeniu	PLKLCO02 Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie konsultacji społecznych i dokumentów programowych.

Harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników określony został w rozdziale VIII Plan działania i załączniku nr 2 do LSR Plan działania.

Pierwszym szczególnym **celem dedykowanym ludziom młodym, seniorom oraz osobom ze zdefiniowanych grup w niekorzystnej sytuacji tj. kobietom i osobom z niepełnosprawnościami** będzie cel C.2. Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej, a w jego ramach przedsięwzięcia: P.2.2. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej oraz P.2.3. Rozwój infrastruktury służącej integracji i aktywizacji społeczności lokalnej, gdyż tworzenie infrastruktury i miejsc służących aktywizacji i integracji oraz ich adaptacja/dostosowywanie do działań będących odpowiedzią na zdiagnozowane problemy tych grup, umożliwiać będzie realizację szeregu dalszych działań tzw. miękkich, jak warsztaty, zajęcia, spotkania, w tym integracyjne, szkolenia itp. oraz umożliwi częstokroć realizację usług zarówno edukacyjnych, kulturalnych jak i społecznych. Ponadto realizowana infrastruktura będzie dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, tak by nie tworzono, a w miarę możliwości niwelowano lub likwidowano bariery architektoniczne. Ludzie młodzi będą mogli ponadto spędzać wspólnie czas i integrować się, wykorzystując infrastrukturę, która

powstanie w ramach działań związanych z budową takich obiektów jak street workout, czy skate park, co pozwoli odbudować zanikające więzi społeczne. Działania te pozwolą także stworzyć infrastrukturę w oparciu o którą będzie można realizować także wsparcie dla seniorów i ich aktywizując nie tylko przy wykorzystaniu nowej infrastruktury, ale także usług, które dzięki tej infrastrukturze będą mogły znaleźć swoje miejsce realizacji. Również kobiety będą mogły znaleźć wsparcie dzięki efektom bezpośrednim powstającej infrastruktury, ale również pośrednim dzięki możliwości skorzystania z oferty usług, która będzie możliwa i dostępna z uwagi na wykorzystanie infrastruktury.

Drugim celem dedykowanym ludziom młodym, seniorom oraz osobom z niepełnosprawnościami, a także kobietom będzie cel C.3. Rozwój społeczny mieszkańców obszaru LGD, a w jego ramach przedsięwzięcia: P.3.1. Poszerzenie oferty kulturalnej i krzewienie kultury wśród mieszkańców obszaru LGD oraz P.3.3. Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia i podnoszenia kwalifikacji i umiejętności osób dorosłych, a także P.3.4. Usługi społeczne i przeciwdziałanie wykluczeniu. Wszystkie przedsięwzięcia i dopuszczone typy projektów wskazane w LSR, służyć mają także ww. grupom, w tym osobom w niekorzystnej sytuacji tj. kobietom i osobom z niepełnosprawnościami, gdyż do tych grup ma być szczególnie skierowane wsparcie, co wynika z przeprowadzonej diagnozy obszaru.

Realizacja infrastruktury w ramach Celu C.2 będzie komplementarna do planowanych do realizacji działań w ramach przedsięwzięć i Celu C.3. Odpowiednio przygotowana infrastruktura jest warunkiem realizacji działań tzw. miękkich. Zaplanowane w ramach Celu C.3. przedsięwzięcia i typy działań pozwolą odpowiedzieć na potrzeby i problemy zdiagnozowane wśród ww. grup. Oferta kulturalna i związana z krzewieniem tradycji, usługi społeczne i oferta podnosząca kwalifikacje będą stanowiły odpowiedź na problemy związane z osamotnieniem, niską aktywnością, brakiem kwalifikacji, brakiem odpowiedniej oferty podnoszącej kwalifikacje, brakiem znajomych wśród **osób z niepełnosprawnościami**. Będą też okazją do integracji, aktywizacji, współpracy i rozwoju lokalnej społeczności m.in. w zakresie kompetencji cyfrowych i przepisów prawa, co ma duże znaczenie choćby w zakresie bezpieczeństwa seniorów. Podobnie jak akcje związane ze zdrowym stylem życia, czy badaniami profilaktycznymi. Ponadto przedsięwzięciem **dedykowanym ludziom młodym, ale i kobietom** będzie przedsięwzięcie związane z Podniesieniem kwalifikacji lub kompetencji dzieci i młodzieży zwiększających ich szanse edukacyjne, w ramach którego realizowane będą projekty zarówno podnoszące kwalifikacje i umiejętności dzieci i młodzieży oraz poprawiające jakość edukacji jaką odbierają, ale także przyczyniające się do ich aktywizacji i integracji, nawiązywania relacji, podniesienia wiedzy o zagrożeniach, a także oferujące wsparcie pedagogiczno-psychologiczne oraz rewalidacyjne dla **dzieci z niepełnosprawnościami**, jeśli w danej placówce zajdzie taka potrzeba. Dzięki realizacji tego przedsięwzięcia możliwe będzie wsparcie dla kobiet, polegające na tworzeniu miejsc przedszkolnych dla dzieci, co pozwoli kobietom wznowić choć częściowo aktywność zawodową, czy łatwiej godzić życie zawodowe i rodzinne. **Oferta usług kulturalnych, edukacyjnych i społecznych w ramach przedsięwzięć Celu C.3 skierowana będzie także dla seniorów**, co będzie okazją do podniesienia poziomu ich aktywności, integrowania się, co pozwoli wyjść im z problemów osamotnienia, a także lepiej zadbać o zdrowie i swoje umiejętności społeczne, a także lepiej zadbać o zdrowy styl życia.

Z uwagi na fakt, że diagnoza i analizy prowadzone na etapie przygotowania LSR ujawniły konieczność wsparcia takich grup jak **ludzie młodzi, seniorzy oraz osoby w niekorzystnej sytuacji tj. osoby z niepełnosprawnościami i kobiety**, LGD przewiduje, że w przypadku projektów dedykowanych tym grupom, lub których wnioskodawcami będą przedstawiciele ww. grupy, zastosowana będzie preferencja w kryteriach wyboru na poziomie 5% punktów możliwych do zdobycia, a w przypadku osób z niepełnosprawnościami będzie to 15%.

Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

Podrozdział VII.1 Charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD

Organem decyzyjnym w LGD jest Rada, powoływana przez Walne Zebranie Członków (WZC), spośród członków Stowarzyszenia. Rada działać będzie na podstawie Regulaminu Rady, przyjmowanego uchwałą WZC.

Regulamin Rady określi przede wszystkim:

- szczegółowe kompetencje Rady;
- zasady zwoływania i organizacji posiedzeń;

- szczegółowe rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji;
- zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji, w tym zasady elektronicznej oceny wniosków;
- zasady wynagradzania członków Rady.

Procedury w LGD projektuje Biuro LGD, a następnie są one zatwierdzane przez Zarząd i poddawane konsultacjom ze społecznością lokalną. Zebrane uwagi są analizowane przez Biuro i Zarząd, a zgłaszający informowani o wyniku tej analizy. Następnie przyjęcie procedur następuje w drodze uchwały Zarządu.

Najważniejsze zapisy procedur przyjmowanych uchwałami przez Zarząd określać będą:

1) W zakresie procedury wyboru i oceny operacji realizowanych przez podmioty inne niż LGD lub LGD (operacje własne), w szczególności:

- sposób organizacji naborów,
- sposób przyjmowania wniosków o dofinansowanie operacji,
- zasady oceny zgodności operacji z LSR i zakresem tematycznym naboru oraz wyboru operacji do finansowania,
- zasady ustalania kwoty wsparcia,
- opis sposobu informowania o wynikach oceny,
- regulacje zapewniające stosowanie tych samych kryteriów wyboru w trakcie trwania naboru,
- zasady wniesienia i rozpatrywania protestu,
- zasady zmiany procedury, w tym kryteriów.

2) Procedury wyboru Projektów Grantowych regulacje takie jak ww. oraz dodatkowo:

- prawo wniesienia odwołania od decyzji Rady,
- zasady wykonania zadań przez grantobiorców,
- zasady rozliczania realizacji zadań przez grantobiorców,
- zasady sprawozdawczości z realizacji zadań przez grantobiorców,
- zasady monitoringu i kontroli PG,
- informacje o generatorze wniosków i aplikacji do jego wypełniania,
- zasady zmiany procedury.

Ponadto istotnym dokumentem, w oparciu o który działa Rada LGD, jest Regulamin Rady, który określa m.in.:

- procedury wyłączenia członka Rady z udziału w wyborze operacji w razie zaistnienia okoliczności podważających bezstronność w procesie oceny i zachowania parytetów sektorów i grup,
- tryb pracy Rady,
- sposób podejmowania uchwał,
- zasady wyłączenia członka Rady z udziału w procesie decyzyjnym,
- zasady oceny wniosków,
- zasady odwołania się od decyzji Rady.

Rada dokonywać będzie oceny zgodności operacji z LSR w oparciu o ustaloną procedurę, zgodnie z wytycznymi IZ, Programami PS WPR i FEW, a także z zastosowaniem kryteriów wyboru operacji, określających priorytety LGD wynikające z przeprowadzonej diagnozy oraz analizy SWOT obszaru, które pozwolą na sprawne wdrażanie LSR, w tym realizację założonych celów i osiągnięcie przyjętych wskaźników.

Procedura wyłączenia określona w Regulaminie Rady przewidywać będzie w szczególności zasady takie jak to, że:

- 1) Zarząd LGD Lider Zielonej Wielkopolski prowadzi rejestr grup interesów, bazujący na oświadczeniach poufności i bezstronności przedstawicieli Członków Rady.
- 2) W skład Rady wchodzi przedstawiciele sektora publicznego, gospodarczego oraz społecznego, przy czym żadna ze zidentyfikowanych w Radzie grup interesów nie będzie kontrolować procesu podejmowania decyzji. Parytety uwzględniające powyższe muszą zostać zachowane na etapie dokonywania oceny i podejmowania uchwał odnoszących się do oceny i wyboru poszczególnych operacji.
- 3) Członek Rady, który jest wnioskodawcą ocenianej i wybieranej przez Radę operacji lub reprezentuje wnioskodawcę lub zachodzi pomiędzy nim a wnioskodawcą stosunek bezpośredniej podległości służbowej lub jest z nim spokrewniony lub jest osobą fizyczną reprezentującą przedsiębiorstwo powiązane z przedsiębiorstwem reprezentowanym przez wnioskodawcę lub zgłosi inne powiązanie z daną operacją lub co do którego zachodzi podejrzenie stronniczości przy ocenie i wyborze danej operacji, zostaje wykluczony z procesu dokonywania oceny i wyboru tej operacji.

- 4) Ponadto obowiązkiem są wyłączenia członków Rady w przypadku stwierdzenia innych powiązań budzących wątpliwość co do bezstronności dokonania oceny i wyboru. Członkowie Rady są zobowiązani zachować bezstronność w wyborze operacji (každorazowe wypełnienie deklaracji poufności i bezstronności dokonania oceny i wyboru operacji).
- 5) Osoby uznane na podstawie oświadczeń i rejestru interesów za powiązane z danym Wnioskodawcą w sposób określony w pkt. 3 powyżej, są wyłączane z głosowania nad wnioskiem, którego to powiązanie dotyczy (z całego procesu oceny i wyboru tej operacji). Fakt ten odnotowuje się w protokole z posiedzenia Rady, w którym zamieszcza się imię i nazwisko członka Rady wyłączonego z głosowania oraz imię i nazwisko (nazwę) wnioskodawcy powiązanego z wyłączonym z procesu oceny i wyboru członkiem Rady. Osoba wyłączona powinna opuścić salę na czas głosowania nad wyborem tej operacji, w stosunku do której wyłączenie nastąpiło. W przypadku gdy osobą powiązaną z danym wnioskodawcą jest Przewodniczący Rady, wówczas nie uczestniczy on w głosowaniu nad projektem, którego to powiązanie dotyczy, jednak nie opuszcza on sali, pełniąc nadal swe pozostałe obowiązki wynikające z regulaminu Rady.
- 6) Po opuszczeniu sali przez osoby wyłączone z powodu powiązań z wnioskodawcami Przewodniczący ustala czy żadna z grup interesu nie będzie kontrolować procesu podejmowania decyzji. W sytuacji stwierdzenia, iż grupa interesu posiada większość głosów Przewodniczący Rady przeprowadza wśród nich losowanie osoby/osób, która/-e będzie/będą wyłączona/-e z głosowania nad projektem i która/-e powinna/-y opuścić salę na czas głosowania. Jeżeli przedstawicielem gminy jest Przewodniczący Rady losowanie wówczas go nie dotyczy.
- 7) Osoba, która wyłączona została z wyboru danej operacji ze względu na ryzyko zaistnienia konfliktu interesu nie powinna brać udziału w całym procesie wyboru danej operacji i powinna opuścić salę co najmniej w momencie głosowania nad wyborem tego projektu.
- 8) Przy rozpatrywaniu wniosku gminy wyłączane są osoby reprezentujące tę jednostkę samorządu w sposób statutowy lub pracownicy urzędu tej gminy. Nie są natomiast wyłączane osoby z terytorium gminy, wchodzące w skład Rady.

Procedury będą przygotowane przez Zarząd. Następnie będą skonsultowane publicznie ze społecznością lokalną, a ostatecznie poddane pod głosowanie na Zarządzie a po ich akceptacji będą upublicznione na stronie internetowej LGD, tak aby każdy zainteresowany miał do nich dostęp.

Na etapie przygotowywania naboru LGD będzie także przygotowywała Regulamin naboru wniosków o wsparcie, zatwierdzany przez Zarząd LGD oraz uzgadniany z Zarządem Województwa, w którym określone zostaną co najmniej:

- 1) zakresy wsparcia na wdrażanie LSR, których dotyczy nabór wniosków o wsparcie;
- 2) limit środków przeznaczonych na udzielenie wsparcia na wdrażanie LSR w ramach danego naboru wniosków o wsparcie;
- 3) maksymalny, dopuszczalny poziom wsparcia na wdrażanie LSR, kwotę wsparcia na wdrażanie LSR lub minimalną i maksymalną kwotę wsparcia na wdrażanie LSR;
- 4) formę wsparcia na wdrażanie LSR;
- 5) warunki udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR;
- 6) kryteria wyboru operacji;
- 7) opis procedury udzielania wsparcia na wdrażanie LSR, w tym wskazanie i opis etapów postępowania z wnioskiem o wsparcie przez LGD oraz zarząd województwa;
- 8) termin składania wniosków o wsparcie;
- 9) sposób i formę składania wniosków o wsparcie oraz informację o dokumentach niezbędnych do udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR;
- 10) zakres, w jakim jest możliwe uzupełnianie lub poprawianie wniosków o wsparcie, oraz sposób, formę i termin złożenia uzupełnień i poprawek;
- 11) sposób wymiany korespondencji między wnioskodawcą a LGD i zarządem województwa;
- 12) czynności, które powinny zostać dokonane przed udzieleniem wsparcia na wdrażanie LSR, oraz termin ich dokonania;
- 13) informację o miejscu udostępnienia LSR, formularza wniosku o wsparcie oraz formularza umowy o udzielenie wsparcia na wdrażanie LSR;

14) informację o środkach zaskarżenia przysługujących wnioskodawcy oraz podmiot właściwy do ich rozpatrzenia. Nad prawidłowym przebiegiem procesu oceny, wyboru, poprawności dokumentacji i zgodności formalnej czuwał będzie pracownik Biura LGD, wyznaczany przed każdym naborem wniosków, co będzie miało charakter wspomagający Radę.

Opracowane przez LGD Lider Zielonej Wielkopolski procedury i regulamin będą przejrzyste, niedyskryminujące, a także pozwalające uniknąć ryzyka konfliktu interesów. Ponadto będą to regulacje zapewniające zachowanie parytetu sektorowego, a także szczegółowo regulujące postępowanie w przypadku takiej samej liczby punktów. Procedury będą zapobiegały także temu by żadna grupa interesu nie zdominowała procesu decyzyjnego.

Podrozdział VII.2 Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru

Projekt Kryteriów Wyboru Operacji oraz Kryteriów Wyboru Grantobiorców zostaną przygotowane przez Zarząd, który następnie podda je pod konsultacje ze społecznością lokalną, dzięki czemu będzie mogła wnieść ona swoje uwagi, które następnie zostaną poddane analizie. Kryteria będą uwzględniały wyniki przeprowadzonej diagnozy, a ich konstrukcja i sposób punktacji będzie przygotowany w taki sposób, by maksymalnie przyczyniać się do osiągnięcia celów LSR oraz założonych wskaźników.

Kryteria będą też zgodne z kryteriami wyboru projektów ustanowionymi dla programu regionalnego w odniesieniu do danego typu projektu i właściwego funduszu (EFRR lub EFS+).

Ponadto przygotowane kryteria wyboru będą uwzględniały zasady i warunki obowiązujące dla EFS+ i EFRR oraz promowane będą projekty wpisujące się w inicjatywę Nowy Europejski Bauhaus.

Po przeprowadzeniu konsultacji społecznych kryteria zostaną poddane dyskusji na Zarządzie i przez nie uchwalone, a następnie upublicznione na stronie LGD.

Procedury wyboru i oceny operacji, w tym kryteria wyboru grantobiorców w ramach projektów grantowych, będą przygotowane, tak aby nie budziły wątpliwości interpretacyjnych i zawierały szczegółowy opis wyjaśniający ich znaczenie oraz sposób oceny wraz z procedurą ustalania lub zmiany tych kryteriów.

W przypadku konieczności zmiany kryteriów wyboru operacji oraz kryteriów wyboru grantobiorców, wynikającej z rekomendacji instytucji wdrażającej lub instytucji zarządzającej, kryteria nie będą podlegały konsultacją społeczną, gdyż ich modyfikacja będzie obligatoryjna (konieczna do przyjęcia).

We wszystkich pozostałych przypadkach związanych ze zmianami ww. kryteriów będą one podlegały wszechstronnym konsultacjom społecznym, a ich zmianę i ostateczne brzmienie zatwierdzi zgodnie ze Statutem właściwy organ tj. Zarząd.

Podrozdział VII.3 Innowacyjność, partnerstwo i premiowanie operacji w kryteriach wyboru

Na potrzeby realizacji niniejszej LSR przyjęto poniższą definicję innowacyjności. Innowacyjność to zmiana mająca na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych, w zależności od tego, na ile te zasoby są unikalne i charakterystyczne tylko na obszarze LGD. Mogą to być zasoby przyrodnicze, kulturowe, w tym związane z lokalnym dziedzictwem kulinarnym, tradycje rzemieślnicze, lokalne opowieści i legendy, wydarzenia historyczne czy wybitne postacie związane z obszarem LGD poprzez miejsce urodzenia czy pobytu.

Innowacje kreatywne powstają w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub organizacji. Natomiast innowacje imitujące wzorowane są na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji. Dotyczą nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych. Innowacjami nie są drobne zmiany oferujące rzekome nowości.

LGD przewiduje, że przedsięwzięciem szczególnie nastawionym na innowacje będzie w ramach celu C.1. Rozwój gospodarczy obszaru LGD, przedsięwzięcie P.1.1. Podejmowanie nowych i rozwijanie

istniejących działalności gospodarczych w tym wsparcie eko-innowacji³, które z uwagi na duży potencjał przedsiębiorców, dążących do nieustannego rozwoju, wiodą naturalny prym we wdrażaniu innowacji, częstokroć w tym zakresie przyczyniając się do tworzenia nowych miejsc pracy i/lub wzrostu kwalifikacji pracowników. Rozwój każdego obszaru odbywa się w warunkach określonej konkurencyjności ze strony innych obszarów, dlatego innowacyjne rozwiązania, mogą stanowić rodzaj dodatkowej szansy dla rozwoju danego obszaru. Z drugiej jednak strony, **rozwiązania innowacyjne**, jako nowe, zawsze będą obarczone większym ryzykiem niż sprawdzone rozwiązania tradycyjne. Dlatego też planuje się, że **w kryteriach oceny do 10% punktów możliwych do uzyskania będzie przyznawane za to, iż projekt jest projektem innowacyjnym, tj. wpisuje się w definicję innowacyjności określoną w LSR.** Tak ustalona liczba punktów premiujących przyznawanych za innowacyjność, nie spowoduje za razem, że projekty tradycyjne, ale także przyczyniające się do realizacji celów i wskaźników LSR zostaną wyeliminowane.

Dodatkową preferencją dla projektów będzie fakt, że **w przypadku równej liczby punktów o kolejności przysługiwania wsparcia decydować będzie to, czy dana operacja ma charakter innowacyjny.** Ustanowienie powyższych preferencji w ocenie projektów innowacyjnych będzie zachęcać do realizacji właśnie projektów innowacyjnych, gdyż takie będą mieć większą szansę na pozyskanie dofinansowania.

Z uwagi na fakt, że ocena innowacyjności jest zasadniczo oceną subiektywną członków organu decyzyjnego – różne osoby mogą mieć różną ocenę tego czy dana operacja jest nową na danym obszarze w zależności od stopnia zastosowanych nowych rozwiązań, przewiduje się przyjęcie przez członków organu decyzyjnego wspólnego podejścia oraz sporządzanie uzasadnień dokonywanych ocen, a podejście do oceny innowacyjności będzie upowszechniane wśród potencjalnych wnioskodawców podczas prowadzonych przed naborami szkoleń, czy też doradztwa indywidualnego świadczonego przez biuro LGD.

LGD będzie podejmowała działania animujące w zakresie projektów uwzględniających innowacyjność polegające na preferowaniu operacji innowacyjnych poprzez preferencje w ocenie punktowej. LGD będzie brała udział także w wydarzeniach organizowanych na terenach gmin np. dożynkach, dniach miast itp., podczas których będzie mogła zachęcać do wdrażania innowacyjnych projektów i pozyskiwać informacje zwrotne w tym zakresie od potencjalnych wnioskodawców. LGD będzie także publikowała na swojej stronie i profilu społecznościowym ciekawostki na temat innowacji z różnych dziedzin, co będzie mogło stać się inspiracją do realizacji projektów innowacyjnych. LGD będzie także brać udział w wydarzeniach poświęconych innowacyjności, gdy takowe będą organizowane na terenie obszaru LGD, by zachęcać potencjalnych beneficjentów do wdrażania innowacji, także przekazując wiedzę na temat wsparcia w tym zakresie ze strony LGD, a także wchodząc w interakcje z wnioskodawcami. Realizowane będą także szkolenia, podczas których tematyka innowacyjności będzie szeroko omawiana i dyskutowana. Sposobem animowania będą także spotkania poświęcone innowacyjności, które LGD będzie przeprowadzała na obszarze LSR z przedstawicielami lokalnych podmiotów zrzeszających przedsiębiorców np. izb rzemieślniczych czy stowarzyszeń przedsiębiorców.

Metodami wdrożenia innowacji będzie udzielanie dotacji ze środków EFSI podmiotom, które w konkursie wykazały się innowacyjnością w projekcie. Kolejną metodą wdrażania innowacji będą starania LGD o pozyskanie środków spoza EFSI na promocję i wdrażanie innowacji np. poprzez realizację w partnerstwie z innymi stowarzyszeniami projektów parasolowych poświęconych wdrożeniu innowacji i udzielaniu wsparcia innym podmiotom. LGD w sytuacji zidentyfikowania możliwych do wdrożenia innowacji w zakresie funkcjonowania LGD także będzie dążyć do wdrożenia takich innowacji.

Oczekiwany przez LGD wpływ jaki mają przynieść innowacje na obszarze, na którym będzie wdrażana LSR to rozwój gospodarczy obszaru, w tym rozwój technologiczny. Wdrożenie innowacji ma podnieść konkurencyjność wspartych podmiotów i przyczynić się tym samym do podniesienia stopnia konkurencyjności obszaru LGD. Ponadto oczekuje się, iż wdrożenie innowacyjnych rozwiązań przyczyni się do zwiększenia liczby miejsc pracy i/lub podniesienia kwalifikacji pracowników. Spodziewać można się, iż ze względu na stosowane preferencje punktowe, poprawi się sytuacja osób w niekorzystnej sytuacji tj. kobiet i osób z niepełnosprawnościami, z uwagi na fakt, że wdrażanie innowacji będzie odbywało się także z udziałem tych osób lub staną się oni

³ Zgodnie z definicją Komisji Europejskiej z 2007 r. - „Eko-innowacje to każda forma innowacji, której celem jest znaczący i możliwy do wykazania postęp w kierunku zrównoważonego rozwoju przez zmniejszenie wpływu na środowisko lub osiągnięcie bardziej wydajnego i odpowiedzialnego wykorzystania zasobów naturalnych, włącznie z energią”.

beneficjentami innowacyjnych rozwiązań. Zakłada się także, że innowacje wpłyną także na poprawę sytuacji ekonomicznej społeczności lokalnej, a także społecznej.

Z uwagi na fakt, że diagnoza i analizy prowadzone na etapie przygotowania LSR ujawniły konieczność wsparcia takich grup jak **ludzie młodzi, seniorzy oraz osoby w niekorzystnej sytuacji tj. osoby z niepełnosprawnościami i kobiety**, LGD przewiduje, że w przypadku projektów dedykowanych tym grupom lub gdy wnioskodawcą będzie przedstawiciel jednej z tych grup, **zastosowana będzie preferencja na poziomie 5% punktów możliwych do zdobycia, a w przypadku osób z niepełnosprawnościami będzie to 15%.**

W związku z faktem, że **projekty realizowane z partnerami z obszaru LGD** niosą dodatkową wartość wynikającą ze wspólnego bilansu doświadczenia oraz potencjału organizacyjnego, co minimalizuje ryzyko niepowodzenia projektu i podnosi szanse jego prawidłowego przygotowania i znalezienia odpowiednich rozwiązań problemów, na jaki ma stanowić odpowiedź, **LGD zakłada, że w kryteriach oceny przewidzi sytuację, że jeśli projekt będzie realizowany w partnerstwie z partnerem z obszaru LGD uzyska on podczas oceny do 10% punktów możliwych do zdobycia za ten fakt.**

Dodatkowo LGD, aby docenić walor projektu partnerskiego z partnerem spoza obszaru LGD, ale jednocześnie partnerem krajowym LGD i by rozwijać system partnerstwa zorganizuje odrębny konkurs dedykowany projektom realizowanym w partnerstwie z partnerami spoza obszaru LGD. Projekty partnerskie wykraczające poza obszar LSR mogą wnieść wiele doświadczeń, pomysłów, innowacji, częstokroć odmiennego podejścia do zdefiniowanych problemów, na jakie dany projekt będzie stanowił odpowiedź. Dlatego też cennym elementem realizacji LSR będzie realizacja go w postaci projektu partnerskiego z partnerem spoza obszaru LGD. Ponadto w takim konkursie LGD zastosuje **preferencję punktową na poziomie 20% punktów możliwych do zdobycia za realizację projektu z partnerem zagranicznym**, gdyż wartość jaką może wnieść projekt z takim partnerem będzie jeszcze wyższa i cenniejsza, z uwagi na wykroczenie nie tylko poza obszar LGD, ale i kraju, co zwiększa szanse na to, że wypracowane rozwiązania będą nie tylko dobrą praktyką w skali LGD, kraju, ale także Europy, dzięki wypracowaniu rozwiązań w skali międzynarodowej uwzględniającej więcej aspektów i możliwości aniżeli poziom krajowy.

Podrozdział VII.4 Informacja o realizacji projektów grantowych, operacji własnych i operacji realizowanych w partnerstwie, a także partnerskich z partnerami spoza obszaru LSR

LGD planuje, że operacje będą realizowane w następujących formach:

- 1) **Operacje** realizowane w ramach wniosków składanych w **formule konkursu** przez wnioskodawców, w tym także:
 - **operacje w partnerstwie** - operacje z udziałem partnerów z obszaru jednej LSR,
 - **projekty partnerskie** - projekty, w których mamy do czynienia z udziałem partnerów z obszarów różnych LSR (w tym międzynarodowe).

W ramach operacji w partnerstwie i projektu partnerskiego, z uwagi na różny charakter partnerów, może zdarzyć się, że będzie im przysługiwała różna intensywność wsparcia.

LGD będzie inicjatorem i mentorem operacji w partnerstwie oraz projektów partnerskich. W kryteriach przewidziana zostanie preferencja punktowa ze względu na realizację operacji w partnerstwie na poziomie do 10% możliwych do uzyskania punktów. Natomiast by dodatkowo wspierać realizację projektów partnerskich LGD przewiduje organizację odrębnych naborów na tego typu projekty. Jednakże realizacja operacji w partnerstwie i projektu partnerskiego będzie musiała mieć uzasadnienie, prowadzić do zaspokojenia stwierdzonych w analizie obszaru potrzeb i wykazać wartość dodaną dla przyjęcia tej formuły, a każdy partner projektu będzie musiał mieć w nim konkretne zadania do wykonania.

Z uwagi na fakt, że formą partnerstwa jest wspieranie współpracy z innymi podmiotami tj. animowanie podmiotów z obszaru objętego LSR do współpracy z innymi podmiotami, LGD przewiduje animowanie partnerów do współpracy poprzez szkolenia, spotkania aktywizacyjne, itp. LGD wspierać będzie realizację projektów partnerskich, czego istotnym elementem będzie kojarzenie partnerów.

Dla sukcesu projektu partnerskiego niezbędna jest właściwa komunikacja i współpraca partnerów projektu zarówno z LGD, jak również komunikacja i współpraca między LGD właściwymi dla poszczególnych partnerów

projektu, dlatego też LGD będzie kładła duży nacisk na odpowiedni poziom komunikacji dostosowany do rodzaju i potrzeb danej współpracy między partnerami.

2) **Projekty grantowe**, jednakże nie zakłada się przygotowania koncepcji inteligentnej wsi (smart village).

Decyzja o realizacji projektów grantowych była efektem skonsultowania ze społecznością lokalną takiej metody wdrażania LSR. Bazując już na dotychczasowych doświadczeniach uznano, że realne i dogodne dla wnioskodawców będzie wdrażanie LSR w formie grantów. Metoda ta będzie dopełnieniem innych form realizacji LSR adekwatnych do danego przedsięwzięcia i korzystnie wpłynie na osiągnięcie zakładanych wskaźników i realizację postawionych w LSR celów. Taka forma może przyczynić się do zwiększenia zaangażowania społeczności lokalnej, budowania partnerstwa lokalnego, a także udziału niewielkich podmiotów.

LGD będzie przyznawała granty także na przygotowanie projektów partnerskich z udziałem partnerów z obszarów różnych LSR (w tym międzynarodowe).

Jeden podmiot może uzyskać grant na przygotowanie różnych projektów partnerskich – raz w zakresie danego projektu partnerskiego.

LGD, przyznając grant na przygotowanie projektu partnerskiego, będzie oceniać, czy tematyka/zakres projektu wpisuje się w LSR i czy przygotowany projekt w przyszłości będzie miał możliwość uzyskania ze środków tej LSR wsparcia na jego realizację. W przypadku otrzymania wsparcia na przygotowanie projektu partnerskiego grantobiorca będzie zobowiązany do ubiegania się o wsparcie na jego realizację.

Wskazane będzie przy ubieganiu się o wsparcie na przygotowanie projektu partnerskiego, żeby LGD w LSR miała zaplanowane nabory o zakresie tematycznym odpowiadającym przygotowywanemu projektowi partnerskiemu, tak aby partnerzy mieli szansę na pozyskanie środków na realizację swojego projektu. Kluczowe będzie więc przeprowadzenie przez partnerów rozeznania, jakie są możliwości pozyskania środków na realizację późniejszą projektu.

Jeśli projekt będzie realizowany z partnerami z obszaru objętego jedną LSR, to będzie operacją realizowaną w partnerstwie i wówczas nie ma możliwości dofinansowania wsparcia na jej przygotowanie.

LGD przewiduje realizację projektów grantowych w ramach celu Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej, przedsięwzięcie Adaptacja i mitygacja do zmian klimatu oraz przedsięwzięcie Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej, gdyż już dotychczasowe doświadczenie pokazuje, że nawet organizacje pozarządowe są zainteresowane tworzeniem małej infrastruktury, dobrze znając też potrzeby lokalnej społeczności i będąc ich reprezentantami.

3) **Projekty własne**, które będą realizowały cele publiczne oraz niekomercyjne, które przyczynią się do osiągnięcia celu/przedsięwzięcia LSR i będą miały charakter ogólnobszarowy, do których realizacji LGD posiada doświadczenie wynikające z realizacji w perspektywie 2014-2020 projektów partnerskich, które również obejmowały obszar LGD.

4) LGD przewiduje, że będzie realizowała projekty własne, gdyż z doświadczenia LGD wynika, że nie wszystkie zadania ważne, a nawet konieczne do wdrożenia LSR cieszą się zainteresowaniem, w związku z czym uzasadnione jest umożliwienie ich realizacji przez LGD. Operacje własne LGD będą stanowić nieodłączną część planowanych do realizacji w ramach LSR przedsięwzięć i ich realizacja będzie przyczyniać się do realizacji celów publicznych oraz niekomercyjnych. Dana operacja własna będzie realizowana oczywiście w sytuacji, gdy nie tylko przyczyniać się będzie do realizacji LSR, ale także gdy żaden podmiot nie będzie zainteresowany realizacją operacji w ramach danego przedsięwzięcia.

LGD przewiduje możliwość realizacji operacji własnej w ramach celu Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej i przedsięwzięcia Adaptacja i mitygacja do zmian klimatu, szczególnie z uwagi na fakt, że w takiego typu działaniach, z uwagi na strategiczny dla całego obszaru LGD problem zachodzących zmian klimatu, pustynnienia Wielkopolski, częstych susz, mających znaczenie dla gospodarki, jest problemem, który ważne aby był unaoczniony, a społeczeństwo poznało sposoby radzenia sobie z nim jako dobre praktyki oraz zdobyło w tym zakresie stosowną wiedzę.

Podrozdział VIII.1 Zwięzła charakterystyka przyjętego harmonogramu osiągnięcia poszczególnych celów i wskaźników wskazująca czas realizacji kluczowych efektów wdrażania LSR

Przyjęty w LSR harmonogram osiągnięcia poszczególnych celów i wskaźników wynika ze szczegółowej diagnozy przeprowadzonej przez LGD z wykorzystaniem danych i informacji pochodzących z licznych konsultacji społecznych, danych zebranych w ankietach, wniosków zgłoszonych podczas organizowanych licznych spotkań z mieszkańcami i grupą roboczą, czy też z informacji od pracowników biura LGD, z którymi w sposób bezpośredni kontaktowali się członkowie Stowarzyszenia oraz podmioty zainteresowane aplikowaniem o dofinansowanie zgłaszające konieczność i pilność realizacji projektów.

Oprócz wyżej wymienionych planując harmonogram osiągnięcia poszczególnych celów i wskaźników wzięto pod uwagę następujące czynniki:

- 1) przewidywany termin wyboru LSR przypadający na grudzień 2023 r.,
- 2) podpisanie umowy ramowej,
- 3) konieczność zmiany LSR w ciągu 60 dni od dnia podpisania umowy ramowej w celu dostosowania jej do wartości środków określonych w § 5 tej umowy (w przypadku, gdy wystąpiła zmiana wartości środków finansowych zgodnie z postanowieniami załącznika nr 4 do Regulaminu konkursu na wybór LSR); w tym samym terminie LGD zobowiązana jest do przekazania do zatwierdzenia do Zarządu Województwa procedur wyboru i oceny operacji w ramach LSR, regulaminu organu decyzyjnego, procedury ustalania niebudzących wątpliwości interpretacyjnych kryteriów wyboru operacji, procedur wyboru i oceny grantobiorców uwzględniających kryteria wyboru grantobiorców w ramach projektów grantowych, niebudzących wątpliwości interpretacyjnych szczegółowy opis wyjaśniający ich znaczenie oraz sposób oceny wraz z procedurą ustalania lub zmiany tych kryteriów, planu szkoleń członków organu decyzyjnego i pracowników biura LGD w zakresie niezbędnym do zadań wynikających z ich kompetencji, a także dostarczyć do Zarządu Województwa dokumenty potwierdzające członkostwo wszystkich gmin objętych obszarem LSR, jeżeli dokumenty te nie zostały załączone do wniosku o wybór LSR w ramach konkursu na wybór LSR,
- 4) proces edukacji i przygotowania pracowników biura do wdrożenia LSR w nowej perspektywie, m.in.: wdrożenia LSR wielofunduszowej, konieczność zapoznania się z systemami informatycznymi do obsługi wniosków o dofinansowanie i wniosków o płatność,
- 5) konieczność ustalenia i przyjęcia kryteriów wyboru projektów również z uwzględnieniem przeprowadzenia procesu konsultacji społecznych w tym zakresie,
- 6) przygotowania i przeprowadzenia szkoleń dla przyszłych beneficjentów z zakresu składania wniosków o dofinansowanie,
- 7) opracowanie i przygotowanie naborów wniosków o dofinansowanie,
- 8) doświadczenie LGD w zakresie przygotowania harmonogramu celów i wskaźników zdobytego podczas wdrażania LSR w poprzedniej perspektywie finansowej.

Z uwagi na powyższe stwierdzono, iż niemożliwe będzie osiągnięcie jakichkolwiek wskaźników produktu już w 2024 r., gdyż nawet jeżeli zostanie przeprowadzony nabór wniosków w 2024 r., to biorąc po uwagę czasochłonną ocenę wniosku o dofinansowanie, procedurę podpisania umowy z beneficjentem oraz konieczność zrealizowania projektu osiągnięcie pierwszych wskaźników produktu możliwe jest najwcześniej w 2025 roku.

Z uwagi na zgłaszaną pilność realizacji projektów zaplanowano intensyfikację działań w zakresie przygotowań do ogłaszania naborów wniosków o dofinansowanie zaraz po podpisaniu umowy ramowej, tak by umożliwić jak najszybszą realizację projektów ważnych z punktu widzenia zdiagnozowanych potrzeb lokalnej społeczności.

Do 31 grudnia 2025 r. przewidziano w większości osiągnięcie wskaźników produktu w ramach operacji dofinansowanych ze środków FEW w ramach EFRR oraz w większości ze środków FEW w ramach EFS+, gdyż ze stanowiska Urzędu Marszałkowskiego prezentowanego podczas spotkań on-line można było wywnioskować, że wydatkowanie tych środków jest pilne. Biuro LGD ma natomiast ograniczone zasoby pracownicze i moce przerobowe, dlatego skupienie pracy w kierunku wydatkowania w pierwszej kolejności środków FEW w ramach EFRR i EFS+ skutkuje mniejszą wartością osiągniętych wskaźników produktu na koniec grudnia 2025 r. dla operacji realizowanych w ramach PS WPR.

Do 31 grudnia 2027 r. planuje się 100% osiągnięcie wskaźników produktu w ramach środków PS WPR oraz FEW w ramach EFS +.

Z uwagi na przyjęte założenia dotyczące osiągania wartości wskaźników produktu dla PS WPR oraz Programu FEW zakłada się osiągnięcie odpowiednich wartości wskaźników rezultatu najpóźniej do roku od zakończenia realizacji operacji, tj. najpóźniej do dnia 31 grudnia 2028 r.

Zgodnie z planem działania planuje się, że jako pierwszy zostanie osiągnięty cel LSR Rozwój gospodarczy obszaru LGD - do 31 grudnia 2026 r. Natomiast cel LSR Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej oraz cel Rozwój społeczny mieszkańców obszaru LGD zostaną osiągnięte do 31 grudnia 2028 r.

W ramach realizacji celu Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej oraz celu Rozwój społeczny mieszkańców obszaru LGD przewiduje się realizację projektów partnerskich. Zachętą do realizacji operacji w partnerstwie będzie animowanie podmiotów z obszaru LSR do współpracy poprzez szkolenia, spotkania aktywizacyjne, pomoc w kojarzeniu partnerów, a także przyjęte kryteria premiujące za realizację operacji w partnerstwie.

Na realizację celów, o których mowa powyżej, LGD przewiduje również organizację dedykowanych konkursów na projekty partnerskie zarówno z udziałem partnerów krajowych jak i zagranicznych.

We wszystkich przedsięwzięciach zaplanowanych w ramach LSR grupą docelową są ludzie młodzi (do 25 roku życia). Aktywizacja ludzi młodych prowadzona będzie poprzez realizację operacji animujących, integrujących, dedykowanych ludziom młodym m.in. poprzez powstałą w ramach realizacji operacji infrastrukturę, która będzie wykorzystywana przez osoby młode (np. skateparki, pumtracki, place zabaw), przyznawanie wsparcia na rozpoczęcie działalności gospodarczej, podnoszenie kwalifikacji lub kompetencji dzieci i młodzieży zwiększających ich szanse edukacyjne, poszerzenie oferty kulturalnej i inne. Dodatkowo w ramach zachęty do podejmowania działań przez ludzi młodych lub realizacji działań na rzecz osób młodych przewidziane zostały kryteria premiujące.

Oprócz aktywizacji ludzi młodych, w LSR przewidziano również aktywizację seniorów. Podobnie, jak w przypadku ludzi młodych prowadzone będą działania animujące, integrujące, dedykowane seniorom, m.in. związane z wsparciem lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia i podnoszeniem kwalifikacji i umiejętności osób dorosłych, przeciwdziałaniem e-wykluczeniu, poszerzeniem oferty kulturalnej i wiele innych. Dodatkowo w ramach zachęty do podejmowania działań przez seniorów lub realizacji działań na rzecz seniorów przewidziane zostały kryteria premiujące.

W LSR przewidziane zostały konkretne działania na rzecz wsparcia grup osób w niekorzystnej sytuacji, tj. kobiet i osób z niepełnosprawnościami. Przewidziano szereg metod informowania społeczności o możliwości udziału w działaniach na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji poprzez informowanie urzędów gmin, ośrodków pomocy społecznej i organizacji pozarządowych o prowadzonych działaniach, zgłaszania pomysłów na realizację nowych zadań, wprowadzenie kryteriów premiujących za projekty, w których grupę docelową stanowią kobiety i osoby z niepełnosprawnościami, projektów, w których beneficjentem są kobiety i osoby niepełnosprawne, czy też projektów przewidujących wprowadzenie uprawnień dla osób z niepełnosprawnościami.

W LSR uwzględniono adekwatne do zdiagnozowanych potrzeb różnorodne aktywizujące społeczność lokalną metody realizacji operacji – projekty grantowe oraz operacje realizowane w partnerstwie. Prowadzone przez LGD działania animujące będą realizowane w ramach środków na zarządzanie LSR.

Podrozdział VIII.2 Wyszczególnienie kamieni milowych realizacji LSR

Zgodnie z postanowieniami umowy ramowej do 30 czerwca 2026 r. wsparcie na wdrażanie LSR w ramach PS WPR musi zostać udzielone w wysokości 40% wartości środków PS WPR przyznanych na wdrażanie LSR. LGD LZW do 30 czerwca 2026 r. planuje, że wartość ta wyniesie 62,5% budżetu PS WPR na wdrażanie LSR.

Kolejnym kamieniem milowym jest okres do 31 grudnia 2027 r., do kiedy wsparcie na wdrażanie LSR

w ramach PS WPR musi zostać udzielone w wysokości odpowiadającej 80% wartości środków PS WPR przyznanych na wdrażanie LSR. Natomiast LGD LZW planuje wykorzystanie 80% wartości środków PS WPR już do 31 grudnia 2026 r., a do 31 grudnia 2027 r. planuje całkowite wykorzystanie tych środków.

W umowie ramowej nie zostały narzucone kamienie milowe dla środków EFRR i EFS+ na wdrażanie LSR. Zgodnie z przyjętym planem wykorzystania budżetu LSR, do 31 grudnia 2025 r. planuje się

wykorzystanie 100% budżetu EFRR oraz 60% budżetu EFS+, do 31 grudnia 2026 r. - 86,66% budżetu EFS+, a całkowite wykorzystanie budżetu EFS + zaplanowane zostało do 31 grudnia 2027 r.

Formularz Planu działania stanowi załącznik nr 2 do LSR i prezentuje on wszystkie etapy osiągania zakładanych wskaźników w podziale na poszczególne cele i przedsięwzięcia.

Rozdział IX Plan finansowy LSR

Podrozdział IX.1 Opis źródeł, z którego przewiduje się finansowanie działalności LGD

Podrozdział IX.1.1 Fundusze stanowiące bezpośrednie źródło finansowania LSR - budżet LSR

Bezpośrednim źródłem finansowania LSR będą fundusze EFSI, tj. EFRR - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego; EFRROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich; oraz EFS+ - Europejski Fundusz Społeczny Plus.

W ramach dofinansowania ze środków PS WPR planowana wysokość środków wynosi 4 662 500 euro w tym: na wdrażanie 4 000 000 euro, a na zarządzania 662 500 euro. Natomiast dla Programu FEW zaplanowane zostały środki w wysokości 2 908 172 euro, w tym

- w ramach dofinansowania ze środków EFRR środki w wysokości 1 164 434,40 euro - na wdrażanie w wysokości 999 000 euro oraz na zarządzanie w wysokości 165 434,40 euro,

- w ramach dofinansowania ze środków EFS+ środki w wysokości 1 743 737,60 euro - na wdrażanie w wysokości 1 496 000 euro oraz na zarządzanie w wysokości 247 737,60 euro.

Ogółem planowana wysokość środków wynosi 7 570 672 euro. **LGD w ramach budżetu przewiduje ponoszenie wydatków związanych z animacją, wydatki te będą ponoszone w ramach kosztów zarządzania.**

Podrozdział IX.1.2 Inne źródła finansowania przedsięwzięć wynikających z LSR

LGD przewiduje również pozyskanie dofinansowania na przedsięwzięcia wskazane w LSR również z innych źródeł niż fundusze w ramach RLKS.

LGD zamierza ubiegać się o dofinansowanie **ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu** w ramach **naboru Innowacyjna zielona infrastruktura i ochrona bioróżnorodności**, w dziedzinie finansowania VI.3 Nasadzenia ochronne (śródpolne) na obszarach użytkowanych rolniczo. Tworzenie i uzupełnianie pasów oraz remiz śródpolnych oraz w ramach **naboru Edukacja ekologiczna** w dziedzinach finansowania: VII.1 Wspomaganie edukacji ekologicznej poprzez działania podnoszące świadomość ekologiczną społeczeństwa; VII.2 Wspieranie rozwoju terenowej infrastruktury edukacyjnej; VII.3 Konkursy, warsztaty, olimpiady i inne imprezy upowszechniające wiedzę ekologiczną i przyrodniczą przeznaczone w szczególności dla dzieci i młodzieży oraz VII.4 Seminaria, konferencje, szkolenia i sympozja z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej w odniesieniu do wszystkich działań objętych priorytetami WFOŚiGW w Poznaniu. Chęć pozyskania powyższego dofinansowania wynika z potrzeby inwestowania w działania adaptacyjne do zmian klimatu oraz potrzeby zwiększenia edukacji ekologicznej wśród społeczności lokalnej i jest komplementarne do zakresu wsparcia wyrażonego celem LSR Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej.

Źródło finansowania dla przedsięwzięć określonych w LSR, LDG będzie poszukiwać również wśród środków przyznawanych przez **Polsko-Amerykańską Fundację Wolności** przede wszystkim w ramach programu **Działaj Lokalnie**, którego celem jest wspieranie i aktywizowanie lokalnych społeczności na terenach wiejskich i w małych miastach poprzez projekty obywatelskie, które służą pobudzaniu aspiracji rozwojowych i poprawie jakości życia oraz przyczyniają się do budowy kapitału społecznego oraz w ramach programu **Zielony Lider**, który umożliwia odbycie wizyty studyjnej zagranicznej lub krajowej umożliwiającej nawiązywanie współpracy z partnerami, transfer innowacyjnych rozwiązań, zdobycie wiedzy, w jaki sposób rozwiązać istotny dla społeczności problem w zakresie ochrony środowiska i klimatu. Chęć pozyskania środków w ramach programu Działaj Lokalnie wynika z potrzeb w zakresie wspierania aktywności i integracji społeczności lokalnej, a w ramach programu Zielony Lider z niewystarczającej wiedzy na temat działań adaptacyjnych i mitygujących do zmian klimatu oraz wiedzy z

zakresu ochrony środowiska działania podjęte w ramach realizacji ww. programów przyczynią się do realizacji celu LSR - Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej.

Kolejnym źródłem, z którego mogą być finansowane cele LSR są **Fundusze Europejskich dla Wielkopolski 2021-2027**. W ramach **działania FEWP.05.04 Kultura i zrównoważona turystyka**

Można uzyskać wsparcie na realizację projektu mającego na celu wzmocnienie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych. Realizacja takiego projektu wynika z potrzeby wykorzystania potencjału tkwiącego na obszarze LSR celem rozwoju funkcji kulturalno-turystycznych obszaru i jest komplementarna do celu LSR - Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej oraz pośrednio do realizacji celu LSR – Rozwój społeczny mieszkańców obszaru LGD.

LGD będzie miało możliwość pozyskania również środków **Mechanizmu Europejskiego Obszaru Gospodarczego** w ramach programu **Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu - Fundusz Małych Grantów** na dofinansowanie działań związanych z ochroną i zwiększaniem wiedzy o ekosystemach, co wynika z potrzeby zwiększenia świadomości społeczności lokalnej dotyczącej zmian klimatu oraz edukacji w kierunku podejmowania działań chroniących klimat i środowisko. Cel Funduszu Małych Grantów jest komplementarny z celem LSR - Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej.

Podrozdział IX.2 Opis powiązań poszczególnych źródeł finansowania z celami LSR

Dla celów określonych w LSR zostały przewidziane następujące źródła finansowania:

-dla celu – Rozwój gospodarczy obszaru LGD zaplanowano dofinansowanie ze środków PS WPR w wysokości 1 000 000 euro. W wyniku przeprowadzonej diagnozy – rozdział IV LSR, stwierdzono, iż cel ten będzie realizowany poprzez przedsięwzięcia związane z podejmowaniem nowych i rozwijaniem istniejących działalności gospodarczych, w tym wsparcie ekoinnowacji. W ramach realizacji przedsięwzięcia przewiduje się podejmowanie działań na rzecz m.in. ludzi młodych do 25 roku życia oraz grup osób w niekorzystnej sytuacji – kobiet oraz osób z niepełnosprawnościami. Działania będą wdrażane w trybie konkursowym, a premiowane będą projekty przewidujące wdrożenie innowacji oraz projekty dedykowane zdiagnozowanej grupie osób w niekorzystnej sytuacji – kobietom lub osobom z niepełnosprawnościami, a także dedykowane ludziom młodym do 25 roku życia.

-dla celu – Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej zaplanowano dofinansowanie ze środków PS WPR w wysokości 3 000 000 euro oraz ze środków z Programu FEW w ramach EFRR środki w wysokości 999 000 euro. Z diagnozy wynika, że osiągnięcie wskazanego celu będzie możliwe dzięki realizacji przedsięwzięć z zakresu adaptacji i mitygacji do zmian klimatu, na które przewidziano środki z PS WPR w wysokości 400 000 euro, poprawy dostępu do małej infrastruktury publicznej, na które przewidziano środki z PS WPR w wysokości 2 600 000 euro, czy też rozwoju infrastruktury służącej integracji i aktywizacji społeczności lokalnej, na które przewidziano środki z Programu FEW (EFRR) w wysokości 999 000 euro, podejmowane działania dedykowane będą przede wszystkim kobietom, osobom z niepełnosprawnościami, seniorom oraz ludziom młodym. Dla wszystkich przedsięwzięć w ramach tego celu przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym oraz realizację projektów w partnerstwie, a dla projektów partnerskich przewiduje się ogłoszenie dedykowanego naboru. Dla przedsięwzięcia związanego z adaptacją do zmian klimatu przewiduje się również możliwość realizacji operacji własnej, a dla przedsięwzięcia poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej udzielanie grantów.

-dla celu – Rozwój społeczny mieszkańców obszaru LGD zaplanowano dofinansowanie ze środków Programu FEW w ramach EFS+ w wysokości 1 496 000 euro. Na przedsięwzięcie z zakresu poszerzenia oferty kulturalnej i krzewienie kultury wśród mieszkańców obszaru LGD przewiduje się przeznaczenie środków w wysokości 249 333 euro, na podniesienie kwalifikacji lub kompetencji dzieci i młodzieży zwiększających ich szanse edukacyjne 598 400 euro, na wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia i podnoszenia kwalifikacji i umiejętności osób dorosłych 299 200 euro, a na przedsięwzięcie usługi społeczne i przeciwdziałanie wykluczeniu –349 067 euro. Działania podejmowane w ramach realizacji powyższych przedsięwzięć będą premiowane w przypadku dedykowania wsparcia zdiagnozowanym grupom osób w niekorzystnej sytuacji oraz gdy będą przewidywać działania na rzecz osób młodych i seniorów (za wyjątkiem przedsięwzięcia podniesienie kwalifikacji i kompetencji dzieci i młodzieży zwiększających ich szanse edukacyjne). Wsparcie będzie udzielane w ramach ogłaszanych konkursów, poprzez operacje realizowane w partnerstwie, projekty partnerskie (dedykowane nabory), dodatkowo dla przedsięwzięć z zakresu poszerzenia oferty kulturalnej i krzewienia kultury wśród mieszkańców LGD przewiduje

się udzielanie grantów, a w przypadku przedsięwzięcia wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia i podnoszenia kwalifikacji i umiejętności osób dorosłych przewiduje się realizację operacji własnej.

Budżet LSR i plan jego wykorzystania przedstawiony został w załączniku nr 3 do LSR – Budżet LSR oraz załączniku nr 4 do LSR – Plan wykorzystania budżetu LSR.

Rozdział X Monitoring i ewaluacja

Podrozdział X.1 Charakterystyka zasad i procedur dokonywania ewaluacji oraz monitoringu

Funkcjonowanie LGD powinno być na bieżąco monitorowane i poddawane badaniom ewaluacyjnym w celu stałego podnoszenia jakości i efektywności działań.

W LGD Lider Zielonej Wielkopolski organem odpowiedzialnym za nadzór nad monitoringiem i ewaluacją jest Zarząd (podmiot wewnętrzny). Do zadań Zarządu w tym zakresie należeć będzie w szczególności: nadzór nad zadaniami monitorującymi prowadzonymi przez Biuro; analiza raportów i materiałów przedstawianych przez Biuro LGD; uruchomienie procedury aktualizacji LSR, w przypadku zaistnienia takiej konieczności.

Komórką pomocniczą, wykonującą czynności techniczne związane z procesami monitoringu i ewaluacji jest Biuro LGD (podmiot wewnętrzny), do których zadań należeć będzie: pomiar efektywności podejmowanych działań komunikacyjnych; pomiar stopnia realizacji celów, przedsięwzięć i wskaźników LSR; pomiar zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z budżetu LSR na poszczególne przedsięwzięcia; zbieranie danych na temat jakości świadczonego doradztwa; zbieranie danych dotyczących działalności organów stowarzyszenia; przygotowywanie sprawozdań z realizacji LSR do przedłożenia Zarządowi.

Monitoring to proces systematycznego zbierania i analizowania informacji ilościowych i jakościowych na temat funkcjonowania LGD oraz stanu realizacji strategii w aspekcie finansowym i rzeczowym, którego celem jest uzyskanie informacji zwrotnych na temat skuteczności i wydajności wdrażanej strategii, a także ocena zgodności realizacji operacji z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami.

Monitoringowi podlegać będą przede wszystkim następujące elementy:

- 1) stopień finansowej realizacji celów oraz przedsięwzięć ujętych w LSR,
- 2) rzeczowa realizacja celów oraz przedsięwzięć w LSR,
- 3) stopień rzeczowej realizacji wskaźników obowiązkowych PSWPR,
- 4) stopień rzeczowej realizacji wskaźników obowiązkowych EFRR,
- 5) stopień rzeczowej realizacji wskaźników obowiązkowych EFS+.

Dodatkowo monitoringiem zostaną objęte następujące zakresy:

- 1) efektywność i jakość pracy w tym jakość doradztwa pracowników biura,
- 2) efektywność organów LGD
- 3) harmonogram ogłaszania konkursów
- 4) procedury i kryteria oceny projektów
- 5) ocena sposobu przekazywania informacji.

Monitoring będzie prowadzony przez pracowników biura LGD (podmiot wewnętrzny) na bieżąco (co najmniej raz na trzy miesiące) w całym okresie wdrażania LSR i obejmować będzie pomiarem kwartał poprzedzający okres, w którym prowadzone jest badanie. Dane do prowadzonego monitoringu pozyskiwane będą z rejestru danych prowadzonych w biurze LGD podczas przeprowadzania konkursów, z ankiet zbieranych od beneficjentów i mieszkańców LGD. Zebrane dane posłużą ocenie zgodności ogłaszania konkursów z przyjętym harmonogramem konkursowym, uzyskaniu informacji o stopniu wydatkowania środków finansowych z budżetu LGD oraz o stopniu realizacji wskaźników i wykonalności celów.

Ewaluacja to systematyczne badanie wartości albo cech konkretnego programu, planu, działania z punktu widzenia przyjętych kryteriów, w celu jego usprawnienia, rozwoju lub lepszego zrozumienia. Potrzeba ewaluacji wynika z samego procesu realizacji Strategii oraz konieczności ciągłej dbałości o utrzymanie wysokiej jakości podejmowanych interwencji.

Jednym z głównych celów ewaluacji jest ocena rzeczywistych lub spodziewanych efektów realizacji danej interwencji publicznej. Ewaluacja jest zatem próbą znalezienia odpowiedzi na pytanie, czy nasze działania przyniosły efekty (lub czy je przyniosą w przypadku ewaluacji ex-ante).

Zmiany społeczne i gospodarcze sprawiają, że konieczna jest analiza Strategii pod kątem jej aktualności, ale także sprawności i efektywności jej dotychczasowej realizacji oraz użyteczności podejmowanych działań i przyjmowanych rozwiązań. Rzetelne ocenienie Strategii na tym etapie wdrażania wymaga nie tylko przyjrzenia się uzyskanym efektom, ale także samemu procesowi, aby można było zidentyfikować elementy wymagające poprawy. Uzyskane wyniki zostaną uwzględnione przez LGD w kolejnym okresie programowania.

Zakres przedmiotowy ewaluacji obejmie:

- 1) realizację LSR: stopień realizacji celów i wskaźników, stopień realizacji wybranych operacji, wykorzystania budżetu, jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur, oddziaływanie realizacji LSR na rozwój lokalny, bariery realizacji LSR, jakość procesu partycypacji, operacji i procedur.
- 2) działalność biura: efektywność pracy biura i organów LGD, ocena przebiegu konkursów, ocena sposobu przepływu informacji, efektywność promocji i aktywizacji lokalnej społeczności, innowacyjność, proces rozwoju pracowników, efektywność animacji i doradztwa, ochrona danych osobowych, jakość procesu archiwizacji i monitoringu.
- 3) funkcjonowanie partnerstwa: jakość podejmowanych uchwał, skuteczność nadzoru nad biurem LGD, jakość reakcji na zmieniające się warunki, umiejętność współpracy i atmosfera pracy, skuteczność działań strategicznych, jakość współpracy regionalnej i ponadregionalnej, jakość relacji z otoczeniem i promocji.

Ewaluacja spełniać będzie następujące kryteria:

- 1) Trafność/adekwatność/odpowiedniość – stopień, w jakim przyjęte cele projektu odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym projektem i/lub realnym potrzebom beneficjentów.
- 2) Efektywność/wydajność – ocena poziomu „ekonomiczności” projektu, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych wyników i rezultatów, przy czym przez nakłady rozumie się zasoby finansowe, ludzkie i poświęcony czas.
- 3) Skuteczność – ocena stopnia, na ile cele przedsięwzięcia, zdefiniowane na etapie programowania, zostały osiągnięte.
- 4) Użyteczność – stopień zaspokojenia potrzeb beneficjentów w wyniku osiągnięcia rezultatów podejmowanych operacji.
- 5) Trwałość – ocena faktu, czy pozytywne efekty projektu na poziomie celu mogą trwać do zakończenia finansowania zewnętrznego oraz czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tego projektu w dłuższym okresie na procesy rozwoju na poziomie sektora, regionu czy kraju.

Ewaluacja prowadzona będzie zarówno przez pracowników biura LGD oraz Zarząd LGD (podmioty wewnętrzne) jak również przed podmiot zewnętrzny.

Ze względu na moment uruchomienia badania ewaluacyjnego przeprowadzona zostanie:

- 1) ewaluacja ex-ante (przed rozpoczęciem realizacji interwencji) – celem takiego badania jest poprawa jakości planowanej do uruchomienia interwencji (przeprowadzona przez podmiot wewnętrzny),
- 2) ewaluacja on-going (w trakcie wdrażania interwencji) - celem jest oszacowanie stopnia osiągnięcia zakładanych celów w świetle wcześniej przeprowadzonej ewaluacji wstępnej, zwłaszcza pod względem dostarczonych produktów i osiągniętych rezultatów oraz określenie trafności zamierzeń w stosunku do aktualnych trendów społeczno-gospodarczych (przeprowadzona przez podmiot wewnętrzny),
- 3) ewaluację ex-post (po zakończeniu realizacji interwencji) - celem jest określenie jego długotrwałych efektów, w tym wielkości zaangażowanych środków, skuteczności i efektywności pomocy (przeprowadzona przez podmiot zewnętrzny).

Ewaluacja przeprowadzona będzie w I kwartale roku następującego po roku objętym ewaluacją (badaniem ewaluacyjnym zostanie objęty pełny rok). Ewaluacja przeprowadzona będzie za pomocą ankiet zebranych od beneficjentów, mieszkańców, osób korzystających z doradztwa biura, uczestników szkoleń organizowanych przez LGD, danych instytucji wdrażających, ankiet umieszczonych na stronach LGD.

Wyniki z ewaluacji posłużą m.in. ocenie poprawności wywiązywania się pracowników LGD z powierzonych im zadań oraz jakości świadczonych usług i obsługi interesantów, ocenie skuteczności promocji LGD, ocenie efektywności i trafności doboru narzędzi promocyjnych, ocenie trafności i określeniu poziomu realizacji założonych celów, przedsięwzięć i wskaźników LSR, ocenie adekwatności opisanych w LSR kryteriów wyboru operacji i opisu procedury wyboru w odniesieniu do poszczególnych rodzajów operacji.

Wykaz wykorzystanej literatury

1. Ewaluacja zewnętrzna realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016 – 2022 Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Lider Zielonej Wielkopolski, Warszawa 2022,
2. Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych,
3. Poradnik dla Lokalnych Grup Działania w zakresie opracowania Lokalnych Strategii Rozwoju na lata 2014-2020, Wydanie III uzupełnione i zaktualizowane, Warszawa 2015,
4. Gminne Strategie Rozwoju z obszaru objętego LSR,
5. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi,
6. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku, Poznań 2020,
7. Program Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027,
8. Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027 wersja 003 z dnia 27 kwietnia 2023 r.,
9. Regulamin konkursu na wybór strategii RLKS wraz z załącznikami oraz informacjami dodatkowymi „Obszary tematyczne LSR” a cele LSR; Katalog obowiązkowych wskaźników rezultatu PS WPR,
10. Materiały ze spotkań i szkoleń poświęconych nowej perspektywie i przygotowaniu LSR na lata 2023-2027.

Załączniki do LSR

1. Cele i przedsięwzięcia,
2. Plan działania,
3. Budżet LSR,
4. Plan wykorzystania budżetu LSR.

Załącznik 1 Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach celu C.1. Rozwój gospodarczy obszaru LGD	<i>grupy docelowe/ podmioty uprawnione do ubiegania się o przyznanie pomocy</i>	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
1 000 000,00	P.1.1. Podejmowanie nowych i rozwijanie istniejących działalności gospodarczych, w tym wsparcie ekoinnowacji	<i>przedsiębiorcy oraz osoby fizyczne, mieszkańcy, ludzie młodzi, osoby z niepełnosprawnościami, kobiety / osoby fizyczne, małe przedsiębiorstwa, mikroprzedsiębiorstwa</i>	konkurs; animacja
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach celu C.2. Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej	<i>grupy docelowe/ podmioty uprawnione do ubiegania się o przyznanie pomocy</i>	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
400 000,00	P.2.1. Adaptacja i mitygacja do zmian klimatu	<i>jsfp, NGO, mieszkańcy, LGD, seniorzy, ludzie młodzi, osoby z niepełnosprawnościami, kobiety, instytucje nauki i edukacji, kościoły i związki wyznaniowe / Jednostki Sektora Finansów Publicznych, Organizacje pozarządowe, Instytucje nauki i edukacji, Kościoły i związki wyznaniowe, LGD</i>	konkurs; animacja; projekty partnerskie, operacje realizowane w partnerstwie; operacje własne, projekt grantowy
2 600 000,00	P.2.2. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej	<i>jsfp, NGO, mieszkańcy, LGD, seniorzy, ludzie młodzi, osoby z niepełnosprawnościami, kobiety, instytucje nauki i edukacji / Jednostki Sektora Finansów Publicznych, Organizacje pozarządowe, LGD</i>	konkurs; animacja; projekty partnerskie, operacje realizowane w partnerstwie; projekt grantowy

999 000,00	P.2.3. Rozwój infrastruktury służącej integracji i aktywizacji społeczności lokalnej	<i>jsfp, NGO, mieszkańcy, seniorzy, ludzie młodzi, osoby z niepełnosprawnościami, kobiety, instytucje nauki i edukacji, kościoły i związki wyznaniowe/</i> Jednostki organizacyjne działające w imieniu jednostek samorządu terytorialnego, Jednostki Samorządu Terytorialnego, Kościoły i związki wyznaniowe, Organizacje pozarządowe,	konkurs
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach celu C.3. Rozwój społeczny mieszkańców obszaru LGD	<i>grupy docelowe/</i> podmioty uprawnione do ubiegania się o przyznanie pomocy	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
249 333,00	P.3.1. Poszerzenie oferty kulturalnej i krzewienie kultury wśród mieszkańców obszaru LGD	<i>jsfp, NGO, mieszkańcy, seniorzy, ludzie młodzi, osoby z niepełnosprawnościami, kobiety, instytucje nauki i edukacji, kościoły i związki wyznaniowe/</i> Administracja publiczna, Instytucje nauki i edukacji, Organizacje społeczne i związki wyznaniowe,	konkurs; animacja; projekty partnerskie, operacje realizowane w partnerstwie;
598 400,00	P.3.2. Podniesienie kwalifikacji lub kompetencji dzieci i młodzieży zwiększających ich szanse edukacyjne	<i>jsfp, NGO, mieszkańcy, ludzie młodzi, osoby z niepełnosprawnościami, kobiety, instytucje nauki i edukacji/</i> Administracja publiczna, Instytucje nauki i edukacji, Organizacje społeczne i związki wyznaniowe,	konkurs

299 200,00	P.3.3. Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia i podnoszenia kwalifikacji i umiejętności osób dorosłych	jsfp, NGO, mieszkańcy, LGD, seniorzy, ludzie młodzi, osoby z niepełnosprawnościami, kobiety, instytucje nauki i edukacji/ Administracja publiczna, Instytucje nauki i edukacji, Organizacje społeczne i związki wyznaniowe,	konkurs
349 067,00	P.3.4. Usługi społeczne i przeciwdziałanie wykluczeniu	jsfp, NGO, mieszkańcy, LGD, seniorzy, ludzie młodzi, osoby z niepełnosprawnościami, kobiety, instytucje nauki i edukacji, kościoły i związki wyznaniowe/ Administracja publiczna, Instytucje nauki i edukacji, Organizacje społeczne i związki wyznaniowe,	konkurs

Załącznik 2 Plan działania

CEL	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.1.	Rozwój gospodarczy obszaru LGD													
		0	0		50%	15 sztuk	100%	0	0	0	0	0	0	PS WPR

P.1.1. Podejmowanie nowych i rozwijanie istniejących działalności gospodarczych, w tym wsparcie ekoinnowacji	Liczba objętych wsparciem mikro i małych przedsiębiorstw			15 sztuk										
Wskaźnik rezultatu W.1.1(1)	R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich	0	-	10 miejsc pracy	-	10 miejsc pracy	-	0	-	0	-	0	-	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.1(2)	R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej	0	-	0	-	10 szt.	-	0	-	0	-	0	-	PS WPR
C.2.	Poprawa dostępności i jakości infrastruktury społecznej													
P.2.1. Adaptacja i mitygacja do zmian klimatu	Zielona infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania się do zmian klimatu	0	0	0	0	0,5 ha	50%	0,5 ha	100%	0	0	0	0	PS WPR
P.2.2. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	0	0	0	0	6 obiektów	100%	0	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
		0	0	0	0	1 km	100%	0	100%	0	100%	0	100%	PS WPR

	Wspierana infrastruktura rowerowa													
	Liczba wspartych miejsc aktywizacji społecznej	0	0	0	0	15 miejsc	88%	2 miejsca	100%	0	100%	0	100%	PSWPR
P.2.3. Rozwój infrastruktury służącej integracji i aktywizacji społeczności lokalnej	RCO077 Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	0	0	11 sztuk	100%	0	100%	0	100%	0	100%	0	100%	FEW
	RCO058 Wspierana infrastruktura rowerowa	0	0	0,4 km	100%	0	100%	0	100%	0	100%	0	100%	FEW
	FEW5.2-P.2 Liczba wspartych miejsc aktywizacji społecznej	0	0	7 sztuk	78%	2 sztuki	100%	0	100%	0	100%	0	100%	FEW
Wskaźnik rezultatu W 2.1 (1)	R.27 Realizacja celów środowiskowych lub klimatycznych poprzez inwestycje na	0	-	0	-	0	-	1 operacja	-	1 operacja	-	0	-	PS WPR

	obszarach wiejskich													
Wskaźnik rezultatu W.2.2 (1,2,3)	R.41PR Łączenie obszarów wiejskich w Europie	0	-	0	-	0	-	13050 osób	-	200 osób	-	0	-	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.3(1)	RCR077 Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	0	-	0	-	1150 osoby odwiedzaj ące/rok	-	0	-	0	-	0	-	FEW
Wskaźnik rezultatu W 2.3 (2)	RCR064 Roczna liczba użytkowników infrastruktury rowerowej	0	-	0	-	500 użytkowni ków/rok	-	0	-	0	-	0	-	FEW
Wskaźnik rezultatu W 2.3. (3)	FEW5.2-R1 Ludność korzystająca z miejsc aktywizacji społecznej	0	-	0	-	550 osób	-	200 osób	-	0	-	0	-	FEW
C.3.	Rozwój społeczny mieszkańców obszaru LGD													
P.3.1. Poszerzenie oferty kulturalnej i krzewienie kultury	FEW4I-P1 Liczba inicjatyw w zakresie	0	0	7 sztuk	78%	2 sztuki	100%	0	100%	0	100%	0	100%	FEW

wśród mieszkańców obszaru LGD	aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego													
P.3.2. Podniesienie kwalifikacji lub kompetencji dzieci i młodzieży zwiększających ich szanse edukacyjne	PLFCO01 Liczba dzieci objętych dodatkowymi zajęciami w edukacji przedszkolnej	0	0	0	0	200 osób	50%	0	50%	200 osób	100%	0	100%	FEW
	PLFCO03 Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem	0	0	0	0	345 osób	50%	0	50%	345 osób	100%	0	100%	FEW
P.3.3. Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia i podnoszenia kwalifikacji i umiejętności osób dorosłych	PLGCO03 Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w zakresie umiejętności lub kompetencji podstawowych, realizowanym poza Bazą	0	0	0	0	205 osób	50%	0	50%	205	100%	0	100%	FEW

	Usług Rozwojowych													
P.3.4. Usługi społeczne i przeciwdziałanie wykluczeniu	PLKLCO02 Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	0	0	0	0	200 osób	50%	0	50%	200	100%	0	100%	FEW
Wskaźnik rezultatu W.3.1(1)	FEW4I-R1 Liczba gmin, które zostały objęte inicjatywą w zakresie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego	0	0	0	0	4 sztuki		2 sztuki		0	0	0	0	FEW
Wskaźnik rezultatu W.3.2(1)	PLFCR01 Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu	0	-	0	-	241 osób	-	0	-	242 osób	-	0	-	FEW
Wskaźnik rezultatu W.3.3(1)	PLGCR01 Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	0	-	0	-	143 osoby	-	0	-	144 osoby	-	0	-	FEW

Wskaźnik rezultatu W.3.4(1)	PLKLCR04 Liczba osób świadczących usługi w społeczności lokalnej dzięki wsparciu w programie	0	-	0	-	6 osób	-	0	-	7 osób	-	0	-	FEW
--------------------------------	---	---	---	---	---	--------	---	---	---	--------	---	---	---	-----

Załącznik 3 Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFS+*	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	4 000 000	999 000	1 496 000	6 495 000
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	662 500	165 434,40	247 737,60	1 075 672
Razem	4 662 500	1 164 434,40	1 743 737,60	7 570 672

Załącznik 4 Plan wykorzystania budżetu LSR

fundus z	środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE+kraj owe)	% wykorzys tania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+kraj owe)	% wykorzys tania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+kraj owe)	% wykorzys tania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+kraj owe)	% wykorzys tania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+kraj owe)	% wykorzys tania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+kraj owe)	% wykorzys tania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+kraj owe)	% wykorzys tania budżetu LSR
EFRR OW	0,00	0,00%	500000,0 0	12,50%	2 000 000,00	62,50%	2 700 000,00	80,00%	800 000,00	100%	0	100%	0,00	100%
EFS+	0,00	0,00%	896 000,0 0	59,89%			400 000,00	86,63%	200 000,00	100%	0	100%	0,00	100%
EFRR	0,00	0,00%	999 000,0 0	100%			0	100%	0	100%	0	100%	0,00	100%
RAZE M	0,00	0,00%	2 395 000 ,00	-			3 100 000,00	-	1 000 000,00	-	0	-	0,00	-